ZANDVOORT

1945 - 1965

ZANDVOORT

in de jaren 1945—1965

Feiten, gegevens en wetenswaardigheden die een beeld geven van het herstel der gemeente van de tengevolge van de Duitse bezetting geleden schade en van hetgeen zich overigens in Zandvoort heeft voorgedaan door W. M. B. BOSMAN, gemeentesecretaris

Zandvoort 1965

Deze op 22 november 1947 onthulde gedenksteen in de voorgevel van het Gasthuishofje is ontworpen door mevrouw K. Limpers te Amsterdam. De afbraak en de herbouw van Zandvoort zijn symbolisch weergegeven door twee figuren. De mannenfiguur wordt getroffen door de bliksem en valt neer. Rechts onderaan wordt door een gevelde draak het onschadelijk geworden oorlogsmonster uitgebeeld. Herrijzend Zandvoort wordt gesymboliseerd door een vrouwenfiguur, die opstijgt in het licht van een stralende zon, haar blik gewend naar Zandvoort, door enkele gebouwen o.a. de toren van de N.H. kerk en een gedeelte van het raadhuis, voorgesteld. Deze gebouwen rusten op een schelp, symbool van de zee. De duur van de bezetting is aangegeven door de getallen 40-45.

TEN GELEIDE

In mei 1964 opperde de contactcommissie culturele belangen het denkbeeld, bij gelegenheid van het vierde lustrum van de bevrijding in mei a.s. van gemeentewege een gedenkschrift uit te geven.
Deze suggestie vond aanstonds warme instemming bij ons college en was voor ons aanleiding de secretaris der gemeente, de heer W. M. B. Bosman, te verzoeken zulk een gedenkschrift samen te stellen. Tot onze voldoening verklaarde deze zich daartoe bereid. Immers: aan wie zou deze arbeid beter kunnen worden toevertrouwd dan aan „'s raads eerste ambtenaar", die van nabij bekend is met hetgeen zich in de gemeente tijdens de bezetting en na de bevrijding heeft voorgedaan?
Ook de gemeenteraad gaf blijk voor deze idee te voelen en stelde — zonder discussie en hoofdelijke stemming — een krediet beschikbaar teneinde de uitgave mogelijk te maken.
Het verheugt ons, dat het gedenkschrift, in hoofdzaak handelende over de periode 1945—1965, thans is verschenen.
Wij houden ons ervan overtuigd dat het boek, dat op duidelijke wijze vele facetten van het wel en wee der gemeente belicht en verlucht is met vaak sprekende foto's, niet alleen bij de ingezetenen van Zandvoort, maar ook in bredere kring een gunstig onthaal zal vinden. Vooral de jongeren, die de periode 1945—1965 niet zo bewust hebben meegemaakt, kunnen zich door lezing van het gedenkschrift, een goed beeld vormen van hetgeen zich na de bevrijding — en tijdens de bezetting — op velerlei gebied in onze gemeente heeft afgespeeld.
Moge het boek er mede toe bijdragen het besef levend te houden welk een voorrecht het is in een vrij en democratisch geregeerd land te mogen leven!

Burgemeester en Wethouders van Zandvoort,

Van Fenema, burgemeester.

S. K. Zonneveld, wnd. secretaris.

ZANDVOORT, 1 maart 1965

Zandvoort 1940

INLEIDING

Het college van burgemeester en wethouders heeft mij gevraagd een verhandeling samen te stellen over de ontwikkeling van Zandvoort gedurende de 20 jaren die sedert de bevrijding verstreken zijn. Ik heb deze taak gaarne op mij genomen al heb ik aanstonds moeten ervaren, dat het niet gemakkelijk is te komen tot een verantwoorde keuze uit het vele materiaal, dat in de archieven van de gemeente beschikbaar is. Zonder in overdreven productie van cijfers te vervallen behoort dit geschrift toch een duidelijk beeld te geven van hetgeen zich gedurende die 20 jaren in Zandvoort heeft afgespeeld.
Als uitgangspunt van deze beschouwingen komt het mij dienstig voor een korte „momentopname" te geven van de situatie, zoals die zich op de dag van de bevrijding: 5 mei 1945 voordeed.
De periode van de Duitse bezetting kent drie fatale dagen:

13 maart 1942: toen 153 Joodse gezinnen naar Amsterdam moesten vertrekken als eerste fase van hun lijdensweg. Slechts 21 personen overleefden deze ontzettende periode.

6 november 1942: de officiële afkondiging van de evacuatie van Zandvoort. Het aantal inwoners liep in enkele maanden terug van 9808 tot 1789.

14 november 1942: het begin van de sloping van het „zeefront" van de

Zandvoort 1945

gemeente. Hieraan vielen 648 gebouwen ten offer. Zandvoort was de 7e op de ranglijst van door oorlogshandelingen getroffen Nederlandse gemeenten.

De groep van de „blijvers" werd in 1943 in de dorpskern geconcentreerd. De buitenwijken werden verlaten gebied, waarin verscheidene mijnenvelden werden gelegd. De in dit gebied staande woningen, ongeveer 900 in getal, werden later op bevel van de bezetter van sanitair, licht-, water- en gasleidingen ontdaan. Op het strand waren in het kader van 't verdedigingssysteem van de ‚Westwall' duizenden palen geslagen waaraan mijnen waren bevestigd en op en in de duinreep waren gevechtsbunkers gebouwd.

Teneinde enig inzicht te geven in de mate waarin de Zandvoortse bevolking onder de bezetting en de oorlog geleden heeft, wordt als bijlage bij dit geschrift gevoegd een gedeelte van de rede, welke burgemeester H. van Alphen op 4 mei 1946 voor de bevolking hield ter gelegenheid van de eerste dodenherdenking.

Het herstel en de wederopbouw van de geteisterde badplaats was de zware en moeilijke taak waarvoor het gemeentebestuur zich op 5 mei 1945 zag gesteld.

Het college van burgemeester en wethouders, gevormd door de heren H. van Alphen, burgemeester, C. Slegers en A. J. van der Moolen, wethouders, was aanvankelijk ook belast met de waarneming van de taak en de bevoegdheden van de gemeenteraad. Vanwege het feit dat het overgrote deel van de bevolking van Zandvoort geëvacueerd was, werd hier niet — zoals in de meeste andere gemeenten — een noodraad gevormd. Op 26 juli 1946 vonden verkiezingen voor de gemeenteraad plaats. De nieuwe raad trad op 27 augustus 1946 voor het eerst op. Hij was als volgt samengesteld: J. Blom, C. A. Groos, A. Kerk-

man, Ir. P. G. van Kuijk, J. L. C. Lindeman, mevr. A. M. Mol-van Bellen, A. J. van der Moolen, S. Slagveld, C. Slegers, G. Tates, P. H. Terol, M. Weber en W. van der Werff.

Tot wethouder werden benoemd de heren A. J. van der Moolen en C. A. Groos. Burgemeester van Alphen installeerde de raad met een toespraak waarbij hij als devies gaf „aan de arbeid". „Wanneer ik het goed zie" — aldus burgemeester van Alphen — „krijgt onze gemeente nu haar kans op de gronden, waar eens een niet onwelvarend maar architectonisch verre van fraai Zandvoort aan zee stond, een nieuw geheel te stichten dat de bewondering van haar bezoekers wekt en daarbij elk wat wils biedt".

Voor de wederopbouw kon dankbaar gebruik worden gemaakt van de arbeid, welke burgemeester van Alphen — destijds door de bezettende macht ontslagen — reeds in 1942 aanvatte voor het herstel van de schade, aangericht door de toen aangevangen sloping van Zandvoort. Hij nam contact op met Ir. G. Friedhoff, destijds verbonden aan de dienst van openbare werken te Haarlem, voor het ontwerpen van een wederopbouwplan. Reeds in 1944 was in een speciale afdeling, „de Zandvoortkamer" van het bureau van Ir. R. Dufour, algemeen gemachtigde voor de bouwnijverheid in Noord-Holland, een tot in details uitgewerkt wederopbouwplan aanwezig. Hieraan is het vooral te danken dat de wederopbouw, beginnende bij het Gasthuishofje en de woningen aan de Burgemeester Engelbertsstraat en de Noorderstraat, vrijwel onmiddellijk kon worden aangevat.

VERZETSMONUMENT

Op 22 april 1947 besloten burgemeester en wethouders in het Vijverpark een kruis met gedenksteen op te richten ter nagedachtenis van hen die in de jaren 1940—1945 vielen.
Men vond dit echter een onvolkomen eerbewijs aan de gevallenen en in 1949 werd een „Comité-verzetsmonument" gevormd, dat de voor het oprichten van een monument benodigde gelden vrij spoedig bijeen wist te brengen. De gemeenteraad keurde op 7 februari 1951 het Gasthuisplein goed als plaats voor het monument. Al spoedig bleek dat men het in het dorp met deze plaats niet eens was. De Vrouwencontactcommissie schreef aan burgemeester en wethouders dat een aantal van haar leden teleurgesteld was over deze beslissing. Het „Comité-verzetsmonument" ging zich nader beraden, kwam „in verband met de gevoelens van de bevolking" terug op zijn aanvankelijk standpunt en vroeg de raad akkoord te gaan met plaatsing van het monument in het Vijverpark, vóór het daar staande gedachteniskruis. De raad stemde daarmede in.
De in 1945 bevochten vrijheid strekte zich — zoals het comité moest ervaren — niet zover uit, dat het zelf mocht beslissen omtrent de vorm van het monument. Daarvoor was de goedkeuring nodig van de Staatssecretaris van Onderwijs,

Kunsten en Wetenschappen. Deze keurde bij besluit van 9 april 1951 het door de beeldhouwer A. de Brouwer ontworpen monument goed.
Het werd op 4 mei 1951 onthuld en later door de gemeenteraad als schenking aanvaard.
Het monument is het eindpunt van de jaarlijkse „stille tocht" op 4 mei en dan het middelpunt van een waardige, stijlvolle herdenking van hen die in de jaren 1940—1945 door geweld het leven lieten.
In de Zandvoortse duinen bevinden zich nog een drietal gedenkstenen. Ingevolge raadsbesluit van 28 juni 1949 werden deze stenen opgericht ter herinnering aan de bemanning van een in de duinen neergestort Engels vliegtuig en op een tweetal plaatsen waar Nederlandse burgers door de Duitsers zijn gefusilleerd.

29 januari 1948. Burgemeester H. van Alphen neemt afscheid van de gemeenteraad.
Van rechts naar links de raadsleden Tates, Slegers, Lindeman, Weber, Terol, wethouder Groos, burgemeester van Alphen, wethouder van der Moolen, secretaris Bosman en de raadsleden Kerkman, mevr. Mol-van Bellen, van Kuijk, van der Werff, Slagveld en Blom.

BESTUUR

De heer H. van Alphen was van 15 oktober 1925 tot en met 31 januari 1948 burgemeester van Zandvoort. In een buitengewone vergadering van de raad nam de burgemeester op 29 januari 1948 officieel afscheid.
Tijdens een daarna volgende receptie werd de burgemeester bij monde van wethouder A. J. van der Moolen een geschenk van de burgerij aangeboden: een fontein in het front van het raadhuis dat blijkens het daarop aangebrachte opschrift „De Zandvoortse burgerij aan burgemeester en mevrouw van Alphen" tevens een eerbewijs was aan de echtgenote van de burgemeester, mevrouw W. L. van Alphen-van der Valk. De fontein werd op 24 juli 1948 aangeboden en door oud-burgemeester van Alphen aan de gemeente overgedragen.
Bij Koninklijk besluit van 7 januari 1948 werd Mr. H. M. van Fenema met ingang van 1 februari 1948 benoemd tot burgemeester van Zandvoort. In de buitengewone raadsvergadering van 2 februari 1948 vond de installatie plaats. Ter gelegenheid van het 12½-jarig burgemeesterschap van Mr. H. M.

van Fenema werd op 1 augustus 1960 een raadszitting gehouden welke speciaal aan dit jubileum werd gewijd.
Hierna volgen de namen van de raadsleden en de wethouders die deze functie sedert de bevrijding hebben vervuld.

	RAADSLID	WETHOUDER
J. Blom (C.P.N.)	27- 8-1946—29- 7-1952	
L. J. Breure (V.V.D.)	1- 9-1953—27- 3-1962	
idem (groep Breure)	4- 9-1962—heden	
F. W. Diemer (P.v.d.A.)	13- 2-1951— 4- 9-1962	
D. van Duijn (P.v.d.A.)	24- 3-1959—heden	
J. W. Gosen (A.R.)	6- 9-1949—heden	
C. A. Groos (Alg. Zandv. Belang)	27- 8-1946—13-12-1948	27- 8-1946—13-12-1948
H. F. Hose (V.V.D.)	2- 9-1958—heden	
A. Kerkman (P.v.d.A.)	5- 9-1939—heden	3- 9-1948—heden
G. J. Kol (K.V.P.)	1- 9-1953— 2- 9-1958	
J. Koning Lzn (Alg. Zandv. Belang)	23-12-1948— 4- 9-1962	
idem (groep Breure)	4- 9-1962—heden	
Ir. P. G. van Kuijk (P.v.d.A.)	27- 8-1946—14- 2-1959	
J. L. C. Lindeman (K.V.P.)	27- 8-1946—heden	4- 9-1962—heden
Mevr. A. M. Mol-van Bellen (Pv.d.A)	27- 8-1946—heden	
J. Mol (C.P.N.)	29- 7-1952— 1- 9-1953	
F. Molenaar (Alg. Zandv. Belang)	3- 7-1956— 2- 9-1958	
A. J. van der Moolen Sr (P.v.d.A.)	2- 9-1919— 4- 9-1923	
	1- 9-1931— 6- 9-1949	24- 8-1936— 6- 9-1949
A. J. van der Moolen Jr (P.v.d.A.)	4- 9-1962—heden	
J. R. Oostenrijk (V.V.D.)	27- 3-1962— 4- 9-1962	
C. Paap (P.v.d.A.)	23- 6-1955— 8- 8-1961	
D. Petrovic (Alg. Zandv. Belang)	2- 9-1958—heden	
Mr. H. M. Porrenga (P.v.d.A.)	1- 9-1953—24- 5-1955	
S. Slagveld (C.H.U.)	27- 8-1946— 1- 9-1953	23-12-1948— 1- 9-1953
idem (Plaatselijk Belang)	1- 9-1953—22- 1-1957	
C. Slegers (K.V.P.)	7- 9-1915—heden	4- 9-1923—12- 5-1927
		1- 9-1931—27- 8-1946
L. Sok (V.V.D.)	20-11-1962—heden	
Mevr. C. Stemler-Tjaden (V.V.D.)	2- 9-1958—heden	20-11-1962—heden
J. Sijtsma (P.v.d.A.)	6- 9-1949—13- 2-1951	
G. Tates (V.V.D.)	27- 8-1946— 5-10-1962	2- 9-1958— 5-10-1962
P. H. Terol (Alg. Zandv. Belang)	27- 8-1946— 6- 9-1949	
M. Weber (Alg. Zandv. Belang)	27- 8-1946—27- 4-1956	
L. J. v.d. Werff (Alg. Zandv. Belang)	4- 2-1957— 2- 9-1958	
W. van der Werff (C.H.U.)	5- 9-1939—heden	1- 9-1953— 2- 9-1958
W. J. Zoet (P.v.d.A.)	3-10-1961—heden	

2 februari 1948: loco-burgemeester, wethouder A. J. van der Moolen, installeert Mr. H. M. van Fenema als burgemeester van Zandvoort.

De toeneming van het inwonertal der gemeente bracht op 1 september 1953 het aantal raadsleden van 13 op 15.

De omvangrijker wordende bestuurstaak leidde er toe, dat krachtens een door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland goedgekeurd raadsbesluit van 30 januari 1962 het aantal wethouders met ingang van 4 september 1962 werd gebracht van 2 op 3.

Ter voorbereiding van dit geschrift zijn de notulen geraadpleegd van de 234 vergaderingen, welke de gemeenteraad van Zandvoort van 27 augustus 1946 tot 26 januari j.l. heeft gehouden. Soms was de raad binnen een half uur met de agenda klaar; meestal had hij meer tijd nodig. De langste vergadering was die van 26 februari 1952; zij duurde van 8 uur 's avonds tot 2 uur 's nachts!

Bij de vertegenwoordigers van de pers hebben de raadsvergaderingen te Zandvoort de reputatie dat er altijd „nieuws" uitkomt. Is de agenda minder belangrijk, dan is er nog de kans dat uit de wat „dorps" aandoende rondvraag toch nog wat nieuws komt rollen.

De lezing van de raadsnotulen brengt menige vergadering met emotionele debatten in herinnering. Latere bezinning doet ook het element van de humor naar voren komen, dat uiteraard tot een bij nader inzien mildere beoordeling van de op het eerste gezicht zich gespannen voordoende situaties leidt.

Men legt wel eens verband tussen de onberekenbare stemming van de zee en de soms verrassende emotionaliteit van de kustbewoners. In zijn nieuwjaarsrede van 1952 sprak burgemeester van Fenema over Zandvoort als de plaats

1965: het college van burgemeester en wethouders. Van links naar rechts: wethouder Kerkman, wethouder mevr. Stemler-Tjaden, burgemeester van Fenema, secretaris Bosman en wethouder Lindeman .

waar men aan de horizon steeds een bui kan verwachten. Een uitspaak die — in de raadszaal! — kennelijk ook figuurlijk was bedoeld en gevolgd werd door de stelling „dat alleen iets groots kan worden bereikt, indien het schip der gemeente met voorzichtigheid, met nimmer aflatend geduld en vooral met onverwoestbare volharding wordt gestuurd".
Bij de beoordeling van de soms bewogen situaties in de in openbaarheid beraadslagende publieke bestuursorganen bedenke men — en dit geldt zeker voor de Zandvoortse gemeenteraad — dat de leden ieder naar eigen inzicht en principiële levenshouding trachten het algemeen belang te dienen. Zij ondervinden daarbij hoe moeilijk het soms is het adagium „regeren is vooruitzien" in praktijk te brengen. Dat adagium wijst ook heen naar de Goddelijke Voorzienigheid. Besef van het tekortschieten van de menselijke vermogens doet begrijpen, dat het een immense taak is om bij het beraad over het te voeren beleid tot een resultaat te komen dat overeenstemt met de Wijsheid, die een gave is van Gods Geest. Deze taak kan alleen naar behoren worden verricht als men bij alle verschillen van inzicht elkaar als mens waardeert en bereid is de denkbeelden van de medeleden onbevangen te beoordelen.
Na deze wellicht wat plechtig aandoende woorden terug naar de Zandvoortse raad. In de volgende hoofdstukken zal men kunnen lezen van hoe grote verscheidenheid en van welke betekenis de beslissingen zijn geweest waarvoor het gemeentebestuur zich zag gesteld. De toekomst zal hopelijk leren dat in de jaren 1945 tot en met 1965 goed is geregeerd!

1955: burgemeester van Fenema in conferentie met de hoofden van dienst

PERSONEEL

Het aantal gemeenteambtenaren bedroeg op 1 januari 1946 127 en op 1 januari 1965 251, verdeeld als volgt:

dienst of bedrijf:	1 januari 1946:	1 januari 1965:
secretarie	17	28
ontvanger	3	5
politie	24	45
sociale zaken	7	8
publieke werken	31	91
bedrijven	18	24
openbaar onderwijs	20	39
overig personeel	7	11

Hoofden van diensten en dergelijke:

gemeentesecretaris	W. M. B. Bosman	
gemeenteontvanger	C. Schouten	
korpschef van politie	G. J. W. Vreman	tot 1-10-1952
	H. P. Huijsman	van 15-11-1952
		tot 1- 8-1961
	J. D. van Maris	sedert 15- 2-1962

directeur sociale zaken	B. F. Bersma		
directeur publieke werken	M. Deutekom	van	1- 2-1948
		tot	1-12-1963
	C. H. Vogt	sedert	1- 2-1964
directeur bedrijven	A. A. Cense		
gemeentearts	C. A. van Fraassen	tot	7- 2-1949
	C. J. Tichelaar	van	1- 5-1949
		tot	1- 2-1953
	J. van der Meer	van	1- 2-1953
		tot	1- 6-1958
	C. F. M. Robbers	sedert	9- 7-1958
commandant brandweer	D. van Noort	tot	28- 3-1956
	J. Zeepvat	sedert	12-10-1956
verloskundige	Zuster G. Bokma		

SAMENWERKING VAN GEMEENTEN

Overwegingen, ontleend aan belangen van een doelmatig bestuursbeleid, hebben verscheidene gemeenschappelijke regelingen met andere gemeenten doen ontstaan. Aan het „Strandschap Zandvoort" wordt een afzonderlijk hoofdstuk gewijd. Met Haarlem werden regelingen getroffen omtrent hulpverlening bij brand, de vleeskeuringsdienst e.d.

Ook andere omliggende gemeenten zijn bij deze regelingen betrokken.

De ontwikkeling van het openbaar bestuur, de steeds gecompliceerder wordende vraagstukken, waarvoor de gemeentebesturen zich zien gesteld, deden allengs de idee groeien van een nauwere samenwerking tussen de besturen van de gemeenten in Zuid-Kennemerland.

Als eerste burgemeester in dit rayon pleitte burgemeester van Fenema in zijn jaarrede van 1958 voor een onderzoek naar de mogelijkheid van de vorming van een district „Zuid-Kennemerland". Een bestuursvorm, liggende tussen provinciaal en gemeentelijk bestuur. Als voordelen werden genoemd: *a.* een in een district samenwerkende groep van gemeenten zou een kans krijgen aanzienlijk sneller en efficiënter problemen van uitgesproken interlokaal belang tot een oplossing te brengen; *b.* de bestuurskracht en het prestige der in een dergelijk district verenigde gemeenten zou, ook ten aanzien van andere overheidslichamen, in belangrijke mate kunnen stijgen en een gezonder evenwicht in de onderlinge verhoudingen doen ontstaan. Tevoren had de burgemeester gewezen op de als een sluipende ziekte steeds dieper in het gemeentelijk organisme binnendringende inmenging en bevoogding, vooral door rijksinstanties.

In later gehouden nieuwjaarsredevoeringen voor de gemeenteraad sneed de burgemeester dit onderwerp opnieuw aan.

In 1960 kwamen de colleges van burgemeester en wethouders van Haarlem, Velsen, Haarlemmermeer, Heemstede, Bloemendaal, Zandvoort, Bennebroek en Haarlemmerliede e.a. voor de eerste maal in Haarlem bijeen voor een interlokaal gemeentelijk contact. Resultaat was de vorming van groepen van zogenaamde „portefeuillehouders", gevormd door de leden van de colleges die dezelfde portefeuille beheren: planologie, onderwijs, sociale zaken, sport, cultuur enz. Dit op vrijwillige basis gelegde contact werd een of tweemaal per jaar herhaald, waarbij telkens een ander gemeentebestuur als gastheer optrad. In 1961 waren de gemeentebestuurders de gasten op het Zandvoortse raadhuis.

De onderlinge contacten en de daarbij geboden gelegenheid kennis te nemen van de zorgen en problemen alsmede de doelstellingen van andere gemeenten hebben ontegenzeggelijk tot een verbetering van het bestuurlijk „klimaat" in Zuid-Kennemerland geleid. Het is tot dusver echter meer geweest een *samenkomen* van *bestuurders* dan een *samenwerken* van *besturen*. Hierbij dient nog opgemerkt te worden dat de gemeenteraden tot dusver buiten spel bleven. Krachtens art. 152 van de grondwet staat de *raad* aan het hoofd der gemeente!

Het inzicht dat na een vijfjarige los-vaste „verkering", de tijd voor het nastreven van meer positieve resultaten was aangebroken, leidde in 1964 — tijdens de bijeenkomst ten raadhuize van Heemstede — tot de samenstelling van een commissie die — naar verwacht wordt — binnenkort met concrete denkbeelden naar voren zal komen.

Toren Ned. Hervormde Kerk

GEESTELIJK LEVEN

Wanneer men een studie zou maken van de karakteristieke eigenschappen van de Zandvoortse bevolking dan zou men wellicht tot de conclusie komen dat zij enigszins materialistisch en opportunistisch is ingesteld. Hierbij speelt een grote rol het feit dat zo vele Zandvoorters ook mentaal op de seizoenbedrijvigheid zijn ingesteld. Vooral in vroegere jaren, toen brede lagen van de bevolking een zorgelijk bestaan leidden, boden de seizoenmaanden de gelegenheid om iets extra's te verdienen, waardoor men in staat was ontstane tekorten in de voorziening van levensbehoeften aan te vullen.

Deze niet al te zware geestelijke diepgang heeft er toe geleid dat verschillen in godsdienstige opvattingen minder zwaar werden genomen dan men in andere dorpsgemeenschappen wel eens kan waarnemen. Daar kwam bij, dat men door de omgang met badgasten (en de gemeubileerde verhuur speelde daarbij een belangrijke rol) in aanraking kwam met personen van zeer verschillende geestelijke instelling. Dit gaf een zekere ruimheid van blik en een tendens tot verdraagzaamheid.

Hieraan is het waarschijnlijk mede te danken dat het in 1960 begonnen „Oecumenisch Contact" te Zandvoort betrekkelijk goed „insloeg" en de daarin samenwerkende kerkgenootschappen op goede resultaten kunnen bogen.

Op 2 januari 1964 bood de inmiddels gevormde stichting „Oecumenisch Contact" aan het gemeentebestuur een bijbel aan, welke schenking door de raad op

1963: het vernieuwde interieur van de Gereformeerde kerk

28 januari 1964 onder dankbetuiging werd aanvaard. De bijbel kreeg een ereplaats in de raadszaal.
Op het schutblad is vermeld uit het Boek der Spreuken: „Ik, wijsheid, beschik over raad en beleid. Ik bezit doorzicht en kracht. Door mij zijn de koningen koning en bepalen bestuurders wat recht is".
Ingevolge een suggestie van een raadslid ligt de bijbel bij de raadsvergaderingen open op 1 Corinthe 13 welk gedeelte handelt over „de liefde".
Een ander raadslid opperde het denkbeeld, dat de voorzitter bij speciale gelegenheden enkele verzen uit de bijbel zal voorlezen.
Het „Oecumenisch Contact" timmert ook op passende wijze aan de openbare weg. Aan de toegangswegen naar Zandvoort zijn borden geplaatst met het opschrift „De kerken van Zandvoort groeten U". In het dorpscentrum vinden de gasten en inwoners de opwekking: „Prijs de zee en Uw God".
De ontwikkeling van Zandvoort is uiteraard ook niet aan de kerkgenootschappen voorbij gegaan.
De Hervormde Gemeente ondernam in 1964 een grootscheepse actie tot het verkrijgen van gelden voor de zo noodzakelijke inwendige restauratie van haar kerkgebouw. Binnen korte tijd werd een bedrag van rond ƒ 130.000,— bijeengebracht of toegezegd. De gemeente Zandvoort reikte hier de helpende hand door beschikbaarstelling van een bedrag van maximaal ƒ 27.500,—.
De toren van de N.H. kerk, die gemeente-eigendom is, werd in de jaren 1955/1960 met steun van „Monumentenzorg" en de provincie Noord-Holland geheel gerestaureerd en in zijn oorspronkelijke toestand hersteld. De Hervormde gemeente zorgde later voor de uitwendige restauratie van het kerkgebouw.

De R.K. parochie van St. Agatha zag zich gesteld voor de noodzaak een tweede kerkgebouw te stichten in Zandvoort-Noord ten dienste van de in die wijk wonende parochianen en om te voorzien in de behoefte aan kerkgelegenheid voor toeristen. Daar de bouw van een definitieve kerk voorshands onmogelijk is, werd aan de Linnaeusstraat in de zomer van 1964 een noodkerk gebouwd.
De Gereformeerde gemeente ging in 1962 over tot inwendige restauratie van haar kerkgebouw en uitbreiding en verbetering van de daarbij behorende lokalen, voornamelijk ten dienste van het jeugdwerk. De kosten daarvan bedroegen ± ƒ 188.000,—. Op 23 februari 1965 besloot de raad het element „jeugdzorg" in dit complex van werkzaamheden te honoreren met een bijdrage ineens van ƒ 10.000,—.
De afdeling Zandvoort van de Nederlandse Protestantenbond houdt haar diensten in het gebouw aan de Brugstraat. In deze diensten treden predikanten op van verschillende protestantse kerkgenootschappen. Onder grote belangstelling vierde zij in 1964 haar veertigjarig bestaan.
Voor de buitenkerkelijken werd in 1951 de Gemeenschap Zandvoort van het Humanistisch Verbond opgericht. Zij organiseert regelmatig bijeenkomsten in het Gemeenschapshuis.

1960:
Het gemeentebestuur begroet nieuwe inwoners

CONTACT MET DE BURGERIJ

Een eerste vereiste voor een verantwoord gemeentelijk bestuursbeleid is een goede communicatie met de burgerij.
Onze democratische regeringsvorm levert daarvoor een belangrijke bijdrage doordat de door de kiezers gekozen gemeenteraad tevens het hoogste bestuursorgaan van de gemeente is. In de openbare vergaderingen van de raad wordt beraadslaagd en beslist over de door burgemeester en wethouders gedane voorstellen; in deze vergaderingen komen tevens tot uiting de bij de burgers levende wensen en verlangens. Door hun aanwezigheid op de publieke tribune kunnen zij zich persoonlijk op de hoogte stellen van de wijze waarop het gemeentebelang wordt behartigd. Maar van nog meer betekenis kan zijn de verslaggeving in de plaatselijke pers van het in de raad verhandelde, indien een objectieve „begeleiding" daarvan in de redactionele kolommen plaats vindt.
Onmiddellijk na de bevrijding werd het gemis van een in openbaarheid vergaderende gemeenteraad en de bevruchting daardoor van de meningsvorming bij de ingezetenen, ernstig gevoeld. Te meer daar het gepubliceerde wederopbouwplan-Friedhoff de bevolking zeer beroerde en men door gebrekkige informatie daaromtrent tot onjuiste conclusies kwam. Teneinde tot een verantwoorde voorlichting te komen, werd op 13 februari 1946 in de raadzaal een bijeenkomst belegd voor bestuurders van verenigingen en verschillende notabelen. Burgemeester van Alphen en Ir. Friedhoff gaven daarin een toe-

19 december 1963: leerlingen van de ulo-scholen luisteren in de raadzaal naar de afkondiging van de grondwetsherziening.

lichting op het wederopbouwplan. Op 19 maart 1946 richtten burgemeester en wethouders zich in een huis-aan-huis verspreide circulaire rechtstreeks tot de burgerij. Hierin werd uitvoerig ingegaan op de grondslagen van het wederopbouwplan en de wijze waarop het zou kunnen worden gerealiseerd. Deze circulaire heeft verhelderend gewerkt. Enkele burgers betuigden daarvoor spontaan hun dank aan de burgemeester. Op 28 maart 1946 werd vervolgens een openbare vergadering gehouden in theater Monopole, waar Ir. Friedhoff aan de hand van een maquette zijn visie gaf op het door hem ontworpen wederopbouwplan.
Met het optreden van de gemeenteraad op 27 augustus 1946 werd de communicatie tussen gemeentebestuur en ingezetenen op de door de wet voorgeschreven wijze hersteld.
Het streven bleef er echter op gericht ook op andere wijze contact te leggen tussen gemeentebestuurders en ingezetenen. Op 13 april 1950 vond een „burgerdag" plaats. 's Avonds werden in de raadzaal ontvangen jongelui die 23 jaar waren geworden en daardoor het actieve kiesrecht hadden verkregen. Burgemeester van Fenema gaf zijn toehoorders als devies „Door hard werken en sober leven onze historische rechten en vrijheden behouden in een welvarend en verenigd Europa".
Sedert 1961 ontvangen de jonge kiezers op hun 23e verjaardag van gemeentewege het boekwerk „Burgerschap en burgerzin".
Door verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd van 23 tot 21 jaar komen er in 1965 drie „lichtingen" van jonge kiezers bij.

Burgemeester en wethouders beraden zich omtrent de wijze waarop van gemeentewege aan deze verjonging van het kiezerskorps aandacht zal kunnen worden geschonken.
In 1956 vond de eerste begrotingsavond plaats. Nieuw gevestigde inwoners werden toegesproken door de burgemeester, die hen in grote trekken met de aspecten van Zandvoort vertrouwd maakte. Integrerend deel van de avond was de pauze, waarin de gasten zich met de leden van het gemeentebestuur en ook onderling konden onderhouden. De begrotingsavond is een vast punt op de agenda van het gemeentebestuur geworden. Op 20 november 1964 vond de 16e begrotingsavond plaats. Ook nu weer met goed succes.
In 1954 werd voor het eerst uitgegeven een kleine „Gids voor nieuwe inwoners", welke uitgebreide informatie biedt omtrent de gemeentelijke en andere openbare diensten, maar ook omtrent de talrijke organisaties en verenigingen die Zandvoort rijk is. De inhoud wordt periodiek herzien in verband met plaats gehad hebbende mutaties.
In maart 1963 is van gemeentewege overgegaan tot de uitgifte van een om de twee of drie maanden verschijnend gemeenteblad. Uit het „Ten geleide" van de burgemeester blijkt, dat het de bedoeling is het contact, dat tijdens de begrotingsavonden werd gelegd, te verdiepen en te verbreden. Men wilde de kring wijder trekken en niet alleen de nieuwe ingezetenen, maar de gehele burgerij van tijd tot tijd over sommige gemeentezaken van voorlichting dienen. Er zijn nu 10 nummers verschenen en gezegd mag worden dat de doelstelling: het geven van objectieve voorlichting, wordt bereikt en door de ingezetenen wordt gewaardeerd.
Sedert enkele jaren zenden burgemeester en wethouders een attentie aan de bruidsparen die hun 50-, 55-, of 60-jarig huwelijksfeest vieren. Ook deze geste wordt zeer op prijs gesteld.
Door al deze activiteiten poogt de gemeentelijke overheid zich bij de ingezetenen niet alleen als een bestuursorgaan te doen kennen, maar er ook toe bij te dragen dat het contact tussen bestuurders en bestuurden in het kader van de menselijke verhoudingen zoveel mogelijk wordt bevorderd. De gemeente doet ook aan „vlagvertoon": bij raadsbesluit van 18 oktober 1947 werd bepaald dat de officiële gemeentevlag van Zandvoort zal bestaan uit één gele baan (boven) en één blauwe baan (beneden).
Bij raadsbesluit van 30 oktober 1950 werd besloten een zilveren legpenning der gemeente te doen slaan, uit te reiken aan zeer verdienstelijke burgers. Deze legpenning is driemaal toegekend, namelijk in 1952 aan de heer G. J. W. Vreman, bij zijn afscheid als hoofdinspecteur-korpschef van politie, in 1955 aan de heer C. Slegers ter gelegenheid van zijn 40-jarig raadslidmaatschap en in 1962 aan Ir. Friedhoff bij het beëindigen van zijn werkzaamheden als stedebouwkundige der gemeente.

CULTUUR

Toen het herstel en de wederopbouw van Zandvoort enigszins op gang waren gekomen, ging men ook aandacht schenken aan de behartiging van de culturele belangen. Op 10 november 1953 deed het lid van de raad, Mr. H. M. Porrenga, een tweeledig voorstel behelzende het instellen van een culturele contactcommissie en het inrichten van de toen binnenkort buiten gebruik te stellen ulo-school aan de Schoolstraat als cultureel centrum. Beide suggesties werden — zoals hierna zal blijken — met succes bekroond.
Op 18 januari 1955 stelde de raad in een contactcommissie voor de culturele belangen. In hun voorstel aan de raad stelden burgemeester en wethouders de vraag: heeft de gemeentelijke overheid een taak bij de ontwikkeling van het culturele leven? Deze vraag werd bevestigend beantwoord. Daarbij werd opgemerkt dat de overheid zich niet direct met het culturele leven moet bemoeien, maar wel stimulerend moet werken op initiatieven welke van de burgerij uit naar voren worden gebracht. Geconstateerd werd, dat ook in Zandvoort het besef groeit dat samenwerken en overleggen, stimuleren en raadgeven noodzakelijk is in het belang van de culturele verheffing en verrijking der bevolking. Ten aanzien van de samenstelling kan worden opgemerkt, dat in deze commissie twee raadsleden zitting hebben, terwijl de culturele verenigingen en instellingen daarin vertegenwoordigd zijn via secties, te weten voor toneel en zang, muziek, jeugdwerk en algemene verenigingen met opvoedend karakter.
De gemeenteraad ging zonder hoofdelijke stemming met dit voorstel akkoord, al bleek uit de discussies dat de verwachtingen niet hoog gespannen waren. Aan het wijs beleid van de commissie, die zich nauwlettend hield aan de doelstelling: niet zelf doen maar stimuleren, is het te danken dat zij in de 10 jaren van haar bestaan op een goede staat van dienst kan wijzen. De begrotingsavonden, hiervoren vermeld, sproten voort uit haar initiatief. Op haar voorstel stelde de raad een subsidieverordening vast. Zij stelt een vergaderkalender samen waardoor de verenigingen met elkaars activiteiten rekening kunnen houden. Zij adviseert omtrent de verdeling van een post van ƒ 3.000,— voor subsidie voor culturele doeleinden en van ƒ 500,— als prestatiebeloning voor toneel- en muziekverenigingen. De oprichting van de Volksmuziekschool is aan de commissie voor culturele belangen te danken. Zij nam het initiatief tot het houden van de tentoonstelling „Sandevoerde werd Zandvoort" in 1963 en zij had een belangrijk aandeel in de in 1964 gehouden tentoonstelling over „Oud-Zandvoort", gecombineerd met een expositie van beeldhouwwerken. Zij hield zich constant bezig met alles wat het verenigingsleven in Zandvoort kan dienen. Zo stelde zij een enquête in naar de behoefte aan zaalruimte, vooral voor uitvoeringen van meer dan gewone betekenis.
Op haar instigatie wordt thans door een commissie een onderzoek ingesteld naar de mogelijkheid om te komen tot oprichting van een Zandvoortse oudheidkamer.

Gemeenschapshuis

Uit een vanwege het gemeentebestuur ingesteld onderzoek bleek, dat de ontwikkeling van het Zandvoortse verenigingsleven ernstig werd belemmerd door het gebrek aan behoorlijke zaalruimte voor kleine en middelgrote bijeenkomsten. Toen het schoolgebouw aan de Schoolstraat, waarin de Wim Gertenbachschool was gevestigd, werd ontruimd, besloot de gemeenteraad op 25 september 1956 een krediet van ƒ 7000,— te voteren om de architect B. J. J. M. Stevens in staat te stellen zijn schetsontwerp tot verbouw van deze school tot gemeenschapshuis nader uit te werken. In januari 1957 besloot de gemeenteraad dit gebouw om niet aan een in oprichting zijnde stichting over te dragen. In het betreffende raadsvoorstel werd gewezen op het doel van de stichting n.l. het vormgeven aan het in Zandvoort bij verschillende groeperingen en verenigingen sterker wordend streven tot samenwerking ter versterking van de binding in de Zandvoortse gemeenschap. Op 3 februari 1957 werd de stichting opgericht. Daarin namen zitting vertegenwoordigers van alle levensbeschouwelijke richtingen der bevolking en van daarvoor in aanmerking komende verenigingen. De gemeente verleende op verschillende wijze medewerking. Zij garandeerde de rente en aflossing van een geldlening van ƒ 175.000,—, welke door de Nutsspaarbank te Haarlem onder zeer coulante condities werd verstrekt. De gemeente verstrekte voorts een rekening-courantvoorschot. Het subsidie ter dekking van het exploitatietekort werd aanvankelijk begroot op ƒ 9500,—, maar in de gemeentebegroting voor 1965 is hiervoor een bedrag van ƒ 15.000,— geraamd.
Op 7 maart 1959 werd het Gemeenschapshuis officieel door burgemeester van Fenema geopend. Sindsdien is het het middelpunt van het Zandvoortse verenigingsleven en als zodanig van niet te schatten betekenis. Hier komt nog bij dat het gebouw ook door zijn uitwendige vormgeving een bijzonder accent geeft aan de dorpsbebouwing.

24 juli: onthulling van het beeld „springende meisjes" aan de Kostverlorenstraat door mevrouw Nel Klaassen.

Beeldhouwwerken

In 1960 deden burgemeester en wethouders een voorstel aan de raad tot instelling van een fonds tot kunstzinnige verfraaiing van het dorpsbeeld. Geconstateerd werd dat in Zandvoort tot dan toe vrijwel elke vorm van openbare kunstuiting ontbrak. Monumenten en beeldhouwwerken kwamen in het dorpsbeeld bijna niet voor. Deze armoede aan cultuurgoed werd nog geaccentueerd door het feit, dat in de oude dorpsbebouwing — behalve de toren der N.H. kerk — geen enkele woning of ander gebouw van enige architectonische allure aanwijsbaar is.
De nieuwbouw der laatste 15 jaren had Zandvoort weliswaar verrijkt met talrijke bouwwerken en de gemeente als het ware een staalkaart gegeven van het kunnen der hedendaagse architecten, toch gaf de nieuwbouw in zuid, west en noord niettemin een gevoel van koude, zakelijke nuchterheid. Het Gasthuishofje van de architect Stevens vormde daarop een gelukkige uitzondering.
Node miste men op markante plaatsen beeldhouwwerken die uiting gaven aan de (hedendaagse) cultuur; die rustpunten konden zijn in het uiteraard materialistisch ingestelde drukke beweeg van het publiek en het gemotoriseerde verkeer en die aan de gemeente karakteristieke accenten konden geven.
Men wilde een beleid dat er doelbewust op gericht zou zijn deze achterstand van Zandvoort in haar cultureel aspect zo snel mogelijk in te halen. De raad aanvaardde dit voorstel en met voldoening mag worden geconstateerd dat in 1963 een aantal opdrachten aan beeldhouwers werd verstrekt, welke hebben geleid tot de onthulling van een 5-tal beeldhouwwerken op 24 juli 1964, n.l.

van Gooitzen de Jong (Suzanna), Ch. D. Baronesse van Pallandt (Moeder en Kind), Mevrouw Nel Klaassen (springende meisjes), Mevrouw C. Put-Nijland (visserman) en van Wilefried Put (wasvrouw). De door Mevrouw L. Metz en Mevrouw A. Koning-de Jong gemaakte beeldhouwwerken zullen in het voorjaar 1965 worden geplaatst. De beeldhouwer J. van Luijn vordert met zijn werkzaamheden voor een monumentaal beeldhouwwerk dat in april 1966 op de Rotonde zal worden geplaatst. De beeldhouwer Baijens maakte enkele schetsen voor een beeldhouwwerk voor het Raadhuisplein.

Van Gooitzen de Jong werd aangekocht een fraai beeldje „Houding", dat in de hal van het raadhuis een plaats vond.
Het gemeentebestuur wordt te dezer zake geadviseerd door de heer L. J. Linssen, stadsarchitect van Amersfoort.

Volksmuziekschool

Op 5 oktober 1959 werd de Volksmuziekschool te Zandvoort opgericht. Aanvankelijk als een plaatselijk comité, onderafdeling van de afdeling Haarlem; later als een zelfstandige afdeling van de Haarlemse school. De school heeft een tweeledig doel: allereerst het geven van een algemene muzikale vorming aan alle kinderen van 7 tot 12 jaar, om daardoor de in ieder kind aanwezige muzikale aanleg op te wekken en te ontwikkelen en hen te prikkelen tot belangstelling voor muziek in allerlei vormen.
Het tweede doel is het instrumentale muziekonderwijs binnen het bereik te brengen van iedereen.
Het aantal leerlingen dat aanvankelijk 90 bedroeg steeg inmiddels tot 130. De Volksmuziekschool is niet meer uit het culturele leven van Zandvoort weg te denken. Het spreekt vanzelf dat het gemeentelijk subsidie, aanvankelijk geraamd op *f* 750,— per jaar, ook aanmerkelijk is gestegen. Voor 1965 wordt een subsidie geraamd van *f* 12.000,—.

Openbare bibliotheek en leeszaal

Gelijk alle Zandvoortse verenigingen werd ook de „openbare leeszaal" door de evacuatie getroffen en moest zij haar werkzaamheden staken en haar boekenbezit elders in veiligheid brengen.
Op 25 oktober 1948 kon tot heropening van de bibliotheek en leeszaal in het gebouw aan de Brugstraat worden overgegaan. De huisvesting bleek echter zeer onvoldoende en het was een gelukkige omstandigheid, dat de verbouw van de Wim Gertenbachschool tot Gemeenschapshuis in die vorm kon worden uitgevoerd dat daarin ook een waardige behuizing van de openbare bibliotheek en leeszaal (thans een stichting) kon worden tot stand gebracht.
7 maart 1959 (de dag van de officiële opening van het Gemeenschapshuis) was ook voor de openbare leeszaal een feestdag, want ook zij kon haar nieuwe behuizing betrekken. Sindsdien neemt het gebruik van deze uiterst nuttige instelling regelmatig toe. Enkele malen stelde de gemeenteraad de stichting openbare leeszaal en bibliotheek in staat over te gaan tot extra aanschaffing van boeken. De gemeente verleende haar een „huisvestings" subsidie van *f* 6200,— per jaar om de huur aan de stichting Gemeenschapshuis te kunnen betalen. Het gemeentelijk subsidie dat in 1951 nog *f* 300,— per jaar bedroeg (in 1954 „fors" verhoogd tot *f* 1000,-) nam toe met de groeiende betekenis van deze instelling. Voor 1965 is wegens subsidie op de gemeentebegroting een bedrag van *f* 22.442,86 geraamd.

Interieur openbare leeszaal en biliotheek.
foto A. Bakels

Thans telt de boekerij meer dan 10.000 exemplaren waarvan ± 2500 in de jeugdbibliotheek. Het plan bestaat om (van de bibliotheek) een filiaal te Bennebroek te openen.

Zandvoortse Muziekkapel

De uit 1899 daterende Zandvoortse Muziekkapel, voortgekomen uit de vereniging „Onderling Hulpbetoon", mag zich terecht in een brede sympathie verheugen. In 1945 kwamen de door de evacuatie verdreven muzikanten weer bijeen. Het waren 13 man die, onder leiding van de bejaarde directeur R. van 't Hoff met de repetities begonnen. Sedert 1949 zwaait de heer J. J. Wildschut de dirigeerstaf. Ook deze vereniging wist zich aan te passen aan de nieuwe verhoudingen en omstandigheden. De vorming van een tamboerkorps leidde tot het aantrekken van jonge leden. Thans telt de kapel 40 leden, die bij voorkomende gelegenheden welluidend hun aandeel leveren in de openbare feestviering te Zandvoort. Met financiële medewerking van de gemeente en door de hulp van talrijke particulieren kon het korps in 1954 in uniform worden gestoken en het instrumentarium de zo noodzakelijke uitbreiding en vernieuwing ondergaan. In 1963 werd ook het ferme tamboerkorps dat jarenlang onder de vertrouwde leiding van Mejuffrouw H. R. Rudolphus heeft gestaan, geüniformeerd.

Culturele Kring „'t Helm"

In het culturele leven van Zandvoort heeft de culturele kring „'t Helm" een betekenisvolle rol gespeeld. Zij werd in 1950 opgericht met het oogmerk belangstelling te wekken voor culturele waarden (ook bij de jeugd) en het bevredigen van de bestaande en groeiende behoefte aan cultuuruitingen.
Vooral in de eerste jaren van haar bestaan heeft „'t Helm" een veelzijdige activiteit ontwikkeld. Herhaaldelijk werden tentoonstellingen gehouden o.a. van het werk van leden-beeldende kunstenaars, van tekeningen en boetseerwerk van Zandvoortse scholieren en in 1951 een kersttentoonstelling alwaar door werkende leden anoniem werd geëxposeerd. Later richtte de werkzaamheid zich meer op de organisatie van concerten, voorstellingen en lezingen op een verantwoord artistiek en wetenschappelijk niveau. Voor de kunstabonnementen bestond goede belangstelling; voor de wintercyclus 1955/56 werden bijna 400 abonné's ingeschreven.
In latere jaren begon de belangstelling van het Zandvoortse publiek te verminderen. De opkomst van de televisie speelde hierbij een rol, maar een factor is ook de in de nabijheid van Zandvoort gelegen cultuurcentra Haarlem en Amsterdam.
Het bestuur van „'t Helm" beraadt zich thans over een ontplooiing van haar activiteiten in een andere richting, waarbij vooral gedacht wordt aan de bevordering van de cultureel gerichte creativiteit van de jeugd.

Toneelverenigingen

Van oudsher wordt het amateurtoneel te Zandvoort met enthousiasme beoefend. Er zijn thans drie actief werkende verenigingen: „Wim Hildering", „Op Hoop van Zegen" en „Sandevoerde". Bijzondere prestaties levert ook de Zandvoortse operettevereniging die in het winterseizoen meestal tweemaal een operette voor en over het voetlicht brengt.

Monografie „Oud Zandvoort"

De gemeente maakte in 1960 de uitgifte mogelijk van het ook typografisch keurig verzorgde boekje „Oud Zandvoort", onder redactie van de heren Dr. Tj. W. R. de Haan en R. C. Hekker. Het werd uitgegeven door de Volkskundecommissie van de Vereniging „Haerlem" onder auspiciën van het Nederlands Volkskundig Genootschap. Daarin wordt de geschiedenis en de volkskunde van Zandvoort als voormalig vissersdorp belicht.

Van Mulle-Voorde tot Badplaats

Een interessante bron voor de kennis van Zandvoorts historie is ook het geschrift „Van Mulle-Voorde tot Badplaats" van de hand van de „Zandvoortoloog", de heer P. van der Mije KCzn. Op verzoek van het gemeentebestuur werd dat geschrift in 1950 samengesteld en uitgereikt aan de deelnemers aan de in dat jaar gehouden burgerdag.

„De Wurf" voert een oud-Zandvoorts huwelijk ten tonele
foto A. Bakels

Folklorevereniging „De Wurf"

Een bijzondere plaats in de Zandvoortse gemeenschap wordt ingenomen door de Folklore-vereniging „De Wurf". Zij ontstond uit de in 1948 gevormde folklore-afdeling van de buurtvereniging voor de Kerkstraat en omgeving. Vooral Mejuffrouw E. Bakels maakte zich daarvoor zeer verdienstelijk. Toen de buurtvereniging in 1961 werd opgeheven trad „De Wurf" zelfstandig op als folkloristische vereniging. De vereniging voert regelmatig door de dames E. Bakels en B. Jongsma-Schuiten geschreven toneelstukjes over oude Zandvoortse gebruiken en toestanden op. Tot het bezit van de leden behoort een zestigtal oud-Zandvoortse costuums. De voorstellingen van „De Wurf" trekken steeds een talrijk publiek ook uit omliggende gemeenten. De Zandvoortse dans, de „gort met stroop", wordt bij feestelijke gebeurtenissen nog met jeugdig vuur uitgevoerd.

Wim Gertenbachschool

ONDERWIJS

Bij de bevrijding werd de desolate toestand van Zandvoort ook gedemonstreerd door de stand van het onderwijs.
Van de twee openbare lagere scholen was er nog één geopend met 76 leerlingen. De openbare ulo-school, in de hongerwinter door het hoofd, de heer A. J. van der Waals, met grote persoonlijke inspanning gaande gehouden, telde 30 leerlingen. De openbare kleuterschool was gesloten.
Wat het bijzonder lager onderwijs betreft, de Wilhelminaschool telde 49, de Mariaschool 31 en de Julianaschool 15 leerlingen. De christelijke en de katholieke kleuterscholen waren eveneens gesloten.
De gemeenteraad besloot met ingang van 1 januari 1948 de openbare scholen, tot dusver met de letters A tot en met D aangeduid, zinvolle namen te geven. Namelijk van hen, die zich in de oorlogsjaren voor de vaderlandse zaak zeer verdienstelijk hebben gemaakt en daarvoor hun leven hebben gegeven. De lagere scholen werden genoemd naar Hannie Schaft en Karel Doorman. De ulo-school naar de Zandvoortse verzetsstrijder Wim Gertenbach. Een indrukwekkende plechtigheid vond plaats op 5 februari 1948 toen in aanwezigheid van genodigden en de leerlingen van de school het door Hare Majesteit de Koningin postuum aan Wim Gertenbach toegekende verzetskruis aan de school werd overgedragen. Ook in het nieuwe schoolgebouw heeft het een ereplaats gekregen.
Met de terugkeer van de bevolking nam ook de behoefte aan onderwijs toe. Al spoedig openbaarde zich een groot gebrek aan schoolruimte. De Wilhelminaschool werd in 1952 met 4 lokalen uitgebreid. Daarna stagneerde de scholenbouw

Beatrixschool, Dr. Jac. P. Thijsseweg

zodanig, dat burgemeester van Fenema op 26 januari 1953 naar Den Haag toog. Zijn ongetwijfeld klemmend betoog op het Departement van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen had een verheugend resultaat, want de burgemeester kwam met urgentieverklaringen voor niet minder dan 5 scholen in Zandvoort terug, n.l. voor een openbare ulo, een openbare lagere school, een openbare kleuterschool en twee bijzondere kleuterscholen. Een staaltje van doortastend optreden, dat een raadslid in een openbare raadsvergadering aanleiding gaf burgemeester van Fenema te betitelen als „de scholendwinger".

De urgentieverklaringen werden met bekwame spoed gerealiseerd. In januari 1954 werd de openbare lagere school, de Dr. Albert Plesmanschool, geopend alsmede de St. Agatha kleuterschool. In oktober van dat jaar werd de openbare kleuterschool, de Josina van den Endenschool, geopend en kort daarna de Wilhelmina kleuterschool.

Het nieuwe gebouw van de openbare ulo-school, de Wim Gertenbachschool, werd op 22 november 1956 officieel in gebruik genomen. De grote toeloop van leerlingen noopte sedertdien tweemaal tot uitbreiding met telkens twee lokalen. Momenteel is een nieuwe uitbreiding met 3 lokalen aan de orde gesteld. Met ingang van 1 september 1962 werd aan deze school een 3-jarige afdeling geopend voor leerlingen die moeilijkheden ondervinden bij het onderwijs, dat gericht is op het behalen van het ulo-diploma. Aan degenen, die de 3-jarige afdeling met vrucht hebben doorlopen, wordt een schooldiploma uitgereikt.

De behoefte aan uitgebreid lager onderwijs op christelijke grondslag leidde op 6 september 1958 tot opening van de christelijke ulo-school, aanvankelijk in enkele lokalen van de Wilhelminaschool. Op 5 maart 1962 werd het fraaie schoolgebouw aan de Sophiaweg in gebruik genomen.

De protestants-christelijke lagere school, de Beatrixschool, werd op 2 september 1961 officieel geopend.

De Mariaschool nam op 1 maart van dat jaar 4 nieuwe lokalen in gebruik. In 1962 werd de Julianaschool vergroot met 2 lokalen. De uitbreiding van Zandvoort-Noord deed de behoefte ontstaan aan bijzondere kleuterscholen. Opgericht werden de chr. kleuterschool „De Woelwaters" en de r.k. kleuterschool „Het Zeepaardje". Beide scholen zijn vooralsnog in noodlokalen ondergebracht.

Op 1 januari bezat Zandvoort de hierna vermelde scholen:

1954: officiële opening Josina van den Endenschool

Naam der scholen	Aantal leer-krachten	Adres	Aantal leer-lingen
Openbare:			
Wim Gertenbachschool (u.l.o.)	11	Zandvoortselaan 19 A	278
Karel Doormanschool (g.l.o.)	4	Parallelweg 33	127
Hannie Schaftschool (g.l.o.)	7	Herenstraat 11	246
Dr. Albert Plesmanschool (g.l.o.)	6	A. J. v.d. Moolenstraat 57	209
W. H. Suringarschool (k.o.)	3	Herenstraat 9	86
Jos. v.d. Endenschool (k.o.)	3	Nic. Beetslaan 14	111
Bijzondere:			
Chr.ulo-school	6	Sophiaweg	156
Wilhelminaschool (g.l.o.)	8	Dr. C. A. Gerkestraat 12	273
Mariaschool (g.l.o.)	9	Koninginneweg 1	333
Julianaschool (g.l.o.)	5	Brederodestraat 15	159
Beatrixschool (g.l.o.)	3	Dr. Jac. P. Thijsseweg 26	103
Wilhelminakleuterschool	2	Lijsterstraat 3	75
Klimopschool (k.o.)	2	Dr. de Visserstraat 2	54
Chr. Kleuterschool „De Woelwaters"	2	Dr. Jac. P Thijsseweg	44
St. Agatha-kleuterschool	3	Lijsterstraat 6	93
R.K. kleuterschool „'t Zeepaardje"	1	Linnaeusstraat 4	13

Kan de huisvesting van het openbaar en bijzonder onderwijs thans bevredigend worden genoemd, er bestaat nog een groot tekort aan gymnastieklokalen. In 1962 werd bij wijze van noodlokaal de grote zaal van het Parochiehuis voor gymnastiekonderwijs gehuurd. Inmiddels besloot de raad tot de bouw van een gymnastieklokaal over te gaan.

MAATSCHAPPELIJK WERK

Tot 1 januari 1965 was de gemeentelijke instelling voor maatschappelijk hulpbetoon belast met de steunverlening ingevolge de Armenwet. (Ondersteuning in geld en in natura, ziekenverpleging enz.). In 1946 ontving zij een subsidie uit de gemeentekas van rond ƒ 75.000,— of ƒ 10,— per inwoner. Aan 98 personen (1 op de 770 inwoners) werd in totaal aan geldelijke ondersteuning uitgekeerd ƒ 61.000,— of gemiddeld ƒ 620,— per persoon. In 1964 bedroeg het gemeentelijk subsidie rond ƒ 300.000,— of ƒ 20,— per inwoner. Aan 133 personen (1 op de 1130 inwoners) werd aan geldelijke steun uitgekeerd rond ƒ 189.000,— of gemiddeld ƒ 1420,— per persoon.
De relatieve vermindering van het aantal gesteunden wijst op een toenemende welstand van de Zandvoortse bevolking.
Hierbij moet echter ook in aanmerking genomen worden de zegenrijke invloed van de intussen tot stand gekomen regelingen van het ouderdomspensioen ingevolge de algemene ouderdomswet en het weduwen- en wezenpensioen ingevolge de algemene weduwen- en wezenwet. Voorts werden voor bepaalde categorieën, zoals de minder-validen, blinden, oorlogsslachtoffers, gerepatrieerden en kleine zelfstandigen door de Minister van maatschappelijk werk speciale groepsregelingen vastgesteld, volgens welke de betrokkenen aanspraak kunnen maken op uitkeringen.
De gemeentelijke dienst voor sociale zaken was, zoals gezegd, belast met de uitvoering van de Armenwet. Thans behoort het tot haar taak de Algemene Bijstandswet uit te voeren en alle bijzondere regelingen op het terrein van het maatschappelijk werk toe te passen.
Op 1 januari 1965 werd de naam van deze dienst veranderd in „gemeentelijke sociale dienst". Hiermede wordt uitdrukking gegeven aan de ingrijpende wijziging, welke de sociale bemoeienissen van het gemeentebestuur hebben ondergaan door de inwerkingtreding van de Algemene Bijstandswet. Daarmede is een evolutie afgesloten van de armenzorg (oude stijl) naar het *recht* op bijstand (nieuwe stijl). In dit licht moet ook worden gezien de in 1961 in de Armenwet aangebrachte wijziging, waarbij 't verhaalsrecht op bepaalde familieleden van gesteunden aanmerkelijk werd beperkt. De directeur van de gemeentelijke dienst voor sociale zaken, de heer B. F. Bersma, gaf in dat jaar blijk de wijziging in de opvattingen omtrent het verlenen van maatschappelijke bijstand te verstaan. Hij deed de suggestie om in de steunnormen een „milieutoeslag" in te bouwen. Zulks om te voorkomen dat mensen, die in een toestand kwamen te verkeren waardoor zij een beroep moesten doen op financiële steun, door de op de minimale kosten van levensonderhoud gebaseerde uitkeringsnormen een abrupte vermindering van het voor hen tot dan toe geldende levenspeil zouden moeten ondergaan.
De vervanging van de Armenwet door de Algemene Bijstandswet had mede tot gevolg dat de gemeentelijke instelling voor maatschappelijk hulpbetoon per 1 januari j.l. werd opgeheven en haar bestuursleden derhalve zijn afgetreden. Tijdens een op 7 januari 1965 ten raadhuize gehouden bijeenkomst hebben burgemeester en wethouders aan de aftredende bestuursleden dank gebracht voor de toewijding en bekwaamheid waarmede zij, sommigen van hen tientallen jaren lang, in goede burgerzin de belangen van de hulpbehoevenden hadden gediend.

Voor 1965 worden de uitkeringen krachtens de Algemene Bijstandswet geraamd op ƒ 442.550,—. De toepassing van deze wet volgens haar doelstelling maakt het nodig dat men zich bij de behandeling van de binnenkomende aanvragen duidelijk voor ogen stelt dat hetgeen vroeger min of meer bij wijze van „gunst" werd gegeven, thans krachtens een wettelijk *recht* moet worden uitgekeerd. Het personeel van de Zandvoortse Sociale Dienst zal in dit opzicht zeker niet te kort schieten, al zal men wellicht nog niet zover gaan als een schrijver in het januarinummer van het Tijdschrift voor Maatschappelijk Werk, die van „cliënten" spreekt als hij doelt op degenen die recht kunnen doen gelden op uitkering ingevolge de Algemene Bijstandswet!
Het laat zich aanzien dat de opvattingen omtrent het door de gemeente te voeren sociale beleid zich verder zullen ontwikkelen. Was dit aanvankelijk hoofdzakelijk bedoeld om te voorzien in het ontbreken van de eerste levensbehoeften, thans richt dit beleid zich meer en meer ook op noden, die in de algemene maatschappelijke sfeer liggen en mede worden veroorzaakt door de versnelling van het levenstempo en de daaruit voortvloeiende spanningen. Het zich welbevinden van de mens als maatschappelijk wezen zal in het sociale beleid van de overheid steeds meer centraal worden gesteld. Deze zal zich er in dit verband vooral op moeten richten te stimuleren wat te dezer zake in de particuliere sfeer wordt ondernomen en — waar nodig — het particulier initiatief ook financieel te steunen.

Zandvoortse Vrouwencontactcommissie

Deze commissie werd in 1947 opgericht. Onder voorzitterschap van Mevrouw M. C. van Fenema-Brantsma, de echtgenote van de burgemeester, hebben daarin zitting dames uit alle geestelijke en politieke groeperingen der bevolking. Zij heeft ten doel de onderlinge verstandhouding in de gemeenschap Zandvoort te bevorderen en waar nodig en mogelijk actief op te treden in het algemeen maatschappelijk belang. De commissie trad toe tot de Federatie van vrouwelijke vrijwillige hulpverlening.
Kort na haar oprichting ging zij ook fungeren als plaatselijke commissie van de Stichting voor huishoudelijke en gezinsvoorlichting. Het is vooral op dit terrein dat zij haar activiteit ontwikkelde. In elk winterseizoen wordt een programma van cursussen en lezingen samengesteld; o.a. kooklessen, cursussen in naaien, bloemen schikken, geschenken maken, hoeden maken en kleuterverzorging, welke goede belangstelling trekken.
Voorts werden voorlichtingsmiddagen gegeven, o.a. door het Zuivelbureau, het Kapokbureau en de Vereniging voor Nederlands Fabrikaat.
De plaatselijke commissie werd in 1963 omgezet in een stichting die werd toegelaten tot de Nationale federatie voor huishoudelijke en gezinsvoorlichting Zij ontvangt subsidie van het Ministerie van maatschappelijk werk en van de gemeente Zandvoort.
De Vrouwencontactcommissie verleent telkenjare haar medewerking bij de verkoop van zomerpostzegels en kinderpostzegels. Nimmer werd tevergeefs een beroep op haar gedaan voor bijzondere acties, zoals bijv. de collecte voor de Vluchtelingenhulp in 1963.

Gezinszorg

De in 1893 opgerichte vereniging „Onderling Hulpbetoon" heeft zich in de loop der jaren zeer verdienstelijk gemaakt door het verstrekken van wat

men nu noemt „sociale zekerheid" in een periode, waarin op dat stuk van overheidswege nog weinig of niets werd ondernomen. Zo riep de vereniging een ziekteverzekering en een verzekering tegen de kosten van ziekenhuisverpleging in het leven. Zij behartigde de tuberculosebestrijding en bracht verbetering in de volkshuisvesting door de bouw in 1903 van 20 woningen aan de Koningstraat en de Kanaalweg.
Zij zag haar werkzaamheden allengs ingekrompen, o.a. door het in 1942 uitgevaardigde ziekenfondsenbesluit, waardoor de vereniging in de ziekenhuisverpleging geen taak meer vond
Intern beraad leidde in 1945 tot het aanvaarden van een taak ter voorziening van de zich toen openbarende behoefte aan gezinszorg. De vereniging toonde daarmede een vooruitziende blik te hebben, want er heerst een algemeen gebrek aan huishoudelijke hulp. Zeker in gevallen, waarin de vrouw des huizes door ziekte haar huishouding niet of onvoldoende kan behartigen. Nadat de gemeenteraad een subsidie had toegezegd, werd op 1 mei 1948 de „Gezinszorg" als afdeling van „Onderling Hulpbetoon" opgericht.
470 hoofden van gezinnen meldden zich voor het lidmaatschap aan. Sedertdien heeft „Gezinszorg" zegenrijk werk verricht. Deze taak wordt thans uitgeoefend door een leidster en 5 gezinsverzorgsters, die in 1964 in 53 gevallen hulp verleenden met een totaal van 1160 verzorgingsdagen.
Het aantal leden bedraagt thans 447.

Bejaardenzorg

De Nederlandse centrale voor de huisvesting van bejaarden te Amsterdam koos Zandvoort als eerste gemeente waar zij haar activiteit tot ontwikkeling ging brengen. Zij verkreeg de medewerking van de gemeente voor de stichting van „Het Huis in de Duinen". De raad besloot in 1952 de rente en aflossing te garanderen van geldleningen tot een totaal bedrag van *f* 2.800.000,— voor de financiering van de bouw en de inrichting van een pensiontehuis met 244 bedden en een complex van 48 bejaardenwoningen.
Het beheer en de exploitatie van „Het Huis in de Duinen" werd toevertrouwd aan een plaatselijke stichting. In het uit 9 personen bestaande bestuur hebben krachtens de met de Nederlandse centrale voor de huisvesting van bejaarden gesloten overeenkomst 4 leden van de gemeenteraad zitting.
De feestelijke opening van dit fraaie complex vond plaats op 27 oktober 1955 door de toenmalige minister van wederopbouw en volkshuisvesting, Ir. H. B. J. Witte.
De verwachting, dat de Zandvoortse bejaarden die verpleegd werden in het gemeentelijk verzorgingshuis, naar „Het Huis in de Duinen" zouden overgaan, werd niet bevestigd. Slechts één verpleegde verliet het vertrouwde dorpse milieu van het verzorgingshuis om zijn intrek te nemen in het moderne nieuwe tehuis. Bij andere Zandvoorters bestond meer animo voor een plaats in „Het Huis in de Duinen", zodat in 1956 17 Zandvoortse bejaarden daar een goed pension hadden gevonden. Hun aantal bedraagt thans 41.
De A. G. Bodaanstichting vatte in 1953 het plan op om te Bentveld onder de gemeente Zandvoort een pensiontehuis te stichten voor beter gesitueerde bejaarden. Bezwaren van planologische aard vertraagden de uitvoering van dit plan. In 1957 kon men aan de bouw gaan denken. Ook aan deze vestiging in het belang van de bejaarden verleende de gemeenteraad zijn medewerking. De rente en aflossing werd gegarandeerd van geldleningen tot een totaal bedrag van *f* 900.000,—.

1965: De bejaarden-sociëteit „Voor Anker"
foto A. Bakels

Op 1 september 1959 werd het „Tehuis A. G. Bodaan" aan de Bramenlaan te Bentveld officiëel geopend. Het tehuis bevat 17 eenpersoonskamers, 17 tweepersoonskamers en 14 flats.
Het gemeentelijk verzorgingshuis aan de Swaluëstraat is in 1926 opgericht ter vervanging van het toen gesloopte „Oude mannen- en vrouwengasthuis". In het centrum van het „oude dorp" gelegen heeft het een bijzondere aantrekkingskracht voor de dorpsbewoners. In 1959 en 1961 werd het gebouw verbeterd en gemoderniseerd. Het biedt plaats aan 15 bejaarden. Ondanks de zorg, die de gemeente aan het gebouw heeft besteed, voldoet het niet aan de hedendaagse eisen. Het verzorgingstehuis werd bestuurd door een commissie uit het bestuur van de gemeentelijke instelling voor maatschappelijk hulpbetoon, het „regentencollege" genaamd. Toen op 1 januari j.l. de gemeentelijke instelling voor maatschappelijk hulpbetoon werd opgeheven, verklaarden de leden van het regentencollege zich bereid een commissie van toezicht op het verzorgingshuis te vormen. Mede in verband met de toenemende vraag onder de eigen bevolking naar een plaats in een pensiontehuis voor bejaarden, besloot de raad op 28 april 1964 tot de bouw van een algemeen bejaardentehuis op een terrein aan de Lijsterstraat. Een oproep in de plaatselijke pers leidde tot de aanmelding van niet minder dan 284 gegadigden.
De bouw is in handen gegeven van de Nederlandse centrale voor de huisvesting van bejaarden. Deze verleende aan de architect J. J. v.d. Linden te Amsterdam de opdracht om een schetsontwerp voor het gebouw te maken. Het beheer en de exploitatie zal worden toevertrouwd aan de krachtens raadsbesluit van 28 augustus 1964 opgerichte „Stichting Bejaardenzorg Zandvoort", in welker

bestuur de verschillende levensbeschouwelijke richtingen der Zandvoortse bevolking vertegenwoordigd zijn.
Vermelding verdient nog het rusthuis van de diaconie der Hervormde gemeente, waarin 24 bejaarden worden verpleegd. Voorts de in 1960 door het r.k. kerkbestuur opgerichte stichting „Huize Sterre der Zee". In het aldus genoemde gebouw vinden 30 bejaarden een goede verzorging.
In 1956 werd opgericht de bejaarden-sociëteit „Voor Anker" teneinde de Zandvoortse bejaarden gedurende de wintermaanden enkele middagen per week gepaste ontspanning te bieden. De gemeente verleent een subsidie in de kosten van zaalhuur. Dat hiermede in een behoefte werd voorzien blijkt uit het aantal aanmeldingen: 190. Thans telt de sociëteit ruim 200 leden. Het bestuur organiseert bij bepaalde gelegenheden feestelijke bijeenkomsten die zeer in de smaak vallen.
Tenslotte een organisatie met oude brieven: het 40 jaar bestaande Comité voor ouden van dagen, dat telkenjare een met zorg voorbereid uitstapje voor de Zandvoortse bejaarden organiseert.

VOLKSGEZONDHEID

In een seizoenplaats als Zandvoort met een omvangrijk nationaal en internationaal toerisme, is de preventieve gezondheidszorg een zaak, die bij voortduring de aandacht, ook van de gemeentelijke overheid, moet hebben.
Zo noopte in 1947 een in oorlogstijd begonnen epidemie van difterie in ons

1965: de kinderarts, mevrouw E. den Hartog-Ricardo en zuster A. M. Stiphout werkzaam in het consultatiebureau voor zuigelingen.
foto A. Bakels

land tot het geven van gelegenheid tot kosteloze inenting tegen deze ziekte. In 1949 ging men over tot immunisatie van schoolkinderen. In volgende jaren werd tegelijkertijd met een serum tegen kinkhoest ingeënt.
De kinderverlammingsepidemie welke zich in 1956 voordeed, leidde, op het advies van het Staatstoezicht op de volksgezondheid, in 1957 tot inenting tegen deze ziekte. Sedertdien worden de leerlingen van de lagere scholen ingeënt tegen difterie, tetanus en kinderverlamming; de zuigelingen en kleuters ontvangen behalve dat driefactorenvaccin ook nog de kinkhoest-component. Een administratief perfecte organisatie werd met de regeling van de inentingen van de daarvoor in aanmerking komende schoolkinderen belast n.l.: de Provinciale entgemeenschap van de Stichting voor moederschapszorg en kinderhygiëne in Noord-Holland. De plaatselijke kruisverenigingen verlenen daarvoor haar medewerking.

Sedert 1952 vindt om de drie jaren een massaal bevolkingsonderzoek plaats naar de aanwezigheid van t.b.c. in de ademhalingsorganen. Hiermede belast zich het Centraal bureau voor keuringen op medisch-hygiënisch gebied. Op verschillende plaatsen in de gemeente wordt dan een beeldscherm-auto opgesteld, zodat het de bevolking zo gemakkelijk mogelijk wordt gemaakt zich te laten „doorlichten". Bij het in 1962 plaats gehad hebbend onderzoek meldden 6040 personen zich aan voor het onderzoek (85% van de daarvoor in aanmerking komende personen). 95 van hen werden voor een nader onderzoek naar het districtsconsultatiebureau te Haarlem verwezen. In 1965 zal weer een massale doorlichting plaatsvinden. Opgemerkt wordt dat het gemeentepersoneel jaarlijks wordt doorgelicht.
In het kader van de gezondheidszorg verdient dankbare vermelding de arbeid van de plaatselijke kruisverenigingen: het Witte Kruis met 2 wijkverpleegsters en 1400 leden, het Oranje-Groene Kruis met 1 wijkverpleegster en 700 leden en het Wit-Gele Kruis met 1 wijkverpleegster en 542 leden. In de naam „Zuster Dina Brondersstraat" wordt de nagedachtenis geëerd van „Zuster Dina", die van 1903 tot 1946 met grote toewijding en persoonlijke inspanning haar taak als wijkverpleegster van het Oranje-Groene Kruis heeft vervuld.
Het consultatiebureau aan de Poststraat is in 1931 gesticht. Destijds was het hoofdzakelijk in gebruik voor de t.b.c. bestrijding, maar deze taak is later in Haarlem gecentraliseerd. Thans vinden daarin zittingen van het consultatiebureau voor zuigelingen en kleuters plaats. Voorts houden in dit gebouw enkele specialisten spreekuur.
Enkele jaren geleden heeft het gemeentebestuur een uitgebreid onderzoek ingesteld naar de wenselijkheid om te Zandvoort een goed geoutilleerd gezondheidshuis te bouwen. Dit zou dan moeten dienen als centraal punt voor de activiteiten der kruisverenigingen met gemeenschappelijk magazijn en woonruimten voor de wijkverpleegsters. Voorts als polikliniek voor te Zandvoort spreekuur houdende specialisten.
De plaatselijke kruisverenigingen namen ter zake van de beoogde concentratie een afwijzend standpunt in. Wat de polikliniek betreft: de directies van de Haarlemse ziekenhuizen deelden mede, dat een dergelijke vestiging te Zandvoort medisch en economisch ongewenst is. Een standpunt dat door de Inspecteur van de Volksgezondheid werd gedeeld.
Momenteel is een onderzoek gaande naar de noodzakelijke voorzieningen die moeten worden getroffen om het gebouw meer geschikt te maken voor de doeleinden waarvoor het thans gebezigd wordt.

GEMEENTEFINANCIEN

Waren in de gemeentebegroting voor 1946 de inkomsten en uitgaven van de gewone dienst der gemeente geraamd op ƒ 1.036.680,56, die voor 1965 kwam tot het respectabele totaal van ƒ 7.166.700,16. Een toename van het budget, gedeeltelijk veroorzaakt door het gestegen loon- en prijspeil, maar voornamelijk door het weer op gang komen na de bezettingsjaren van het gemeentelijk apparaat en uitbreiding en intensivering van de gemeentelijke bemoeiingen.

De structuur der gemeentefinanciën kan geanalyseerd worden uit onderstaande overzichten, gebaseerd op de cijfers van de gemeenterekening over 1946 en de gemeentebegroting voor 1965.

Allereerst de belangrijkste bronnen van inkomsten der gemeente, bezien in hun onderlinge verhouding in 1946 (rekening) en 1965 (begroting).

	1946		1965	
omschrijving	bedrag	in procenten	bedrag	in procenten
uitkeringen gemeentefonds	ƒ 165.000,—	24,2	ƒ 2.420.000,—	43,9
gemeentebelastingen	„ 128.000,—	18,8	„ 884.000,—	15,9
rijksbijdragen en vergoedingen	„ 140.000,—	20,6	„ 1.780.000,—	32,2
rijksbelastingen	„ 237.000,—	34,7	„ 352.000,—	6,3
winst bedrijven	„ 12.000,—	1,7	„ 95.000,—	1,7
	ƒ 682.000,—	100	ƒ 5.531.000,—	100

Opmerkelijk is dat, in procenten uitgedrukt, de winst der gemeentebedrijven gelijk is gebleven en het aandeel van de eigen belastingen relatief gering is gedaald, namelijk van 18,8 tot 15,9%. Dat deze daling nog niet groter is geweest, komt door de toegenomen opbrengst van de vermakelijkhedenbelasting (in 1946 ontvangen ƒ 50.000,—; voor 1965 geraamd op ƒ 150.000,—), de verhoging van de straatbelasting tot 10% (raming ƒ 152.000,—), de invoering in 1961 van de rioolbelasting, in 1964 verhoogd en thans geraamd op ƒ 151.000,— evenals de reinigingsrechten, voor 1965 geraamd op ƒ 80.000,—.

De afhankelijkheid van de gemeente van het door het rijk gevoerde fiscaal en financieel-economisch beleid is — zoals blijkt uit vorenstaand overzicht — nog enigszins toegenomen.

Beschouwen we nu de belangrijkste uitgaven der gemeente in hun onderlinge verhouding in 1946 (rekening) en 1965 (begroting).

	1946		1965	
omschrijving:	bedrag:	in procenten:	bedrag:	in procenten:
algemeen beheer	ƒ 138.000,—	16,5	ƒ 718.000,—	10,7
openbare orde en veiligheid	„ 125.000,—	15	„ 1.155.000,—	17,3
volksgezondheid	„ 17.000,—	2,1	„ 108.000,—	1,6
volkshuisvesting	„ 30.000,—	3,6	„ 780.000,—	11,6
openbare werken	„ 235.000,—	28	„ 1.709.000,—	25,6
onderwijs, kunsten en wetenschappen	„ 160.000,—	19	„ 1.217.000,—	18,3
maatschappelijke zorg	„ 111.000,—	13,2	„ 951.000,—	14,2
eigendommen, economische zaken, enz.	„ 24.000,—	2,6	„ 79.000,—	0,7
	ƒ 840.000,—	100	ƒ 6.717.000,—	100

In dit overzicht trekt de aandacht de toeneming van de uitgaven voor de volkshuisvesting, veroorzaakt doordat de annuïteiten voor de volkswoningbouw in de gemeentebegroting zijn verwerkt, evenals de aan de woningbouwvereniging uit te keren rijksbijdragen in de exploitatietekorten. Het nadelig slot van dit hoofdstuk, in 1946 bedragende *f* 6.934,75, wordt voor 1965 geraamd op *f* 116.341,29.
Onder „openbare orde en veiligheid" worden ook de kosten van brandweer en straatverlichting verantwoord. De straatverlichting kostte in 1946 *f* 4.680,10, maar voor 1965 wordt daarvoor een uitgave van *f* 112.912,— geraamd!
Overigens vertonen de verhoudingspercentages een opvallende neiging tot stabiliteit. Het teruglopen van het aandeel van „algemeen beheer" in het totaal der uitgaven is een gevolg van het feit, dat de expansie van de uitgaven der gemeente uiteraard het sterkst tot uiting komt in die hoofdstukken van de begroting, waarin de specifieke taken van de gemeente tot uitdrukking komen.
De leningsschuld der gemeente bedroeg op 1 januari 1946 *f* 2.020.180,— waarvan rond *f* 700.000,— voor rendabele objecten (woningen en investeringen in de bedrijven). Op 1 januari 1965 bedroeg de leningsschuld *f* 18.845.425,—, waarvan naar raming rendabel *f* 12.499.644,— of resp. *f* 1252,— en *f* 830,— per inwoner. De onrendabele schuld is aangegaan voor de stichting van scholen, de aanleg van wegen enz. Deze objecten hebben geen handelswaarde zolang ze voor de openbare dienst worden gebezigd. Voor de openbare dienst hebben zij een waarde die ver uitgaat boven het restantbedrag der onrendabele leningsschuld. Eén enkel cijfer ter bevestiging van deze stelling: de gebouwen, welke voor de openbare dienst worden gebezigd — deel uitmakende van het „onrendabele" bezit — zijn tegen brand verzekerd tot een totaal bedrag van rond 10 miljoen gulden.

1962: De „modderkommen" in Zandvoort-Noord

OPENBARE WERKEN

Bij de bevrijding bood Zandvoort een sinistere aanblik. Het gesloopte zeefront was met een driedubbele laag graszoden bedekt; het strand door palen versperd en door mijnen onveilig gemaakt. In het dorp waren straten opgebroken om te dienen als mijnenveld. Een enorme taak op, wat men noemt, het terrein van „openbare werken" wachtte op vervulling.

De dienst van publieke werken — aanvankelijk met bescheiden mankracht — heeft deze zware opgave met groot doorzettingsvermogen en grote bekwaamheid vervuld. Tienduizenden vierkante meters straatwerk, kilometers riolering, een practisch geheel vernieuwde straatverlichting zijn het zichtbare resultaat van deze arbeid. Daar kwam nog bij de straataanleg in de uitbreiding der gemeente en de aanleg van plantsoenen op daarvoor geschikte punten.

Ook administratief-technisch werk werd door deze dienst verricht, zoals de herverkaveling van het wederopbouwgebied, de uitgifte van gronden, de voorbereiding van de planologische maatregelen, het toezicht op de in Zandvoort uitgevoerde bouwwerken (sinds de bevrijding voor een bedrag van rond 73 miljoen) en het adviseren van het gemeentebestuur ter voorbereiding van talrijke belangrijke beleidsbeslissingen. De dienst trad ook op als architect van verscheidene schoolgebouwen.

Veel heeft de gemeente te danken aan de heer M. Deutekom, die van 1 februari 1948 tot 1 december 1963 directeur van de dienst van publieke werken was. In het „Gemeenteblad" van januari 1964 werd de heer Deutekom terecht genoemd

Ingebruikstelling rioolwaterzuiveringsinstallatie, 6 juli 1954: Mr. F. J. Kranenburg, commissaris der Koningin, wordt ontvangen door de burgemeester en mevrouw M. C. van Fenema-Brantsma en door wethouder Lindeman en de heer C. H. Vogt, directeur van publieke werken.

de centrale figuur bij de wederopbouw van Zandvoort, die snelheid van handelen aan accuratesse wist te paren.

In dit hoofdstuk wordt verder volstaan met de vermelding van de stichting van enkele utiliteitsgebouwen en de totstandkoming van andere zaken van openbaar nut.

De in 1948 met de Vuil Afvoer Maatschappij begonnen onderhandelingen omtrent de afvoer van vuilnis uit Zandvoort leidden tot een overeenkomst krachtens welke het straat- en huisvuil naar Wijster in Drente wordt vervoerd. Voor de belading van de spoorwegwagons bouwde de gemeente een vuillaadstation aan de Van Lennepweg, dat op 4 september 1951 officieel in gebruik werd genomen. Deze regeling voldoet nog uitstekend. In 1964 werd op deze wijze 4997 ton vuil afgevoerd. Wat de reinigingsdienst betreft: in 1950 werd overgegaan tot invoering van uniforme vuilnisemmers. In januari 1965 besloot de raad een vuilnisauto ook bruikbaar te maken voor het ledigen van in containers verzameld vuil.

Nadat het nieuwe systeem van vuilvervoer was ingevoerd kon worden overgegaan tot het opruimen van de vuilnisbelt die gelegen was ongeveer op de plaats waar de Linnaeusstraat en de Celsiusstraat werden aangelegd.

Naast de vuilnisbelt waren gelegen andere kwalijk riekende objecten: de bassins van de riolering, in de volksmond „de modderkommen" genoemd. De afvoer van rioolwater voldeed niet aan elementaire eisen. In 1949 leidde dit reeds tot een opdracht aan het Rijksinstituut voor de zuivering van afval-

6 juli 1964: de commissaris der Koningin in de provincie Noord-Holland stelt de rioolwaterzuiveringsinstallatie in gebruik.

water. In samenwerking met Ir. J. J. Fuijkschot, technisch directeur van de dienst van openbare werken te Haarlem en met de Zandvoortse dienst van publieke werken kwam men na uitgebreide en diepgaande studie van 't vraagstuk in 1959 tot een voorstel. Dit betrof het bouwen van een rioolwaterzuiveringsinstallatie, geschikt voor de verwerking van het afvalwater naar 15.000 inwonerequivalenten in de wintermaanden en van 30.000 in de zomermaanden.
De raad besloot op 26 mei 1959 tot de bouw van deze installatie die rond 3½ miljoen gulden heeft gekost.
Op 6 juli 1964 vond de officiële ingebruikneming plaats door de Commissaris der Koningin in de provincie Noord-Holland, Mr. F. J. Kranenburg.
De in 1918 aangelegde fraaie algemene begraafplaats aan de Noorderduinweg wordt krachtens raadsbesluit van 18 december 1962, waarbij een krediet van *f* 478.000,— voor dit werk werd verleend, uitgebreid met 24.500 m². Met dit werk is een aanvang gemaakt. Er zal dan ook een gedeelte van de begraafplaats worden bestemd voor de begraving van Rooms-Katholieken. Tevens zal dan een aula worden gebouwd, een object dat al tientallen jaren op het verlanglijstje van menig raadslid prijkt!
In de twintiger jaren heeft de gemeente de duinterreinen aan de Vondellaan en de Van Lennepweg bebost. De dennenaanplant groeide langzaam maar gestadig, zodat Zandvoort terecht trots kon zijn op zijn in de onmiddellijke nabijheid van de zee gelegen bossen. De verraderlijke „dennescheerder" heeft dit bezit ernstig aangetast.
Op dringend advies van Staatsbosbeheer moest in 1962 en 1963 een oppervlakte van 9 ha bebossing worden verwijderd. Ook dit werk moest vakkundig

De Rioolwaterzuiveringsinstallatie.

foto A. Bakels

geschieden. Het werd opgedragen aan de Nederlandsche Heidemaatschappij; de kosten van dit weer kaal maken van de duinen worden geraamd op *f* 110.000,—. Men beraadt zich thans of, en zo ja, op welke wijze tot nieuwe bebossing moet worden overgegaan. Een belangrijk stuk van de bebossing — 14 ha — is nog gespaard gebleven. Gehoopt wordt — zij het niet zonder vreze — dat de dennescheerder in Zandvoort zijn vernietigende arbeid heeft gestaakt.

Dat het spreekwoord „wie het dichtst bij het vuur zit, warmt zich het best" niet altijd opgaat, blijkt uit het feit dat sinds 1949 wordt gesproken over en gepleit voor uitbreiding e.q. nieuwbouw van de remise voor publieke werken. Tot dusver is nog geen concreet plan in de gemeenteraad in behandeling gekomen!

17 september 1943: de watertoren wordt opgeblazen.
foto A. Bakels

BEDRIJVEN

De gemeentelijke bedrijven stonden in 1945 voor een omvangrijk herstel van oorlogsschade. Het waterbedrijf was het ergst getroffen: op 17 september 1943 werd de watertoren op last van de bezettende macht opgeblazen. Een pijnlijk moment voor de directeur, de heer A. A. Cense, die de bedreiging van dit centrale element van „zijn" bedrijf zo lang mogelijk wist tegen te houden, maar — uitgerekend op zijn 43e verjaardag — de vernietiging daarvan moest aanschouwen. Voor de watertoren werd een inschrijving in het Grootboek van de Wederopbouw van *f* 152.709,88 toegekend.

Zowel het water- als het gasbedrijf had handenvol werk om de schade

20 mei 1952: De commissaris der Koningin, Dr. J. E. Baron de Vos van Steenwijk, stelt de watertoren in gebruik.
foto A. Bakels

aan het buizennet te herstellen. Daar kwam nog bij de zorg voor de dienstleidingen naar de duizenden ontruimde woningen waarin de bewoners weer terugkeerden.

Vooral voor het waterbedrijf zijn sedert 1945 belangrijke en technisch waardevolle voorzieningen getroffen. In 1949 werd in het pompstation te Bentveld aangevangen met proefnemingen, welke hebben geleid tot een primeur, namelijk de venturibuisbeluchting voor het water, annex droogfilterinstallatie. Zulks op advies van Ir. H. A. D. Linn, hoofdingenieur bij het rijksinstituut voor de drinkwatervoorziening te 's-Gravenhage. Het nieuwe systeem werd toegepast toen in 1953 de filterinstallatie in het vergrote pompstation in gebruik werd genomen. Het nieuwe filtergebouw werd op 16 juni 1954 officieel geopend. De waterwinning (of prise d'eau) werd in 1955 met vier pompputten uitgebreid. Het toenemend waterverbruik noopte spoedig tot ingrijpende voorzieningen. In 1962 werd besloten tot het doen van diepboringen nabij „Kraantje Lek" en het maken van 10 pompputten. Een investering van ƒ 450.000,—, die echter de winning van zuiver water voor Zandvoort veilig stelde. Het zwaartepunt van de waterwinning werd naar „Kraantje Lek" overgebracht. De 12 pompputten in Bentveld kregen een secundaire betekenis.

Door het uitvallen in 1943 van de watertoren werd de druk in het buizennet tot stand gebracht door 'n drukketelinstallatie bij het pompstation te Bentveld. Een noodvoorziening die — toen de wederopbouw van Zandvoort een aanvang nam — zo spoedig mogelijk moest worden vervangen. In 1948 werd aan de architect

1952: de nieuwe watertoren.

foto A. Bakels.

J. Zietsma te Amsterdam opdracht verleend tot het ontwerpen van een nieuwe watertoren. Aanvankelijk was een ronde toren ontworpen, doch op aandrang van de raadscommissies wijzigde de heer Zietsma zijn ontwerp, zodat een achthoekig bouwwerk werd geprojecteerd.

De gemeenteraad keurde op 22 februari 1949 dit ontwerp goed en voteerde een bedrag van ƒ 435.000,— voor de bouw en de installatie van de toren. Een raadslid wilde de bouw uitstellen omdat hij lagere bouwkosten verwachtte. „Als we een jaar wachten kunnen we slapende een ton „verdienen!" zo werd betoogd. De raad liet zich door deze redenering echter niet in slaap wiegen!
Op 27 februari 1950 werd dit grote bouwwerk aanbesteed. Er bestond grote belangstelling voor: 35 aannemers schreven in. Het werk werd gegund aan de laagste inschrijver Philips' Bouwbedrijf te Haarlem voor ƒ 391.010,—. De hoogste inschrijver vroeg een bedrag van ƒ 555.690,—.
Op 20 mei 1952 werd het trotse bouwwerk dat inclusief inrichting en liftinstallatie, ƒ 615.000,— heeft gekost door de Commissaris der Koningin in de provincie Noord-Holland, Dr. J. E. Baron de Vos van Steenwijk, officieel in gebruik gesteld. Had de oude toren een waterberging van 275 m³, de nieuwe heeft twee reservoirs. Het laag gelegen reservoir met een bodemhoogte van 31 meter + N.A.P. heeft een inhoud van 525m³, het is bestemd voor de kom der gemeente. Het daarboven gelegen reservoir heeft een bodemhoogte van 42 meter + N.A.P. en een inhoud van 425 m³; het is bestemd voor de watervoorziening van de boulevards en de daaraan gelegen hoge gebouwen.
De toren heeft een hoogte van 48 meter boven de straat en van 60 meter boven de zeespiegel.
Door de „inbouw" van een liftinstallatie en de inrichting van de „top" van de toren als café-restaurant kreeg Zandvoort een uitzichtgelegenheid die in particuliere exploitatie is gebracht en een toeristische attractie van belang is gebleken. In de benedenruimte werden de kantoren en dienstruimten van het water- en gasbedrijf ondergebracht.
Ook voor het gasbedrijf moesten investeringen worden gedaan in verband met de uitbreiding van de bebouwde kom en de daarmede gepaard gaande toename van de gasverkoop. In 1958 werd aan de Van Lennepweg een hogedrukstation opgericht en een nieuwe persleiding aangelegd tussen de Tolweg en dat station (regulateurgebouw).
In zijn jaarverslag over 1946 wees de directeur erop, dat de gasvoorziening in Nederland bijna geheel afhankelijk was van de invoer van dure en slechte Amerikaanse gaskolen. Een staking in de Amerikaanse mijnen noopte in december 1946 tot verlaging van het distributierantsoen voor de industrie.
Hoe ingrijpend is deze situatie sindsdien veranderd! Het is nu alles aardgas wat de klok slaat, al zal het rayon Haarlem (waartoe Zandvoort behoort) tengevolge van „hogere" economische politiek wellicht tot de gebieden behoren die het laatst op het aardgasnet zullen worden aangesloten.
De omschakeling op aardgas staat echter voor de deur en zal ook voor het Zandvoortse gasbedrijf ingrijpende organisatorische en commerciële consequenties hebben.

Tenslotte enkele vergelijkende cijfers uit de bedrijfsrekening van 1946 en de bedrijfsbegroting voor 1965.

Waterverkoop	1946	250.457 m³	opbrengst	ƒ 39.400,—
„	1965	775.000 m³	„	ƒ 256.875,— (raming)
Gasverkoop	1946	1.276.031 m³	opbrengst	ƒ 166.510,07
	1965	4.400.000 m³	„	ƒ 800.800,— (raming)

1965: stafbespreking van de verkeerspolitie.

POLITIE

De gemeentepolitie heeft een belangrijke taak, die vooral in het zomerseizoen veelomvattend is. Te denken valt onder meer aan de regeling van het verkeer, de handhaving van de openbare orde en het toezicht op hotels, pensions en kampeerterreinen. Aan de politietaak op het strand wordt in een ander hoofdstuk aandacht geschonken. Tot „de zorg van alle dag" behoort o.a. het toezicht op de vreemdelingen, de surveillance, de toepassing van de zogenaamde „bijzondere wetten", waarvan vooral de Drankwet genoemd mag worden.
In 1945 was het politiebureau in drie vertrekken in de benedenverdieping van het raadhuis gevestigd, een volkomen onvoldoende ruimte. Spoedig besloot de raad een schoolgebouw aan de Hogeweg te doen verbouwen tot politiebureau. De politie kreeg in 1949, toen het nieuwe bureau aan de Hogeweg in gebruik werd genomen, voldoende ruimte. Later werden nog enkele voorzieningen getroffen.
Op den duur zal de tegenwoordige huisvesting onvoldoende blijken in verband met de toenemende taak van de politie en de uitbreiding van het korps. Op 1 januari 1946 was de korpssterkte 24 man; op 1 januari j.l. 46; bij een door de minister van binnenlandse zaken vastgesteld maximum van 54 man. Er waren dus nog 8 vacatures te vervullen.
De politie kreeg in 1951 een aan alle eisen voldoende karabijn- en een revolverschietbaan op het terrein van het circuit. In 1955 en 1960 moest deze tijdelijk gesloten worden omdat de baldadige jeugd zodanige vernielingen had aangebracht dat gevaar voor de schutters en voorbijgangers ontstond. Dit politiebezit is thans met een sterke draadafzetting beveiligd!

Het wagenpark van de politie werd allengs uitgebreid. Het bestond op 1 januari 1965 uit de volgende voertuigen: 1 uitrukwagen, 2 volkswagens, 1 stafauto, 2 scooters en 1 motor met zijspan. De raad verleende voorts op 17 november 1964 een crediet voor de aanschaffing van een verkeers-ongevallenwagen, een „Volkswagen combi". Ter verhoging van de paraatheid zijn alle politieauto's op het mobilofoonnet aangesloten.
De omvang en de betekenis van de taak der politie kan het best worden geïllustreerd met enkele gegevens over het jaar 1964.
De hulp van de verkeersongevallendienst werd ingeroepen voor 445 ongevallen, waarvan 3 met dodelijke afloop. De recherche nam kennis van 519 misdrijven; de vreemdelingendienst hield toezicht op 351 te Zandvoort gevestigde vreemdelingen van 26 nationaliteiten. Terzake van overtredingen werden 3264 processen-verbaal opgemaakt.
De politie verleende assistentie bij 41 evenementen op het circuit, in het dorp en op het strand.
Blijkens het Algemeen Politieblad van 13 februari 1965 behoorde de gemeentepolitie te Zandvoort tot de politiekorpsen die bij de nieuwjaarsreceptie van de procureur-generaal te Amsterdam werden vermeld wegens in 1964 verrichte bijzondere prestaties.
Voor circuitwedstrijden van grote omvang wordt een beroep gedaan op de bijstand van een soms omvangrijk detachement rijkspolitie. Zo werd voor de Grand Prix op 24 mei 1964 assistentie verleend door 185 man rijkspolitie te voet, 29 bereden en, 11 motoren met berijders, 5 mobilofoonauto's, 20 bemande mobilofoonposten, 1 vliegtuig met bemannning en verkeersdeskundigen. Op Zandvoorts initiatief gold voor het gewest Haarlem een intercommunale verkeersregeling, waarvan de centrale post in de bovenste verdieping van de watertoren was ondergebracht.
Het pleit voor de op lange ervaring berustende organisatie van het Zandvoortse politiekorps dat de Zandvoortse politie, ook bij massale „vreemde" hulp, de kern blijft van het politieapparaat. De sleutelposities op de openbare weg en in de talrijke commandoposten worden door eigen personeel bezet. Veelal ziet men dezelfde politieman bij grote verkeersdrukte steevast dezelfde plaats innemen. Op deze wijze komt de bekendheid met de plaatselijke situatie het best tot zijn recht.
Ter bevordering van de lichamelijke conditie van de manschappen werd in 1937 de politiesportvereniging opgericht.

Reserve-politie

Bij een beschrijving van de politie mag niet ontbreken het korps reservepolitie, dat zijn ontstaan vond in 1948 toen het Nationaal Instituut „Steun Wettig Gezag" werd opgericht. Dit instituut streefde naar bundeling en ontplooiing van de constructieve krachten in ons volk.
Op 18 maart 1949 werd te Zandvoort een commissie „Steun Wettig Gezag" geïnstalleerd teneinde plaatselijk propaganda te maken voor vrijwillige versterking van het gezagsapparaat. Het korps reservepolitie telde toen al 20 manschappen; in 1951 was het gegroeid tot 31 man. Het nationaal instituut

1964: De reserve-politie op mars.

„Steun Wettig Gezag" werd op 30 juni 1958 opgeheven. Het korps reservepolitie bleef echter een waardevol element in het Zandvoortse politie-apparaat. Thans telt het korps 48 leden, die een theoretische en praktische opleiding hebben ontvangen. Voor Zandvoort is hier een gunstige factor in het spel: bij verscheidene evenementen van grotere omvang wordt een beroep gedaan op de reservepolitie, zodat de manschappen met het practische politiewerk vertrouwd kunnen raken. De in keurige uniformen gestoken Zandvoortse reservisten werden op 24 april 1964 door de burgemeester geïnspecteerd. De leiding van het korps draagt er zorg voor dat de reservisten behalve bij de actieve assistentie op gepaste wijze in „beweging" worden gehouden door praktische oefeningen waarbij de jaarlijkse nachtoefening „Repoza" een zekere vermaardheid heeft gekregen. Ook wordt veelvuldig in wedstrijd-verband — met succes — deelgenomen aan landelijke wandelevenementen en schietconcoursen. Op 1 mei 1963 werd opgericht de „Vereniging Reserve Gemeentepolitie Zandvoort", welke vereniging op 24 januari 1964 koninklijk werd goedgekeurd.
De reservepolitie beschikt over een Volkswagenbus als uitrukvoertuig. De paraatheid wordt nog verhoogd door een in 1962 ingevoerd alarmeringssysteem door middel van contactadressen.

BRANDWEER

De Zandvoortse vrijwillige brandweer is een toonbeeld van sportief beoefende burgerzin. Als de laatste tonen van de alarmsirene zijn verklonken dan kan men er staat op maken dat de brandspuit binnen drie minuten, bemand met van alle zijden toegesnelde brandweerlieden, uitrukt om het vuur te bestrijden. Ook bij nacht en ontij handhaaft de brandweer zijn reputatie pijlsnel te zijn. Dit feit gaf burgemeester van Fenema eens aanleiding om tijdens een feestelijke bijeenkomst van de brandweer de vraag te stellen of de manschappen zich soms met de brandweerlaarzen aan ter ruste begeven!

De materiële voorzieningen van de brandweer in de afgelopen twintig jaren beschouwende, komt men tot de conclusie dat deze allerminst overdreven kunnen worden genoemd. Het brandweermaterieel is ondergebracht in een gehuurde en te kleine garage. Al vóór 1950 werd gesproken over de noodzaak van de bouw van een brandweerkazerne; de realisering van dit project is echter nog niet in zicht. De grootste hinderpaal is hierbij de keuze van het terrein.

De hogedrukspuit, de „Dirk van Noort", — deze naam is een eerbewijs aan de in 1956 overleden commandant D. van Noort — dateert van 1956, de droogpoederwagen van 1958 en de terreinwagen van 1960. De twee lagedrukspuiten en de magirus-autoladderwagen vieren binnenkort hun dertigste verjaardag al ziet men deze blinkend gepoetste en uitstekend onderhouden oudjes hun leeftijd niet aan!

In 1964 rukte de brandweer 42 maal uit. Zij verleende bijstand bij 22 wedstrijden op het circuit. Bij grote wedstrijden wordt nimmer tevergeefs een beroep gedaan op de brandweerkorpsen van Haarlem, Bloemendaal en Zaandam.

De paraatheid van het personeel werd in 1964 op peil gehouden door 19 oefeningen. De commandant, de heer J. Zeepvat, en de andere leden van het kader geven regelmatig instructie aan het personeel. Bovendien nemen de jongere leden van het korps deel aan brandweercursussen.

De brandweer telt thans 32 manschappen, die, ter bevordering van de goede verstandhouding, een personeelsvereniging hebben opgericht.

Met de groei van de gemeente breidt de taak van de brandweer zich ook uit en neemt de verantwoordelijkheid van de terzake bevoegde instanties toe. Een en ander zal uiteraard ook van invloed zijn op de materiële voorzieningen en de te nemen maatregelen van organisatorische aard. Zo wordt reeds gesproken over de aanstelling van een kleine beroepskern van brandweerpersoneel, ook met het oog op de preventieve taak van de brandweer.

De situatie te Zandvoort zal er voorts toe moeten leiden dat een nog nauwere samenwerking met de brandweren van de naburige gemeenten wordt verkregen. Weliswaar bestaat er reeds een gemeenschappelijke regeling met de gemeenten Bennebroek, Beverwijk, Bloemendaal, Haarlem, Haarlemmerliede en Spaarnwoude, Haarlemmermeer, Heemstede en Velsen, doch men zal met deze regeling niet kunnen blijven volstaan. Het zal wellicht nodig blijken met de brandweer van Haarlem een meer concrete regeling te treffen, zodat Haarlem, voor wat het meer kostbare brandweermaterieel betreft, ook rekening houdt met de mogelijkheid dat dit zal moeten worden ingezet bij het blussen van branden in de hoge gebouwen te Zandvoort.

1956: bloedafname door het Nederlandsche Roode Kruis.
foto Hamburg

HULPORGANISATIES

Het Nederlandsche Roode Kruis

De afdeling Zandvoort van het Nederlandsche Roode Kruis heeft in de dertig jaren van haar bestaan zeer verdienstelijk werk verricht. In de bezettingsjaren was haar activiteit uiteraard beperkt, maar in 1945 kwam ook voor de afdeling een periode van nieuwe bloei; nieuwe leden meldden zich aan, zodat het ledenregister thans 1322 namen telt. De transport-colonne kwam spoedig weer in actie en zij verleende herhaaldelijk haar goede diensten, o.a. bij wedstrijden op het circuit. In 1959 kocht de afdeling een pand aan de Kanaalweg, dat werd ingericht als magazijn voor verbandmiddelen en het materiaal voor een klein noodhospitaal. Daarin werd ook ondergebracht de in 1960 gekochte ambulance-auto.

De afdeling houdt zich onder meer nog bezig met het geven van cursussen voor eerste hulp bij ongelukken, de afname van bloed van „donors" voor het bereiden van bloedplasma voor de ziekenhuizen en het zogenaamde „Welfare werk" (het bevorderen van huisvlijt door chronisch bedlegerige patiënten).

De „Dr. Ir. I. L. Louwes" gaat voor een oefentocht in zee.

Koninklijke Noord- en Zuid-Hollandsche Redding-Maatschappij

Het reddingsstation van de Kon. Noord- en Zuid-Hollandsche Redding-Maatschappij te Zandvoort was in 1944 formeel opgeheven, omdat de reddingboot, de „C. A. A. Dudok de Witt", te Enkhuizen was ondergedoken om eventuele vordering door de bezettende macht te voorkomen. De boot werd kort na de bevrijding teruggehaald, maar de eerste tijd kon er nog niet mee geoefend worden, omdat de kust door mijnen onveilig was gemaakt. Niettemin werd op 9 december 1945 hulp verleend bij de gestrande logger „Bep" (Sch. 15). Op 12 oktober 1946 kon de eerste oefentocht worden ondernomen. In 1959 werd de „C. A. A. Dudok de Witt" vervangen door de motorstrandreddingboot de „Dr. Ir. S. L. Louwes". Deze boot was een geschenk van de gezamenlijke landbouworganisaties ter herinnering aan de landbouwpionier, Dr. Ir. S. L. Louwes. Daar het botenhuis aan de Zeestraat te klein bleek voor het moderne reddingsmaterieel werd een nieuw botenhuis gebouwd aan de Thorbeckestraat, dat op 3 oktober 1953 officieel in gebruik werd genomen.
Met vliegend stormweer werd op 1 maart 1949 een reddingstocht gemaakt naar het voor Bloemendaal gestrande Zweedse schip, de „C. A. Banck". Mede in verband met deze assistentie reikte de Zweedse gezant op 25 november 1949 aan de directie van de reddingmaatschappij een plaquette uit als blijk van waardering voor de door de maatschappij aan Zweedse schepen bewezen diensten. Van 2 tot 7 februari 1953 deed de „C. A. A. Dudok de Witt" dienst in de Zeeuwse wateren bij de redding van de slachtoffers van de overstromingsramp.
Herhaaldelijk koos de Zandvoortse reddingboot zee voor oefentochten en in verband met — soms loze — alarmeringen.

De bemanning van het reddingsstation bestaat uit schipper F. Koper, een motordrijver, een tractordrijver, een vuurpijlrichter en acht „opstappers". Kranige mannen, die altijd paraat zijn en bereid hun leven in te zetten voor de redding van de in gevaar verkerende medemens .
Het station Zandvoort wordt beheerd door een plaatselijke commissie onder voorzitterschap van burgemeester van Fenema. Secretaris-penningmeester is de heer P. van der Mije KCzn.

Het lijkt mij goed om, in aansluiting op dit hoofdstuk, te vermelden dat de raad in 1953 besloot een drietal straten te noemen naar Zandvoortse helden der zee.
Matthijs Molenaar, geboren in 1782 en overleden op 11 juni 1824. In 1805 werd Zandvoort door twee Engelse oorlogsschepen beschoten. Door deze beschieting geraakte een Zandvoortse vissersschuit in brand. Matthijs Molenaar nam toen het kloeke besluit dat vaartuig zo mogelijk te behouden. Hij wierp zich in zee en zwom naar de brandende schuit, die hij, onder het bereik der vijandelijke kogels, wist te blussen en zo behield.
Willem Draijer, geboren in 1839, overleden in 1919. Bekend redder van drenkelingen en schipbreukelingen. Was Broeder in de orde van de Nederlandse Leeuw.
Petrus Johannes Lefferts, geboren in 1923, die op 3 augustus 1951 verdronk bij een poging om een in levensgevaar verkerende bader te redden.

Bescherming Bevolking

Evenals in andere gemeenten kwam ter uitvoering van de Wet Bescherming Bevolking in Zandvoort een burgerlijke verdedigingsorganisatie tot stand, thans algemeen bekend als de organisatie Bescherming Bevolking (B.B.) Hieronder wordt verstaan het geheel der niet-militaire maatregelen tot bescherming van persoon en goed in buitengewone omstandigheden, met name ook tegen de onmiddellijke gevolgen van oorlogsgeweld.
Het accent van de plaatselijke organisatie lag aanvankelijk op de directe rampbestrijding, waarvoor uit de bevolking vrijwilligersgroepen werden gevormd, de z.g. noodwachters, die een speciale opleiding kregen.
In de loop der jaren is in verband met zich telkens wijzigende militaire veronderstellingen en de daaruit verwachte gevolgen voor de burgerij, het accent van de directe rampbestrijding verlegd naar een regionale organisatie in „kringen", die voor de bezetting der onderscheidene diensten zo nodig noodwachtplichtigen kunnen aanwijzen. Voor de plaatselijke vrijwilligers bleef slechts een voorlichtende taak over in de z.g. *zelf*bescherming der bevolking.
Thans heeft de gemeente Zandvoort een blokindeling (5 blokken) met blokhoofden en blokwachters tot een sterkte van ± 40 vrijwilligers. Dit behoren er 75 te zijn. Daaruit is een tweetal zelfbeschermingsploegen geformeerd die bij eventueel voorkomende calamiteiten kunnen optreden in afwachting van de hulpverlening vanwege het kringcommando.
In 1965 kon aan 30 Zandvoortse noodwachters de z.g. vrijwilligersmedaille worden uitgereikt wegens een 10 jaar durende verbintenis.
De leiding van de zelfbeschermingsorganisatie berust bij de burgemeester, die wordt bijgestaan door het „hoofd zelfbescherming". De gemeente Zandvoort behoort tot de A-kring Noord-Holland d, waarvan het commando is gevestigd in Haarlem.

13 april 1950: Ir. G. Friedhoff geeft aan de deelnemers aan de „burgerdag" een toelichting op het wederopbouwplan.

PLANOLOGIE

Het spreekt vanzelf, dat de planologie een integrerend deel van het gemeentelijk bestuursbeleid vormt. Opmerkelijk is, dat Zandvoort in 1945 geen goedgekeurd uitbreidingsplan bezat. Weliswaar was in 1938 een uitbreidingsplan door de raad vastgesteld, maar Gedeputeerde Staten onthielden daaraan in 1939 hun goedkeuring. Ingevolge de woningwet moest de raad binnen een jaar een nieuw plan vaststellen, maar de tijdsomstandigheden waren er niet naar om aan die plicht te kunnen voldoen. Deze taak viel toen aan Gedeputeerde Staten toe. In 1948 kwam dit college met een ontwerp-uitbreidingsplan hetwelk de raad, in een meer passieve rol dus, te beoordelen kreeg. Gedeputeerde Staten stelden het plan op 12 april 1950 vast; het werd door de Kroon op 6 oktober van dat jaar goedgekeurd met uitzondering van de gebieden die deel uitmaakten van het op 30 juni tevoren vastgestelde wederopbouwplan.
Het wederopbouwplan-Friedhoff (door het college van algemene commissarissen voor de wederopbouw vastgesteld) ging mèt het uitbreidingsplan de stedebouwkundige ontwikkeling van Zandvoort beheersen.
Het tekent de dynamiek van het tijdperk dat in dit boekje wordt beschreven, dat het uitbreidingsplan 20 maal en het wederopbouwplan 12 maal werd gewijzigd en aangevuld.

Het stedebouwkundig beleid voerde tot herhaaldelijk contact met het provinciaal bestuur, dat zich als toezichthoudend orgaan ook met de stedebouwkundige vormgeving van de badplaats bezig moest houden. Van die zijde wenste men een wetenschappelijk gefundeerd onderzoek omtrent de sociaal-geografische structuur van Zandvoort en een prognose omtrent de toename van de bevolking. In opdracht van het gemeentebestuur werd daarom in de jaren 1953 t/m 1957 door het Geografisch Instituut van de Rijksuniversiteit te Utrecht, onder leiding van Prof. Dr. A. C. de Vooys, een dergelijk onderzoek ingesteld. Het daaromtrent uitgebrachte rapport is nòg actueel en vormt mede een richtsnoer bij het stedebouwkundig beleid. Eén detail uit dit rapport: het bevat een prognose omtrent de toeneming van de bevolking tot 1970. Minimum 17.123 en maximum 18.109 inwoners. Voor 1 januari 1965 kwam de prognose op ruim 16.000 inwoners. De 15.000 inwoners, die op 18 december 1964 werden bereikt, waren in het rapport reeds voor 1962 voorzien!

De curve van het aantal inwoners loopt tot dusver derhalve niet zo steil als de rapporteurs hebben voorspeld.

Mede in verband met de gegevens, vervat in het rapport-de Vooys, kwamen burgemeester en wethouders in 1957 tot de slotsom dat het in 1950 door Gedeputeerde Staten vastgestelde uitbreidingsplan op bepaalde punten niet meer in overeenstemming was met de gewijzigde opvattingen omtrent de verdere uitbreiding der gemeente. Dit gold in het bijzonder voor de uitbreiding in noord-oostelijke richting.

Voor het wederopbouwgebied was Ir. G. Friedhoff de stedebouwkundige; het overig deel der gemeente werd stedebouwkundig door de directeur van de dienst van publieke werken verzorgd, waarbij Ir. Friedhoff adviserend optrad. Deze fase van het stedebouwkundig beleid werd afgesloten toen de raad met ingang van 1 september 1957 aan Ir. G. Friedhoff en Ir. W. de Bruyn te Utrecht een opdracht gaf tot herziening van het uitbreidingsplan. Deze heren fungeerden sindsdien als stedebouwkundigen van de gemeente.

In goede onderlinge samenwerking hebben zij belangrijke herzieningen van het uitbreidingsplan voorbereid, n.l. het uitbreidingsplan-Noorderduinweg en het uitbreidingsplan-Zuid, die beide in 1961 in behandeling kwamen.

In augustus 1962 achtten burgemeester en wethouders de tijd gekomen zich andermaal te beraden omtrent het gemeentelijk planologisch beleid. Zij constateerden, dat sedert de vaststelling van de (inmiddels herhaaldelijk herziene) uitbreidings- en wederopbouwplannen de aspecten van Zandvoort in belangrijke mate waren gewijzigd. De enorme toeneming van het verkeer en het ook door andere factoren gestadig toenemend toerisme brachten hen tot de opvatting dat het moment gekomen was voor een nieuwe en grondige bestudering van de stedebouwkundige richtlijnen voor het gemeentelijk beleid. Zij gaven de stedebouwkundigen kennis van dit standpunt en van hun voornemen om een opdracht tot het maken van een structuurplan en een bestemmingsplan te verstrekken aan een andere stedebouwkundige. Een delicate situatie, die echter in een nader persoonlijk onderhoud van het college met deze heren tot een goed begrip van het gemeentelijk standpunt heeft geleid. Op 1 januari 1963 namen de bemoeiingen van de heren Friedhoff en De Bruyn met de stedebouwkundige ontwikkeling van Zandvoort een einde.

Aan Ir. G. Friedhoff werd, zoals reeds vermeld, toegekend de zilveren legpenning der gemeente als bewijs van waardering voor de uitstekende diensten als ont-

werper van het wederopbouwplan, supervisor van de wederopbouw en stedebouwkundige, sedert 1942 onder soms uiterst moeilijke omstandigheden bewezen.
Een met toewijding en in objectiviteit verrichte arbeid die ook in de toekomst zijn waarde voor Zandvoort zal blijven bewijzen.
Op advies van het Nederlands Instituut voor de Volkshuisvesting en Stedebouw nam het college van burgemeester en wethouders in 1963 contact op met Dr. Ir. C. Th. Nix te Rotterdam. Deze verklaarde zich bereid om als stedebouwkundige van Zandvoort op te treden. De raad besloot op 30 juli 1963 de heer Nix aan te wijzen als stedebouwkundig adviseur der gemeente en hem voorts op te dragen een geheel nieuw stedebouwkundig plan voor Zandvoort te ontwerpen, de sanering van de oude dorpskern daarin begepen. Sedert 1 oktober 1963 is de heer Nix als zodanig werkzaam. Hij ontwierp een inmiddels door de raad vastgestelde herziening van het uitbreidingsplan-Noorderduinweg. Een herziening van het uitbreidingsplan-Zuid is in ontwerp gereed. Een structuurplan voor de gehele gemeente, dat vooral beoogt de dorpskern ook na de in de nabije toekomst te verwachten schaalvergroting als levend „hart" van Zandvoort te behouden, is in een gevorderd stadium van voor-studie.

1945. De Boulevard de Favauge, met het — later afgebroken — voormalige Kurhaus vóór de Van Lennepweg.
foto A. Bakels

WEDEROPBOUW

Zoals ik reeds in de inleiding vermeldde, was het wederopbouwplan op de dag van de bevrijding al in grote trekken gereed. Op 18 mei 1946 sanctioneerden burgemeester en wethouders hetgeen door burgemeester van Alphen tijdens de bezetting voor de wederopbouw was gedaan. Aan Ir. G. Friedhoff werd de leiding opgedragen van de wederopbouw conform het door hem gemaakte schetsplan. Op 1 oktober 1946 werd het plan door de gemeenteraad met 7 tegen 6 stemmen aangenomen. De zeer sterke tegenstand kwam voornamelijk voort uit verzet tegen het grote Zomercentrum, dat voor de Zeestraat geprojecteerd was. Men achtte dit te groots van opzet en vooral financieel (zowel voor de gemeente als voor het bedrijfsleven) niet „haalbaar".

Het Zomercentrum was door de ontwerper tot het „hart" van het wederopbouwplan gemaakt, omdat hij daarin de mogelijkheid zag om de badplaats Zandvoort de allure te geven welke hij — in overeenstemming met het rapport van de commissie-Beerman, waarover elders nog wordt gesproken, — verantwoord en noodzakelijk achtte in verband met zijn visie op de toekomst van Zandvoort.

Dat de tegenstand in de raad tegen dit centraal gestelde deel van het wederopbouwplan niet van alle grond ontbloot was, heeft de ervaring geleerd. Verschillende, soms zeer aantrekkelijke, plannen tot verwezenlijking van het Zomercentrum waren tot mislukking gedoemd.

Te groter is echter de voldoening dat dit deel van het wederopbouwplan — nu genoemd het Boulevardcentrum —, zij het in een gewijzigde opzet, thans, bijna twintig jaar later, tot uitvoering wordt gebracht.

1947: de Boulevard de Favauge gezien vanaf de Strandweg.
foto A. Bakels

Maar keren wij nu tot 1945 terug.
Het eerste werk na de bevrijding was het herstel van de oorlogsschade. Op 15 mei werden werklozen in dienst genomen voor het herstel van de rijwielpaden langs de Zandvoortselaan en het opruimen van duizenden in het strand geslagen palen. Op grote schaal werd puin geruimd. Een begin werd gemaakt met het opblazen van de talrijke in de duinreep aanwezige gevechtsbunkers. De verlengde Dr. C. A. Gerkestraat werd opnieuw van een wegdek voorzien, evenals de Van Lennepweg. Het bouwvallige „Casino" werd gesloopt, de boulevards begaanbaar gemaakt, de bestrating van de wegen in Bentveld hersteld, evenals de schade aan plantsoenen en duinbeplanting. Ook de geteisterde sportvelden kregen een beurt.
De eigenlijke wederopbouw werd vanuit het dorpscentrum aangepakt. Begonnen werd met het bouwrijpmaken van de terreinen grenzende aan de Kruisweg. Daardoor kon vrij spoedig een aanvang worden gemaakt met de bouw van het Gasthuishofje, de woningen aan de Kruisstraat, de Noorderstraat en de Burgemeester Engelbertsstraat. Omvangrijke rioleringswerken werden uitgevoerd van de Kerkstraat tot aan de Boulevard Paulus Loot.
Intussen werden ter voorziening in de behoefte aan badplaatsaccommodatie tijdelijke paviljoens opgericht aan de Boulevard de Favauge („Kiefer" en „Garni") en nabij de Strandweg („Sandevoerde"). Deze noodgebouwen zijn later bij het voortschrijden van de wederopbouw weer gesloopt.
Het café-restaurant „Esplanade" — het eerste wederopbouwproject in de recreatieve sector — kwam in 1948 tot stand.
In 1950 werd overgegaan tot de bouw van de Rotonde en de aanleg van de

Zandvoort 1960

middenboulevard van de Seinpostweg tot de Zeestraat. De eerste steen werd gelegd voor de drie flatgebouwen aan het De Favaugeplein. De Strandweg in zijn oude vorm — schuin aflopend naar het strand — verdween. Deze weg werd op het niveau van de boulevard gebracht en de Rotonde vormde daarvan het sluitstuk. Het verdwijnen van de oude Strandweg gaf nogal wat beroering in het dorp. Een raadslid zag daarin het verleggen van het centrum van het toeristisch verkeer van de Strandweg naar de Zeestraat. „Ik zou nu een winkel in de Kerkstraat zelfs niet cadeau willen hebben", zo riep dit raadslid, dat behoorde tot de vier tegenstanders toen dit voorstel in de raad behandeld werd, uit!

In 1950 werd ook de aanleg van de Boulevard Paulus Loot ter hand genomen. Hoewel deze boulevard op 8 m breedte was geprojecteerd, moest deze tot 7 m worden teruggebracht omdat het rijk niet bereid bleek de meerdere kosten ad *f* 9400,— te financieren!

In 1951 werd het De Favaugeplein aangelegd en de gemeenteraad discussieerde uitvoerig over de breedte van de Strandweg, welke tenslotte op 40 m werd vastgesteld. Het paviljoen „Zuid" kwam gereed.

Ter voorbereiding van de bouw van de watertoren werd in 1952 een keermuur gemaakt.

De uitgaven voor de wederopbouw werden door de gemeente gefinancierd, ter-

Villabouw te Bentveld.

foto A. Bakels

wijl door het rijk voorschotten werden verleend op de later vast te stellen rijksvergoeding. Dit liep niet al te vlot. In het gemeente-archief bevindt zich een uitvoerig en soms bewogen correspondentie tussen het gemeentebestuur en de provinciale- en rijksinstanties. Op 2 december 1952 gaven burgemeester en wethouders aan de gemeenteraad een uitvoerig overzicht van de stand van zaken, waaruit bleek dat de gemeente op dat moment een bedrag van ƒ 1.875.000,— moest financieren voor herstel van oorlogsschade, wederopbouw en onteigening van gronden. Kritiek werd uitgeoefend op de wijze, waarop deze zaken door het rijk werden behandeld. De Minister van Financiën „nam" dit niet en kaatste de bal terug door te beweren dat de vertraging in de uitbetaling in hoofdzaak moest worden geweten aan de onzorgvuldige wijze waarop in Zandvoort de administratie voor het verkrijgen van vergoedingen en voorschotten werd verzorgd. De Minister van Binnenlandse Zaken kwam via Gedeputeerde Staten met de uitnodiging om de tegen het rijk geuite klachten in te trekken. Burgemeester en wethouders repliceerden daarop uitvoerig en deelden mede, dat zij aan deze uitnodiging geen gehoor zouden geven. Gedeputeerde Staten, kennelijk geïmponeerd door de schrifturen van de beide ministers, deden een opmerkelijke stap. Zij wilden door een provinciaal ambtenaar een onderzoek doen instellen naar de vraag, of de financiële administratie van Zandvoort inderdaad — zoals burgemeester en wethouders hadden gesteld — aan redelijk te stellen eisen voldeed. Inmiddels was het mei 1953 geworden. Burgemeester en wethouders schreven aan Gedeputeerde Staten dat zij er door waren getroffen dat dit college de mededelingen van Zandvoort dat de administratie aan redelijke eisen voldeed, kennelijk in twijfel trok. Anderzijds konden

burgemeester en wethouders aan de aanwijzing van de met name genoemde ambtenaar voor het instellen van dit onderzoek een zekere elegantie niet ontzeggen, want deze ambtenaar had steeds op prettige wijze contact met de gemeente onderhouden en was met de ingewikkelde materie der oorlogsschade- en wederopbouwfinanciering volkomen op de hoogte. Burgemeester en wethouders vertrouwden er dan ook op dat deze ambtenaar een objectief rapport over zijn bevindingen zou uitbrengen. Welke invloed deze brief van burgemeester en wethouders heeft gehad kan te Zandvoort niet worden nagegaan, doch het onderzoek van provinciewege is nimmer ingesteld!
Het betreffende dossier „sluit" met een nota d.d. 22 juni 1954 van burgemeester en wethouders aan de raad, waarin een uiteenzetting wordt gegeven van hetgeen sedert 2 december 1952 had plaats gevonden. De actie van het gemeentebestuur had kennelijk succes: de afwikkeling van de zaken was versneld, zodat het bedrag dat de gemeente voor oorlogsschade en wederopbouw moest financieren was teruggelopen tot ƒ 823.000.—, waarvan ƒ 411.000,— definitief voor rekening van de gemeente zou blijven.
In januari 1965 vond de definitieve afrekening plaats. De afdeling financiën ter secretarie kon het departement van financiën erop attenderen dat het bij de betaalbaarstelling van de slotuitkering een vergissing had gemaakt waardoor een belangrijk bedrag te veel tot uitkering was gebracht.
Inmiddels ging de wederopbouw, vooralsnog hoofdzakelijk blijkende uit de uitvoering van openbare werken, gestadig voort, zodat burgemeester van Fenema in zijn nieuwjaarsrede 1952 kon zeggen: „Ons zwaar getroffen dorp begint zich langzaam van de ergste wonden te herstellen".
Men had bereids een aanvang gemaakt met de bouw van het Hotel Bouwes dat op 21 mei 1953 officieel kon worden geopend.
Het Hotel „Zuiderbad" aan de Boulevard Paulus Loot was kort daarvoor geopend.

Alvorens de wederopbouw van Zandvoort verder te volgen, is het dienstig er aan te herinneren dat in 1944, toen het ontwerp-wederopbouwplan van Ir. G. Friedhoff vastere vormen aan ging nemen, de Algemeen gemachtigde voor de wederopbouw een commissie instelde met de destijds uiteraard nog vertrouwelijke opdracht een economisch-geografisch en sociaal-economisch onderzoek in te stellen naar de toekomstmogelijkheden van Zandvoort. Het geven van algemene richtlijnen voor de wederopbouw van Zandvoort als zeebadplaats behoorde mede tot haar opdracht. Voorzitter was Prof. W. E. Boerman, hoogleraar aan de Nederlandse Economische Hogeschool te Rotterdam. Daarvan maakten voorts deel uit de heren H. van Alphen, burgemeester van Zandvoort, Ir. R. Dufour, hoofd van het provinciaal bureau voor de wederopbouw en de bouwnijverheid in Noord-Holland, Dr. C. A. de Vooys, van het centraal bureau voor de statistiek en J. Nikerk, directeur van de V.V.V. Amsterdam (rapporteur). Bij het uitbrengen van haar rapport op 5 mei 1947 kon de commissie constateren dat de aanvankelijke plannen van Ir. Friedhoff verantwoord mochten worden geacht en in het kader van de uit het onderzoek der commissie voortgekomen richtlijnen geheel konden worden uitgewerkt en aangepast aan het volledige plan voor Zandvoort.
Thans nog enkele details uit het rapport-Boerman.
De commissie voorzag een verveelvoudiging van het dagbezoek aan Zandvoort, dat in de jaren 1930-1940 gemiddeld op 600.000 personen per seizoen werd ge-

schat. Zij vroeg aandacht voor de toegangswegen tot de badplaats met het oog op de verkeersfluctuaties. Zij stelde nog dat het massavervoer per tram en trein zou geschieden; een verwachting, die niet door de feiten is bevestigd.
Na het aanvankelijke enthousiasme waarmede de wederopbouw was aangevat stelde de animo van het bedrijfsleven teleur. Vooral de in het wederopbouwplan opgenomen grote projecten waren het, die uit oogpunt van rentabiliteit argwanend werden bezien.

De burgemeester moest dit herhaaldelijk ervaren bij zijn besprekingen met personen en lichamen die belangstelling hadden voor de stichting van bedrijfsgebouwen in het wederopbouwgebied. Daarom lanceerde Mr. van Fenema in 1950 de gedachte, de ontwikkeling van Zandvoort op gang te brengen door de stichting van semi-permanente gebouwen op het voor de Zeestraat gelegen terrein, bestemd voor zomercentrum. Op deze wijze zou een amusementscentrum kunnen worden gesticht, dat „elk wat wils" zou bieden. De suggestie van de burgemeester werd op 31 mei 1950 door de raad in besloten zitting besproken, maar deze zag daarin overwegende bezwaren.
Het diepgaand beraad op de onbevredigende situatie met betrekking tot de wederopbouw had echter tot resultaat dat de raad op 27 juni 1950 besloot een commissie in te stellen die een aantal vraagpunten moest gaan bestuderen. O.a. de semi-permanente bebouwing van het zomercentrum, de aard van de daar te stichten gebouwen, de financiering (geldlening te garanderen door de gemeente Zandvoort, al dan niet in samenwerking met Amsterdam en Haarlem) en de wijze van exploitatie. Voorts de vraag of het ten noorden van het zomercentrum geprojecteerde deel van het wederopbouwplan binnen tien jaren verwezenlijkt zou kunnen worden en. zo neen, welke wijzigingen in het plan zouden kunnen worden aangebracht.

Onder voorzitterschap van de burgemeester namen in deze „studiecommissie-wederopbouw-badplaats-accommodatie" zitting vier raadsleden en een aantal lokaal en landelijk georiënteerde deskundigen uit het hotel-café en restaurantbedrijf. De commissie ging met voortvarendheid aan de arbeid. Het raadslid C. Slegers gaf een tekening met beschrijving van zijn visie omtrent de mogelijkheid van een semi-permanente bebouwing van het terrein van het zomercentrum.

Op 15 augustus 1951 bracht de commissie een interim-rapport uit, waarin algemene richtlijnen werden gegeven welke bij de wederopbouw in acht dienden te worden genomen. Eén concreet voorstel, namelijk een prijsvraag uit te schrijven voor een schetsplan van een eventueel te stichten boulevardcentrum, stuitte af op de hoge kosten. De gemeenteraad besloot op 1 april 1952 het rapport van de studiecommissie voor kennisgeving aan te nemen, echter met dien verstande dat de in het rapport opgenomen adviezen zoveel mogelijk als leidraad zouden worden gebezigd bij het wederopbouwbeleid. De arbeid van de commissie heeft het „klimaat", dat voor de herbouw van Zandvoort nog ongunstig was, niet kunnen verbeteren.
Bleef de bebouwing van het intussen „Boulevardcentrum" genoemde zomercentrum tot 1963 een heet „hangijzer" in het wederopbouwbeleid, op andere plaatsen ging de herbouw van Zandvoort gestadig voort.

De flatbouw aan de Boulevard De Favauge kwam in 1954 op gang. In dat jaar werd het café-restaurant „De Rotonde" aan de Strandweg geopend.
In 1956 kwamen de laatste woningen van het wederopbouwplan-Bentveld gereed.

Ter vervanging van de gesloopte lintbebouwing langs de Zandvoortselaan werd de buurtschap Bentveld uitgebreid en verfraaid met een geslaagde bebouwing met 77 villa's en middenstandswoningen.

De horeca-accommodatie werd vergroot door de ingebruikneming van restaurant Kiefer en het hotel „De Rotonde".

In 1958 werd de „sterflat" aan het Groen van Prinstererplein in gebruik genomen en eveneens het flatgebouw „Duinzicht" aan de Cort van der Lindenstraat.

De logiesgelegenheid werd in 1960 vergroot met pension „Sonnewende" aan de Mr. Troelstrastraat en in 1963 met het Badhotel. Intussen waren door een ingrijpende verbouwing bij het complex „De Schelp" aan de Dr. C. A. Gerkestraat 93 zomerhuizen tot stand gekomen. De gemeenteraad maakte deze bestemming mogelijk door de invoering van een zomerhuizenverordening, welker verbindendheid de vuurproef van een beoordeling, tot de Hoge Raad toe, goed wist te doorstaan.
Bij besluit van 31 oktober 1961 gaf de raad aan een bouwonderneming een optie voor de bebouwing van het noordelijk deel van het wederopbouwgebied, namelijk het terrein aan de Van Galenstraat voor de bouw van een hotel en enkele flatgebouwen. Met de flatbouw is inmiddels een aanvang gemaakt.
Op twintig jaren wederopbouwarbeid terugziende, kan gezegd worden dat zeer veel is tot stand gebracht al bleven talrijke teleurstellingen het gemeentebestuur niet bespaard. Op het terrein voor de Zeestraat wordt naarstig gewerkt aan de bouw van het Boulevardcentrum, waarvan het binnenkort te openen imposante „Bouwes Palace" het beeld van de badplaats reeds overheerst.

Het terrein voor de Van Lennepweg, door de burgemeester in zijn nieuwjaarsrede 1958 aangeduid als bestemd voor de stichting van een recreatieobject „dat de vrij dorre lijn der flatgebouwen ter plaatse kan onderbreken", is bij raadsbesluit van 28 februari 1961 in optie gegeven aan de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Havenwerken N.V. te Amsterdam, zulks teneinde deze N.V. in de gelegenheid te stellen haar plannen uit te werken voor de recreatieve objecten en andere bebouwing, aansluitend op de in zee te bouwen wandelpier. Helaas kan dit overzicht niet worden afgesloten met positieve gegevens omtrent het tijdstip waarop met de bouw van dit voor de badplaats Zandvoort uiterst belangrijke project een aanvang kan worden gemaakt. Dit is aan een latere kroniekschrijver voorbehouden!
Volstaan wordt met de vermelding dat de raad op 28 februari 1961 eveneens aan de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Havenwerken N.V. optie verleende op grond waarop de te bouwen wandelpier op de Boulevard De Favauge zal worden aangesloten. In 1963 werd deze grond voor zestig jaren in erfpacht uitgegeven. Het wachten is sinds 1962 op de aan de Minister van Volkshuisvesting en Bouwnijverheid gevraagde rijksgoedkeuring voor dit werk. De Minister is echter nog niet bereid gebleken deze te verlenen. Daar terzake geen wettelijke beroepsmogelijkheid bestaat, heeft de gemeenteraad zich op 17 november 1964 tot de Tweede Kamer gewend met een klemmend betoog en het verzoek, de minister te bewegen de rijksgoedkeuring voor de wandelpier alsnog op korte termijn te verlenen.
Eerst dan kan er sprake zijn van een voltooiing van de wederopbouw en zal

de achterstand, die Zandvoort door de wederopbouwzorgen heeft opgelopen in zijn op de groei van het toerisme gebaseerde normale ontwikkeling, zijn ingehaald.

In grote lijnen bezien kan men 1965 beschouwen als een afsluiting van de eigenlijke wederopbouwperiode van Zandvoort. Wat nog tot stand moet worden gebracht moet worden gezien als het normale stimulerende werk dat elk gemeentebestuur moet verrichten om het welzijn van de burgers te bevorderen en — zoals met Zandvoort in sterke mate het geval is — de gemeente haar functie in het algemeen maatschappelijk verkeer (nationaal en internationaal) zo goed mogelijk te doen vervullen.

De wederopbouw heeft veel geëist van de visie en de bestuurskracht van het gemeentebestuur en van de werkkracht van de daarbij betrokken ambtenaren. Het was een immens zware taak, die alleen dankzij een niet te verflauwen enthousiasme en taaie vasthoudendheid zó ver kon worden volbracht.

De burgemeester heeft zich in zijn nieuwjaarsredevoeringen in de gemeenteraad onafgebroken met de wederopbouw bezig gehouden en menige verzuchting geslaakt over de vertraging, ontstaan tengevolge van de op administratieve en technische perfectie gerichte bemoeienis (soms bevoogding!) der „hogere" instanties.

„Laten de „instanties" die wij onvermijdelijk op onze weg naar ons doel vinden, zorgen dat zij niet als „hindernissen" worden beschouwd, die eerst „genomen" moet worden, maar veeleer als „servicestations" vanwaar wij verfrist en van nieuwe geestelijke brandstof voorzien, met vreugde verder reizen". Een passage uit de nieuwjaarsrede 1957, die nu nog actueel is!

Tenslotte de financiële gevolgen van de in 1940 tot 1945 aangerichte schade. Voor wederopbouw en herstel van oorlogsschade gaf de gemeente rond 8 miljoen gulden uit. Daartegenover stonden ontvangsten wegens verkoop van grond in het wederopbouwgebied ten bedrage van rond 3,9 miljoen.

Het verschil ad rond 4,1 miljoen werd niet ten volle voor een rijksbijdrage in aanmerking gebracht. Daarbij werd namelijk rekening gehouden met verbeteringen in de aard en de omvang van de openbare werken en de vervanging van „oud" door „nieuw". De rijksbijdrage werd bij de finale afrekening in januari 1965 vastgesteld op ƒ 2.870.000,—.

Ten laste van de gemeente bleef derhalve ƒ 1.230.000,—, waarvoor geldleningen zijn aangegaan.

1958: flatwoningen Van Lennepweg.

foto A. Bakels

WONINGBOUW

Wanneer men de woningbouw sedert 1945 in beschouwing neemt dan valt allereerst de aandacht op de activiteiten van de woningbouwvereniging „Eendracht Maakt Macht".
Op 8 december 1919 opgericht, stichtte zij in 1924-1926 68 woningen aan de Van Lennepweg. Een betrekkelijk bescheiden woningbezit, doch de wijze waarop dit werd beheerd gaf de vereniging een zodanige reputatie, dat de gemeenteraad in 1945 besloot haar het hele gemeentelijk woningbezit (thans omvattend 178 woningen) in beheer te geven.
Alle groeperingen van de bevolking zijn in het bestuur vertegenwoordigd. Het aantal leden nam na 1945 aanzienlijk toe en bedroeg op 1 januari j.l. 2266. Gezegd kan worden dat ongeveer de helft van de daarvoor in aanmerking komende Zandvoorters lid is van deze — grootste — Zandvoortse vereniging.
Het gemeentebestuur legde in 1945 de woningbouw, voor zover krachtens de Woningwet gefinancierd, in handen van de woningbouwvereniging.
Het bestuur heeft een slagvaardig beleid tot ontwikkeling kunnen brengen, waarbij steeds van alle zich voordoende mogelijkheden van financiering gebruik werd gemaakt. Men bouwde met woningwetvoorschotten, met toepassing van de rijksfinancieringsregeling, met gebruikmaking van wederopbouwclaims en van de premieregeling. De financiële positie van de vereniging maakte het haar in 1962 mogelijk om 44 woningen (deel uitmakende

1962: eengezinswoningen A. J. van der Moolenstraat.

van een complex van 50) in de vrije sector (dus zonder enige financiële hulp van rijk of gemeente) te bouwen. Een voor een woningbouwvereniging zeldzame prestatie.

Aanvankelijk werden uitsluitend eengezinswoningen gebouwd, maar toen men in 1954 slechts bouwterrein in eigendom kon krijgen, waarop volgens het uitbreidingsplan alleen flatbouw kon plaatsvinden, ging men daartoe over, niettegenstaande een vrij sterke aarzeling bij een deel van de leden moest worden overwonnen.

Daar onder het gestegen aantal leden ook een belangrijke categorie aanwezig was die prijs stelde op een middenstandswoning, werd in 1958 een complex middenstandswoningen aan de Linnaeusstraat gebouwd. Riante flats met centrale verwarmingsinstallaties. Helaas waren de omstandigheden in latere jaren niet gunstig om een nieuw project voor middenstandswoningen te realiseren. Het bestuur blijft terzake echter diligent.

Hierna volgt een overzicht van de bouwactiviteiten van de vereniging.

1924/26	68 woningen Van Lennepweg
1947	14 woningen Noorderstraat en hofje met
	27 woningen voor bejaarden
1947	18 woningen Helmersstraat
1948	61 woningen Tollensstraat en omgeving
1949	20 duplexwoningen en
	9 eengezinswoningen Vondellaan
1950	38 woningen A. J. v.d. Moolenstraat en omgeving
1951	18 duplexwoningen en
	8 eengezinswoningen idem

1952	24	duplexwoningen Van Lennepweg
1953	60	woningen Dr. C. A. Gerkestraat en omgeving
1954	50	woningen idem
1955/56	140	woningen en 12 garages Van Lennepweg en omgeving
1958	56	woningen Nijhoffstraat en omgeving
	24	middenstandswoningen Linnaeusstraat
1962	20	woningen A. J. v.d. Moolenstraat
	50	woningen Celsiusstraat
1963	37	flatwoningen Sophiaweg
1964	64	woningen Treubstraat en omgeving
Totaal	806,	waarvan 62 duplex woningen

In aanbouw:

44	woningen Leeuwenhoekstraat en omgeving
34	woningen Celsiusstraat

Hieruit blijkt een regelmatige bouwactiviteit, waarbij het bestuur als stelregel nam, dat, zodra een complex woningen in uitvoering was gekomen, met de voorbereiding van een nieuw bouwplan een aanvang moest worden gemaakt. In 1959 moest dit tempo worden onderbroken in verband met het ontbreken van geschikt bouwterrein.
Het toenemend aantal autobezitters onder haar huurders noopte de vereniging ook aandacht te schenken aan de bouw van garages. Zij heeft er nu 49 in exploitatie en 13 in aanbouw. Voorts is een plan gemaakt voor de bouw van 30 garages achter de flat aan de Sophiaweg.
De prestaties van de woningbouwvereniging zijn het resultaat van een in goede harmonie en nauwe samenwerking met het gemeentebestuur ontplooide activiteit. Behalve de 110 woningen aan de Dr. C. A. Gerkestraat zijn alle woningen gebouwd in het noordelijk deel van de gemeente. Mede dank zij de bekwaamheid en de steeds frisse inspiratie van de architect der vereniging, de heer B. J. J. M. Stevens te Heemstede, is dit deel van de gemeente verrijkt met woningcomplexen, waarbij zowel in- als uitwendig gepaste variaties in de vormgeving werden gebracht. De flatbouw bood nieuwe mogelijkheden. Men kreeg zodoende geen monotone aanblik van de aaneensluitende bouwcomplexen.
Integendeel, zoals in het gedenkschrift, uitgegeven ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan der vereniging, terecht werd vermeld: men herkent de hand van de meester aan de stijlvolle rust welke de veelvormige bebouwing van dit deel der gemeente kenmerkt.

Op een goede staat van dienst in Zandvoort kan ook wijzen de N.V. Bouwfonds Nederlandse Gemeenten. Zij stimuleerde de woningbouw, doch bevorderde tevens — en dat is van niet te onderschatten betekenis — het eigen woningbezit. In 1951 trad de gemeente Zandvoort toe tot de vennootschap, toen nog geheten Bouwkas Noord-Nederlandse Gemeenten en middels een plaatselijke commissie voor het bouwsparen werd een constante activiteit ontwikkeld. Het Bouwfonds stichtte in 1952/1954 41 woningen waaronder 28 aan de Frans Zwaanstraat.
In 1955 30 woningen, waaronder 24 aan de Tolweg en de Piet Leffertsstraat.
In 1957 18 woningen, waaronder 12 aan de Fazantenstraat.
In 1958 30 woningen, waaronder 26 aan de Mr. Troelstrastraat.
In 1959 6 woningen en in 1961 en 1963 telkens 1 woning.
Totaal 127 woningen.

Woningen Bouwfonds Nederlandse gemeenten aan de Mr. Troelstrastraat.
foto A. Bakels

De stagnatie in de laatste jaren werd ook hier veroorzaakt door het ontbreken van bouwrijpe grond. Deze stagnatie zal hopelijk spoedig tot het verleden behoren, want het Bouwfonds heeft nu in voorbereiding de bouw van 55 woningen aan en nabij de Kamerlingh Onnesstraat (voor 36 woningen is inmiddels de premiebeschikking binnengekomen). Zij heeft verder uitgewerkte plannen voor 7 woningen aan de Frans Zwaanstraat-hoek Matthijs Molenaarstraat en voor een flatgebouw bevattende 24 maisonnettes aan de Frans Zwaanstraat.
Van de in totaal 127 gereed gekomen woningen zijn er 44 betrokken door inwoners van Zandvoort en 5 door personen, die economisch aan Zandvoort gebonden zijn. Voor woningzoekenden van elders werden 77 woningen bestemd.
Het overgrote deel van de woningen is gebouwd met een door het Bouwfonds verstrekte en door de gemeente gewaarborgde hypothecaire geldlening ten bedrage van maximaal 80% (voor inwoners) en 70% (voor niet inwoners) van de stichtingskosten. De resterende 20 resp. 30% moesten de deelnemers zelf financieren.
Via de plaatselijke afdeling van het Bouwfonds werd in de jaren 1952 t/m 1964 gestort wegens spaargelden en wegens rente en aflossing van de door het Bouwfonds verstrekte leningen *f* 1.529.545,85. Een cijfer dat de betekenis van dit fonds duidelijk illustreert. Vermeld kan nog worden dat op 77 van de 127 gereedgekomen woningen op 1 januari j.l. nog een door het Bouwfonds verstrekte en door de gemeente gewaarborgde hypothecaire leningsschuld rustte

Villabouw in „Zuid".

van in totaal ƒ 864.973,— (Oorspronkelijk leningsbedrag voor deze woningen in totaal ƒ 1.102.297,— of gemiddeld ƒ 14.315,— per woning).
Van 50 woningen werd de hypotheek, voor zover de betrokkene de bouwkosten niet zelf financierde, inmiddels door de hypotheeknemer afgelost.

Van grote betekenis is ook de woningbouw door of voor rekening van particulieren. In de jaren 1946 t/m 1950 werden in de particuliere sector 129 woningen gebouwd. Aanvankelijk rondom de bestaande dorpsbebouwing en te Bentveld. In 1951 t/m 1955 400 woningen. In deze jaren begon de bebouwing van de Boulevards op gang te komen. Daar werden 201 woningen gesticht. In het villapark Kostverloren 58 woningen. In 1956 60 woningen voornamelijk te Bentveld en in Zandvoort-Zuid. In dat jaar werd n.l. het uitbreidingsplan ten zuidoosten van de Brederodestraat in exploitatie gebracht. In 1957 105 woningen, waarvan 59 in Zandvoort-Zuid. In 1958 nam de bouw van flatwoningen aan de Boulevard de Favauge een aanvang. Daar werden 3 flatgebouwen gesticht met 108 woningen. In Zandvoort-Zuid werden 70 woningen gebouwd en elders in de gemeente 22 woningen, makende een jaarproductie van 201 woningen. In 1959 kwamen 90 woningen gereed. In 1960 13 en in 1961 96 waarvan 91 nabij de Boulevard de Favauge. In 1962 kwamen langs die boulevard nog 70 woningen gereed en 1 woning in het dorp.
In 1963 en 1964 werd ook de particuliere bouw belemmerd door het gebrek aan bouwgrond. In elk dezer jaren kwamen slechts 8 particuliere woningen gereed. Voor particuliere rekening zijn thans flatwoningen in aanbouw in het uitbreidingsplan Westerduinweg en aan de Boulevard de Favauge.
De totale woningproductie in de particuliere sector bedroeg in de jaren 1946 t/m 1964 1181 woningen.
Talrijke bouwplannen wachten thans nog op rijksgoedkeuring. Namelijk die voor 5 winkelhuizen, 24 eengezinswoningen, 93 maisonnettes en 398 flatwoningen.

HUISVESTING

Ook in Zandvoort openbaarde zich spoedig na de bevrijding de woningnood. De terugkeer van de duizenden evacués kon maar gedeeltelijk plaatsvinden doordat te Zandvoort 710 woningen waren gesloopt. Het gemeentebestuur heeft alles gedaan wat in zijn vermogen lag om de woningbouw te bevorderen, zijnde dit het enige positieve middel ter bestrijding van de woningnood.
Het gebrek aan woonruimte legde echter nog een andere taak op de schouders van het gemeentebestuur: de verdeling der beschikbare woonruimte.
Deze taak heeft het college van burgemeester en wethouders sinds 1945 onafgebroken veel hoofdbrekens gekost. Het werd bij de vervulling van deze taak bijgestaan door de in 1947 ingestelde commissie van advies inzake vordering en verdeling van woonruimte, welker leden dit moeilijke en vaak ondankbare werk steeds met grote toewijding hebben verricht.
In 1964 bracht de commissie 296 adviezen uit omtrent woonruimteverdeling; in 254 gevallen werd het advies door burgemeester en wethouders gevolgd. Met betrekking tot aanvragen van plaatsing op de lijst van woningzoekenden adviseerde de commissie 138 maal; het college besliste 133 maal conform het advies.
Het vorenstaande geeft een indruk omtrent de mate waarin het college van burgemeester en wethouders thans (bijna twintig jaren na de bevrijding!) nog bij zijn bestuurlijke arbeid in beslag genomen wordt door huisvestingproblemen. Hieruit blijkt tevens het streven om de beslissingen terzake — die voor de betrokkenen van groot persoonlijk belang zijn — zo weloverwogen mogelijk te nemen.
Werd aanvankelijk een ruim gebruik gemaakt van de bevoegdheid tot vordering van woonruimte (bijv. in 1949 57 maal), in 1964 werd slechts in 9 gevallen een vordering gedaan. Zoveel mogelijk wordt gestreefd naar minnelijk overleg met de huiseigenaren over de candidaat-bewoner van leegkomende woningen.
Op 1 januari j.l. stonden 266 personen op de lijst van woningzoekenden ingeschreven; 29 werden aangemerkt als hoogst urgent en 55 als urgent. De lijst vermeldt 87 ongehuwden die trouwplannen hebben. Vooralsnog zal de woonruimteverdeling derhalve een vast — en omvangrijk — agendapunt van de vergaderingen van burgemeester en wethouders blijven vormen.
De laatste tijd begint het huisvestingsprobleem voor de middengroepen sterker naar voren te komen. De handel in leegkomende woningen vormt vooral door de daarbij bedongen prijzen, speciaal voor deze categorie van woningzoekenden een ernstige belemmering om aan een betaalbare huur- of koopwoning te komen. De woonruimtewet 1947 biedt niet de middelen om alle praktijken tegen te gaan die in strijd zijn met het beginsel der wet: de rechtvaardige verdeling der beschikbare woonruimte.

11 februari 1947: Het bestuur van het Strandschap Zandvoort wordt geïnstalleerd door de commissaris der Koningin in de provincie Noord-Holland, Mr. J. E. Baron de Vos van Steenwijk (zittend 2e van links).

STRANDSCHAP ZANDVOORT

Toen tijdens de bezettingsjaren burgemeester van Alphen plannen maakte voor de wederopbouw van Zandvoort, overwoog hij, dat ook in de bestuurlijke sector iets moest gebeuren om de grote — boven de lokale belangen uitgaande — betekenis van Zandvoort te accentueren. Na intensieve voorbereidingen besloten de gemeenteraden van Amsterdam, Haarlem en Zandvoort over te gaan tot vorming van een rechtspersoonlijkheid bezittend lichaam: het Strandschap Zandvoort. Dit kreeg als taak de behartiging van de belangen, welke betrekking hebben op de openbare orde, zedelijkheid en gezondheid, voor zover betreft het daartoe maken van verordeningen door strafbepaling of politiedwang te handhaven.
Het gebied van het Strandschap strekt zich uit ten westen van een lijn gemeten 200 m landinwaarts uit de voet van de duinen, met dien verstande, dat in de bebouwde kom de grens ligt op de Boulevard Paulus Loot, de Thorbeckestraat, de Burgemeester Engelbertsstraat en de Parallelweg.
Het bestuur bestaat uit 7 leden; n.l. de burgemeester van Zandvoort en twee gemeenteraadsleden, een vertegenwoordiger van de gemeente Amsterdam, een van Haarlem, een van de Minister van Binnenlandse Zaken en een van de Minister van Sociale Zaken. De gemeenteraad van Zandvoort besloot op 1 oktober 1946 met 9 tegen 4 stemmen tot instelling van het Strandschap. Het Strandschap was een unieke vorm van samenwerking tussen gemeenten, omdat daarbij voor het eerst in de geschiedenis van het Nederlandse gemeenterecht besturen van andere gemeenten zeggenschap kregen op het territoir van een derde gemeente en ook omdat daarin het rijksgezag mee sprak door de vertegenwoordigers van de Ministers van Binnenlandse- en van Sociale Zaken.

De samenwerking, zoals die in het Strandschap tot stand kwam, heeft mede aanleiding gegeven tot een wettelijke regeling van de samenwerking van gemeenten bij de Wet gemeenschappelijke regelingen van 1950.
Het Strandschapsbestuur werd op 11 februari 1947 geïnstalleerd door de toenmalige Commissaris van de Koningin in de provincie Noord-Holland, Dr. J. E. Baron de Vos van Steenwijk.
Het beleid van het Strandschap heeft zich in de eerste jaren vooral gericht op een liberalisatie van de voorschriften betreffende de openbare orde en zedelijkheid op het strand. Aanvankelijk handhaafde men het in de Algemene Politieverordening van Zandvoort sinds 1932 opgenomen verbod om op het strand (behalve bij de badinrichtingen en op het z.g. vrije strand) in zwembroek of badpak te vertoeven. Het was ook verboden op dit strandgedeelte in zee te gaan; een verbod dat niet gold voor het „pootje baden" voor personen van 16 jaar en jonger. Deze verbodsbepalingen golden over een lengte van 1800 m en met name voor het centrale strandgedeelte. Na afloop van het seizoen 1947 werd deze afstand teruggebracht tot 1000 m, maar de vrijgegeven 800 m bleef nog verboden voor baden en zwemmen. Nog in de zomer van 1948 — constaterende de toenemende behoefte aan zonnebaden — verkleinde het Strandschap het strandgedeelte waarop de hiervoren beschreven beperking gold tot 400 m en wel voor het drukste deel van het strand tussen de Kerkstraat en de Zeestraat. Maar na afloop van het seizoen werd de verordening ordemaatregelen in die zin gewijzigd, dat het gehele strand voor het vertoeven in badpak of zwembroek werd vrij gegeven. Vóór het seizoen 1949 werden door de Katholieke Actie van Amsterdam en de vertegenwoordigers van de Gereformeerde en de Rooms-Katholieke Kerk te Zandvoort verzoeken ingediend om weer een strandgedeelte aan te wijzen, waar het verboden zou zijn in badcostuum of zwembroek te vertoeven. Deze verzoeken werden ernstig overwogen. Op grond echter van de politierapporten, waaruit bleek dat de getroffen maatregel goed had gewerkt en het aspect van het strandleven niet ongunstig had beïnvloed, werd besloten niet op de genomen beslissing terug te komen. Een punt van overweging was ook een informatie van de Justitie, dat een nieuw in te voeren verbodsbepaling zeer waarschijnlijk onverbindend zou worden verklaard. Bleef nog het verbod om in zee te baden en te zwemmen, behalve op het vrije strand en in de badinrichtingen. Dit zwemverbod gaf aanleiding tot talrijke processen-verbaal. In 1949: 506 en in 1950: 452. De situatie waarbij men op een groot strandgedeelte zich wel in badcostuum of zwembroek mocht bevinden, doch niet in zee mocht gaan, gaf dan ook aanleiding tot talrijke verzoeken om ook op dit punt de voorschriften te verzachten. Het Strandschapsbestuur betrachtte enige bedachtzaamheid, omdat men er niet zeker van was of het vrijgeven van het gehele strand voor baden en zwemmen niet tot verdrinkingsgevallen op grotere schaal zou leiden.
De politie trad — ook door de omstandigheden gedwongen — steeds soepeler op bij de handhaving van dit voorschrift. Het aantal processen-verbaal te dezer zake daalde in 1951 tot 175, in 1952 tot 136 en in 1953 tot 35. In 1954 werd de verbodsbepaling geschrapt. Daarmee kwam men in de laatste fase van de evolutionaire ontwikkeling van het bad- en strandleven te Zandvoort, waarbij opgemerkt kan worden dat het initiatief hierbij niet (zoals men zou verwachten) van de vertegenwoordigers van de steden Amsterdam en Haarlem kwam, maar van Zandvoortse zijde.
De ervaringen met het verzachte strandregiem waren gunstig. Het verslag van

1946: het strand vóór de Strandweg.

het Strandschap over 1954 constateerde dat op het gebied van het Strandschap zich honderdduizenden bezoekers in een zekere mate van vrijheid hadden gedragen op een wijze, welke het de overheid — in casu het Strandschapsbestuur — mogelijk maakt bij het hanteren van haar verordenende bevoegdheid een soepel beleid te voeren.
Het algemeen toelaten van het baden en zwemmen noopte het Strandschapsbestuur in 1954 zich te bezinnen op maatregelen ter verzekering van de veiligheid van degenen die zich in zee bevinden. Een belangrijke factor daarbij waren de in het Strandschapsverslag gememoreerde activteiten van de vrijwilligers der Zandvoortse Reddingsbrigade, die van de gemeenteraad de beschikking kreeg over een deel van de Rotonde voor de inrichting van een derde reddingspost en bovendien financiële steun in de vorm van een subsidie.
In 1956 stelde het Strandschap *f* 7450,— beschikbaar voor de aanschaffing van een politievlet en van een mobilofoon in de politiejeep. De korpschef van gemeentepolitie kon in zijn rapport over het strandseizoen 1956 gewagen van de prettige reactie van het publiek op het verschijnen van de politie op het water. Vanwege het Strandschap werden de 10 geboden voor baders en zwemmers van de heer P. van der Mije KCzn in vier talen gedrukt en algemeen verspreid.
Het goede contact dat door het Strandschap tussen de gemeenten Amsterdam Haarlem en Zandvoort is gelegd met betrekking tot de zaken van het Zandvoortse strand heeft enkele malen geleid tot een geste waarbij het Strandschap incidenteel verder ging dan zijn formele bevoegdheden.
In 1955 werd *f* 5.000,— gevoteerd voor hulp aan kampeerders, die op het strand schade hadden geleden tengevolge van storm en hoog water op 18 mei.

In 1962 werd *f* 7420,— ter beschikking gesteld van de Zandvoortse Reddingsbrigade voor de aanschaffing van reddingsmateriaal. Een geste die bijzondere betekenis kreeg in verband met het toen gevierde 40-jarig bestaan van de brigade.
In 1960 gaf het Strandschap de stoot tot het houden van verkeers- en strandtellingen. Men achtte het van belang dat een inzicht zou worden verkregen in de omvang en de tendensen van het verkeer naar Zandvoort en het bezoek aan het strand.
De laatste wijziging van de verordening ordemaatregelen betrof het in 1964 uitgevaardigde verbod tot het hebben van honden op het centrale strandgedeelte. In 1959 waren daarover reeds klachten binnengekomen. Er werden toen op een bepaalde zondag 250 honden op het strand geteld.
Bij voortduring houdt het Strandschap zich bezig met de openbare orde en de veiligheid op het strand. Verdrinkingsgevallen moesten bijna elk jaar betreurd worden. Het grootste aantal deed zich voor in 1960: n.l. 5. 1959 was een gelukkig jaar omdat zich toen geen enkel verdrinkingsgeval voordeed.

1 februari 1953: Zandvoort zonder strand (stormramp).

HET STRAND

De strandexploitatie is 'n typisch Zandvoortse bedrijfsvoering. Van de 28 strandexploitanten behoren er slechts 4 tot de categorie der niet in Zandvoort geborenen. De exploitatie van het strand is een „gesloten" bedrijfstak, daar de gemeente geen uitbreiding geeft aan het voor exploitatie bestemde strandgedeelte. In 1964 was 2382 m van het 9 kilometer lange strand in exploitatie. In zijn nieuwjaarsrede van 1950 noemde burgemeester van Fenema de strandexploitatie een typisch weergevoelig seizoenbedrijf. Hij bepleitte nauwe onderlinge samenwerking van de strandexploitanten en vorming van een collectieve weerstandskas. De individuele aanleg van de strandhuurders en de gunstiger wordende bedrijfsuitkomsten hebben er toe geleid, dat in dit geval de stem van de burgemeester die eens roependen in de woestijn, in casu op het strand, bleef! De strandexploitanten hebben de uitoefening van hun bedrijf aangepast aan de wijzigingen, welke door het Strandschap sinds 1947 zijn aangebracht in de ordemaatregelen. Zo heeft het vrijgeven van het strand voor baden en zwemmen geleid tot uitbreiding van het aantal verkleedcabines en ook tot de aanschaffing van reddingsmiddelen. Een vergelijking van de omvang van het strandbezoek in 1946 met dat van 1964 toont aan, dat dit meer dan verdubbeld is. Aan de hand van de verkochte bonnen voor de stoelenverhuur (welke door de gemeente

Het strand in 1964.

worden verstrekt) komt men tot een schatting van 1,4 miljoen strandbezoekers in 1946 en van 2 $^{3}/_{4}$ miljoen in 1964. Deze vergroting van de omzet kwam de rentabiliteit van de bedrijven ten goede, hetgeen tevens leidde tot verbetering van de accommodatie en van het stoelenmateriaal. De bruto-opbrengst van de stoelenverhuur bedroeg in 1946 *f* 149.700,— en in 1964 *f* 660.000,—, waarbij wordt opgemerkt dat de — van gemeentewege vastgestelde — tarieven in 1954, 1959 en in 1964 werden verhoogd.
Verhoudingsgewijs steeg ook de aan de gemeente verschuldigde huur. Deze bedroeg in 1946 rond *f* 30.500,— en in 1964 rond *f* 146.000,—. Bij dit laatste cijfer wordt aangetekend dat in 1964 in de huurberekening een factor werd opgenomen, waardoor deze mede wordt beïnvloed door de omzet van de stoelenverhuur. De mooie zomer van 1964 bracht de gemeente dientengevolge *f* 20.000,— méér in het laatje dan voor een „doorsnee"-zomer berekend was en — mede als gevolg van de doorgevoerde huurverhogingen — in totaal *f* 68.000,— meer dan in voorgaande jaren.
De uitgaven, welke de gemeente in verband met de strandexploitatie moet doen, stegen van rond *f* 15.000,— in 1946 tot rond *f* 109.000,— volgens de begroting voor 1965. De mensen op het strand — zowel de exploitanten als hun personeel — hebben de reputatie van Zandvoort als badplaats voor een goed deel in handen, want bijna alle toeristen bezoeken het strand en de behandeling welke zij daar ondervinden is een factor van belang bij hun oordeel over het al dan niet geslaagd zijn van hun bezoek aan Zandvoort. Hier zij aan toegevoegd, dat uit een gehouden enquête en ook op andere wijze herhaaldelijk is gebleken dat de wijze van bedrijfsvoering op het Zandvoortse strand — welke een sterk individueel karakter draagt — en de contacten met degenen die in de strandbedrijven werken, bij de bezoekers over het algemeen een gunstige indruk achterlaten.

1964: de strandpolitie waarschuwt.

Strandpolitie

Een beschrijving van het Zandvoortse strand zou een ernstige leemte vertonen wanneer men niet zou releveren de goede diensten die door andere categorieën beroepsmatig of vrijwillig aan de strandbezoekers worden bewezen. Daar is het stranddetachement van de de gemeentepolitie (zetelend in de in 1951 in gebruik genomen Rotonde), 3 man sterk, dat wordt geassisteerd door een „bereden" detachement van 6 manschappen der rijkspolitie. Een beperkte bezetting die echter door grondige kennis van de situatie op het strand en de gevaren der zee, gepaard gaande met enthousiaste, doch met verstand beoefende dienstijver, zelfs op topdagen — wanneer het dagbezoek tot ver over de honderdduizend personen stijgt — de openbare orde op het strand volkomen in de hand weet te houden en de preventieve, surveillerende en helpende politietaak correct weet uit te oefenen. Een politieman, de hoofdagent A. van Waardenberg, kreeg in 1960 het diploma en in 1961 de bronzen medaille van het Carnegie-heldenfonds wegens door hem verrichte reddingen van drenkelingen in zee.

De Zandvoortse reddingsbrigade in aktie.
foto A. Bakels

Zandvoortse Reddingsbrigade

Vermelding verdient ook het werk van de Zandvoortse Reddingsbrigade die zich voornamelijk ten doel stelt de veiligheid van de baders en zwemmers te behartigen. Met haar 340 leden is zij de grootste van de 26 kustbrigades, aangesloten bij de Kon. Ned. Bond tot Redding van Drenkelingen. 58 gediplomeerde strandwachters doen belangeloos tijdens de week-ends in het voor- en naseizoen en dagelijks gedurende het hoogseizoen dienst. In drie met seinborden uitgeruste reddingsposten houden zij een wakend oog op hetgeen op zee plaats vindt. De brigade beschikt over 6 reddingsvletten waarmede jaarlijks tien tot twintig reddingen worden verricht.
De brigade levert het bewijs dat de Zandvoorters niet altijd de gasten „commercieel" bezien. Haar „gewin" uit de stranddrukte beperkt zich tot de opbrengst van enkele, door de strandbezoekers meestal goed bedachte, collecten.

MIDDENSTAND

Het reeds eerder genoemde, in 1957 uitgebrachte, rapport van het Geografisch Instituut van de Rijksuniversiteit te Utrecht over de sociaal-geografische structuur van Zandvoort bevat ook een uitgebreide studie van de Zandvoortse middenstand. Een der conclusies is, dat de winkelbedrijven in veel mindere mate dan vóór 1940 afhankelijk zijn van de toeristen. De verzorgende functie van de middenstand zal zich hoe langer hoe meer op de eigen bevolking gaan richten. Blijkens een recente telling zijn er in Zandvoort thans 208 winkels en winkelbedrijven, die vooral zijn ingesteld op de voorziening in de dagelijkse behoeften van de bevolking en de toeristen. Grote zaken vindt men in Zandvoort bijna niet; daarvoor is men meer op Haarlem aangewezen. De Zandvoortse middenstand wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van goed renderende zaken in het midden- en kleinbedrijf.

De meeste zaken zijn — voor zover de aard van de branche dit meebrengt — in meerdere of mindere mate betrokken bij het toeristisch aspect van Zandvoort. De omzet in de zomermaanden is dan ook doorgaans veel hoger dan in de wintermaanden. Blijkens voornoemd rapport leidt deze uitzetting van het bedrijf in de seizoentijd niet tot noemenswaardige uitbreiding van personeel. De kleine zaken — die met eigen personeel werken — vangen de zomerdrukte op doordat de winkelsluitingsregeling op het seizoenbedrijf is ingesteld. Men werkt dan harder en...... veel langer dan buiten het seizoen.

Al meer dan tien jaren accentueren de middenstanders, gevestigd in de Grote Krocht, Kerkstraat en Haltestraat de seizoenbedrijvigheid door een feestverlichting van die straten.

In de dertiger jaren leidde een groot deel van de Zandvoortse middenstand een min of meer kommervol bestaan. Het aantal winkels was in verhouding tot het bevolkingscijfer buitengewoon groot; men telde één winkel op elke 39 inwoners bij een gemiddelde voor het gehele land van 52.

In 1946 telde men één winkel op elke 50 inwoners; dit aantal bedroeg in 1954 59 en thans komt men tot één winkel op elke 72 inwoners.

Alleen deze cijfers bewijzen reeds hoe de inwendige structuur van de middenstand is verstevigd door het feit dat de nieuwbouw van woningen niet geleid heeft tot een noemenswaardige vergroting van het aantal winkels.

De Zandvoortse middenstand is georganiseerd in twee verenigingen, de Zandvoortse Handelsvereniging met 135 leden en de R.K. middenstandsvereniging „De Hanze" met 37 leden. Beide verenigingen werken — waar nodig — in federatief verband samen in de „Middenstandscentrale". Voor de toekomst van deze organisaties is van veel belang dat zij dezer dagen overgingen tot het oprichten van jongerenafdelingen met resp. 40 en 15 leden.

Wellicht zullen de jongeren impulsen geven waardoor de middenstandsverenigingen tot nieuwe activiteiten komen. In de verstreken twintig jaren heeft initiatief uit middenstandskringen herhaaldelijk geleid tot geslaagde acties, zoals een braderie, een winterexpositie „Kerstmis Thuis" e.a. Men organiseerde winkelweken en acties voor het St. Nicolaasfeest. De laatste jaren is men op dit punt echter tot een wat gezapig aandoende rust gekomen.

Bij de komende ontwikkeling van Zandvoort als woonplaats en toeristenoord zal de middenstand het uiterste moeten doen om haar outillage, assortiment en dienstbetoon aan te passen aan de zich snel wijzigende omstandigheden.

1945: spoorwegstation Zandvoort.

OPENBAAR VERVOER

Op de dag van bevrijding was in Zandvoort geen sprake van openbaar vervoer. Het spoorwegemplacement en de spoorlijn tot Overveen waren opgebroken en het station maakte een desolate indruk. Naarstiglijk werd het herstel aangevat en op 3 juni 1946 kon de treinverbinding met Zandvoort worden hersteld, zij het voorlopig over enkel spoor.
De tram van de N.Z.H.V.M. kon kort na de bevrijding haar dienst weer hervatten, omdat de trambaan intact was gebleven. Aanvankelijk werd alleen op werkdagen gereden, later ook op zondagen.
De tramdirectie stond al spoedig voor een belangrijke beleidsbeslissing, omdat de concessie van de gemeente Amsterdam om met de tram tot in de binnenstad te komen, op 1 oktober 1954 zou aflopen. Amsterdam was — uit overwegingen in het belang van het verkeer — niet bereid deze concessie te verlengen. De tram zou tot aan de buitenwijken van Amsterdam mogen komen. Was dit reeds een voor de exploitatie ongunstige factor, daar kwam nog bij dat het rijdend trammaterieel grotendeels moest worden vernieuwd. Mede in het licht van de evolutie in het openbaar vervoer en de daarmede verband houdende opkomst van de autobus, besloot de N.Z.H.V.M. de tramlijn Amsterdam-Zandvoort op te heffen en te doen vervangen door een busdienst.
Dit besluit had vooral verkeerstechnische consequenties. Het voornaamste knelpunt was de spoorwegovergang bij Heemstede-Aerdenhout. De door de gemeente Zandvoort en andere gemeenten uitgeoefende aandrang heeft tot resultaat gehad

1947: tramstation Zandvoort.

dat de verhoging van de spoorbaan ter plaatse spoedig is tot stand gekomen, zodat een hinderlijk obstakel plaats maakte voor een goede verkeerssituatie. De Minister van Verkeer en Waterstaat had namelijk bepaald dat de tramdienst niet mocht worden opgeheven vóórdat het viaduct te Heemstede-Aerdenhout zijn voltooiing zou naderen. De tram moest n.l. eerder verdwijnen omdat voor de verhoging van de spoorbaan het tramviaduct over de spoorlijn moest worden gesloopt.

Tenslotte werd als datum van de opheffing van de tram gesteld 1 september 1957. Deze datum viel op een zondag. De N.Z.H.V.M. had een perfecte organisatie van de busdienst voorbereid. Niettemin zag de directeur, de heer J. J. Jurrissen, met enige bezorgheid die dag tegemoet, want bij stralend zomerweer zou de busdienst al in de eerste uren van zijn bestaan een vuurproef moeten doorstaan. Doch zie: op zondag 1 september viel er een miezerige motregen; het bezoek aan de badplaats was minimaal en de busdienst kon onder rustige omstandigheden zijn taak beginnen.

Intussen is gebleken dat de vrees, dat de busdienst in capaciteit op dagen met topbezoek bij de tram ten achter zou blijven, ongegrond was. Ondanks de hinderlijke verkeersstagnaties op de weg kan zij een massaal publiek sneller aan- en afvoeren dan dit bij de tram het geval was.

De N.Z.H.V.M. veroorzaakte nog onrust onder de Zandvoortse middenstand, omdat zij pleitte voor het parkeerterrein bij de watertoren als het meest gunstig gelegen eindpunt van de busdienst (in de onmiddellijke nabijheid van het strand). De Zandvoortse middenstand kwam hiertegen in het geweer. Men wilde het busstation in het centrum van het dorp houden opdat de strandbezoekers de winkelstraten zouden moeten passeren.

In de raadsvergadering van 23 april 1957 werd breedvoerig over het eindpunt

1964: buspassagiers op weg naar het strand.

van de bus gediscussieerd. Met algemene stemmen besloot de raad dat het busstation zou komen op het zogenaamde „zwarte veld" pl.m. 100 meter ten oosten van het op te heffen tramstation.
De raad verleende tegelijkertijd een krediet van *f* 498.000,— voor de aanleg van het busstation met bijkomende werken. De bestedingsbeperking bracht echter een kink in de kabel: er mocht voorlopig slechts een bedrag van *f* 145.000,— worden verwerkt. Een provisorische oplossing was daarvan het gevolg.
Op 29 oktober 1963 verleende de raad andermaal een krediet voor de aanleg van het busstation, nu tot een bedrag van *f* 415.000,—. Dit besluit verwierf de goedkeuring van Gedeputeerde Staten. Met de uitvoering van het werk is bereids een begin gemaakt.
Tenslotte: de N.Z.H.V.M. heeft met ingang van 1 mei 1963 een locale busdienst geopend waardoor vooral Zandvoort-Noord wordt gediend. De locale dienst heeft nog wel een beperkte frequentie, doch naarmate de vervoersbehoefte toeneemt, zal de dienstregeling uitgebreider worden

POSTKANTOOR

Op 12 juni 1964 werd het fraaie nieuwe postkantoor — ontwerp van de architect B. J. J. M. Stevens — officieel in gebruik genomen. Zandvoort kreeg daarmede een aan alle moderne eisen voldoend gebouw voor de postdienst; een aanwinst voor de badplaatsaccommodatie.
Men zou met deze vermelding kunnen volstaan, ware het niet dat aan dit feestelijk gebeuren een lange voorgeschiedenis vooraf ging.
Volgens het wederopbouwplan en het voorontwerp-saneringsplan diende het Raadhuisplein te worden verruimd en het oude postkantoor te worden gesloopt. Toen in 1953 bleek dat de P.T.T. plannen had om het postkantoor te verbouwen, trad de burgemeester met de toenmalige directeur-generaal van de P.T.T. in onderhandeling teneinde te komen tot realisering van de beoogde sanering van het dorpscentrum. Het resultaat was dat bij raadsbesluit van 20 juli 1954 werd besloten het postkantoor en het daaraan grenzende pand Haltestraat 4 te kopen voor totaal ƒ 55.000,—. Het was verder de bedoeling dat de gemeente het nieuwe postkantoor zou bouwen en tegen „kostprijs" zou verhuren aan de P.T.T. In de bouwkosten zouden de posterijen ƒ 100.000,— bijdragen, zijnde de geraamde kosten van verbouwing van het oude postkantoor. Op 28 juni 1955 gaf de gemeenteraad aan architect Stevens opdracht een schetsontwerp te maken. In 1956 kwam de P.T.T. met zijn program van eisen, waaraan het te stichten

gebouw zou moeten voldoen. Op 3 december 1958 berichtte de directeur-generaal dat de comptabiliteitswet zich verzette tegen de financiëële participatie in een door de gemeente te stichten postkantoor. De P.T.T. nam de aan de architect Stevens verleende opdracht over en ging zich daarna rechtstreeks met de bouw bemoeien.

Op aandrang van de burgemeester zegde de P.T.T. toe, dat met de bouw in 1960 zou worden begonnen. De krappe arbeidsmarkt belette zulks en het plan-Zandvoort werd naar een later tijdstip verschoven. Deze kink in de kabel had ernstige gevolgen, want het heeft de burgemeester de uiterste inspanning gekost (vele besprekingen in Den Haag waren nodig) om de op drift geraakte plannen weer verankerd te krijgen in 't voor realisering bestemde bouwprogramma. Een handicap daarbij was, dat in die periode aanzienlijke sommen werden besteed voor het opknappen van het voor afbraak bestemde postkantoor. Het urgentie-argument van de postdienst werd daardoor verzwakt. In 1963 kon eindelijk met de bouw van het postkantoor worden begonnen. De tien jaren tevoren begonnen onderhandelingen met de P.T.T., waarbij de burgemeester bij de drie elkaar opvolgende directeuren-generaal van dit staatsbedrijf de urgentie en het algemeen belang van deze bouw telkens opnieuw moest bepleiten, hebben tenslotte tot een zowel voor de P.T.T. als voor de gemeente Zandvoort goed resultaat geleid.

17 september 1955: opening van het sportpark „Duintjesveld".

SPORT

De gemeentelijke sportcomplexen aan de Vondellaan en de Van Lennepweg werden na de bevrijding zo spoedig mogelijk in bespeelbare staat gebracht. Dat aan de Vondellaan was in gebruik bij de voetbalvereniging „Zandvoortmeeuwen". Van het sportterrein aan de Van Lennepweg was de Zandvoortse Hockeyclub de eerste gebruiker. De R.K. voetbalvereniging „The Zandvoort Boys" genoot daar — na haar heroprichting — gastvrijheid.
Al spoedig bleek dat de sportaccommodatie van Zandvoort absoluut onvoldoende was om aan de toenemende behoefte aan velden ter beoefening van buitensporten te kunnen voldoen. In 1952 besloot de raad tot de aanleg van drie sportvelden binnen het circuit. Het duurde lang voordat Gedeputeerde Staten dit besluit goedkeurden. Op 17 september 1955 was het eindelijk zó ver dat het fraaie sportpark „Duintjesveld" kon worden geopend. De Zandvoortse Hockeyclub heeft dit sportpark in huur. Ook de gymnastiekvereniging O.S.S. en de Zandvoortse Korfbalclub maken daarvan gebruik.
„Zandvoortmeeuwen" kreeg toen mede de beschikking over de sportvelden aan de Van Lennepweg. Deze vereniging heeft financieel en door vrijwillige arbeid van haar leden eraan medegewerkt dat in 1959 de tribune op het hoofdveld kon worden overdekt. In 1964 begon zij op eigen kosten met de aanleg van een trainingsveld aan de Vondellaan.

De sportvelden leveren de gemeente een jaarlijks nadelig saldo op van rond *f* 30.000,—.
Door het R.K. kerkbestuur is in 1952 aangekocht een terrein aan de Kennemerweg. Met financiële medewerking van de gemeente werd daarop het Kennemer sportpark (twee voetbalvelden met clubgebouw) tot stand gebracht. De officiële opening vond plaats op 5 september 1954 en daardoor waren voor „T.Z.B." de terreinmoeilijkheden op voortreffelijke wijze opgelost.
Zandvoort beschikt over bloeiende sportverenigingen.
De gymnastiekvereniging O.S.S. (die in 1964 haar 60-jarig bestaan vierde) telt 400 leden. Zij maakt gebruik van de gymnastieklokalen, maar ondervindt mede de bezwaren van het op dit stuk nog bestaande grote tekort.
De voetbalvereniging „Zandvoortmeeuwen" (in 1941 voortgekomen uit een fusie van de verenigingen „Zandvoort" en „Zeemeeuwen") telt 650 voetballeden en 150 handballeden. Zij heeft 30 voetbalelftallen en 12 handbalelftallen.
De R.K. sportvereniging „The Zandvoort Boys" heeft vier afdelingen: voetbal, gymnastiek, tafeltennis en honkbal. Zij heeft 200 leden.
De Zandvoortse Zwemclub „De Zeeschuimers" telt 585 leden, waaronder 563 jeugdleden. Daar in Zandvoort een overdekt zwembad ontbreekt, is deze vereniging voor haar activiteiten op Haarlem aangewezen.
De tennisclub „Zandvoort" telt 435 leden, waarvan 173 jeugdleden. Zij beschikt over een complex van 5 banen aan de Kennemerweg.
De gemeente subsidieert de jeugdafdelingen van de sportverenigingen met een bedrag van *f* 100,— plus *f* 1,50 per jeugdlid.

STICHTING TOURING ZANDVOORT

In een uitvoerig voorstel aan de gemeenteraad ontvouwden burgemeester en wethouders op 6 november 1948 hun inzichten met betrekking tot de propaganda voor Zandvoort als badplaats en hetgeen daaromtrent van de gemeente mocht worden verwacht. Voorop werd gesteld dat het toerisme voor Zandvoort de hoofdbron van bestaan is. De behartiging van de daarmede verband houdende belangen was sedert lange jaren toevertrouwd aan de Vereniging voor Vreemdelingenverkeer, die in 1938 gereorganiseerd en een semigemeentelijke instelling geworden, op 27 juli 1946 haar werkzaamheden had hervat en haar bureau heropend.
De wederopbouw van Zandvoort en de verwachtingen omtrent een sterke intensivering van het nationaal en internationaal toerisme deden de gedachten uitgaan naar een organisatievorm die in sterkere mate uitdrukking moest geven aan de verwevenheid van de belangen van gemeente en bedrijfsleven bij de bevordering van het toerisme.
Daar kwam nog bij, dat het kort tevoren in exploitatie genomen circuit, de Burgemeester van Alphenweg, een beheersvorm eiste welke het mogelijk zou maken een verantwoord financieel beleid gepaard te doen gaan met een slagvaardige, commercieel gerichte bedrijfsvoering.
Deze overwegingen gaven aanleiding tot het voorstel om een stichting voor sport en toerisme in het leven te roepen met het doel het toerisme in de ruimste zin van het woord te bevorderen en het beheer en de exploitatie van de Burgemeester van Alphenweg ter hand te nemen. Ook wilden burgemeester en wethouders de gemeentelijke sportvelden aan de zorg van de stichting toevertrouwen.
Op 16 november 1948 aanvaardde de raad na uitvoerige discussie dit voorstel met algemene stemmen.
Zo werd de „Stichting Touring Zandvoort" in het leven geroepen, in welker bestuur naast vertegenwoordigers van het gemeentebestuur, ook die van het bedrijfsleven en de sportverenigingen zitting hebben. Tot directeur werd benoemd de heer J. B. Th. Hugenholtz.
De gemeente verleende aanvankelijk een jaarlijks subsidie van ƒ 7000,- in 1954 verhoogd tot ƒ 10.000,—. Als beheerster en exploitante van het circuit ontvangt de stichting 20% van de inkomsten van het circuit (exclusief vermakelijkhedenbelasting). Voor 1965 wordt terzake een inkomst geraamd van ƒ 21.400,—, welk bedrag ook aan de „toeristische" activiteit van de stichting ten goede komt.
De burgemeester is ambtshalve voorzitter van het algemeen- en van het dagelijks bestuur.
In het algemeen bestuur hebben voorts zitting twee raadsleden, drie vertegenwoordigers van de begunstigers der stichting en twee vertegenwoordigers van de sportverenigingen. Het bedrijfsleven kan invloed uitoefenen door afgevaardigden van de Zandvoortse Handelsvereniging, de R.K. Middenstandsvereniging „De Hanze", de strandpachtersvereniging, de afd. Zandvoort van de Nederlandse Bond van Exploitanten van hotels, café's, restaurants, slijterijen en aanverwante bedrijven „Ons Belang" en van de afd. Zandvoort van de Nederlandse Bond van Logies-, pension- en aanverwante bedrijven.
In het dagelijks bestuur heeft het bedrijfsleven de meerderheid; met de burge-

meester als voorzitter maken daarvan deel uit de vertegenwoordigers van „Ons Belang" en de Zandvoortse Handelsvereniging.
Gezegd mag worden dat de gekozen organisatievorm aan de gestelde verwachtingen heeft beantwoord. Verneemt men in andere toeristenplaatsen nogal eens van moeilijkheden in de plaatselijke organisatie die het toerisme moet bevorderen, in Zandvoort kon „Touring Zandvoort" tot dusver haar arbeid zonder interne spanningen verrichten. In goede samenwerking van alle betrokkenen kon het gestelde doel worden nagestreefd en met kennelijk succes.
Aanvankelijk richtte de propaganda zich op het binnenland. Toen echter de Duitse toeristen weer in de gelegenheid kwamen naar het buitenland te gaan, werd op verschillende wijzen (folders, causerieën en filmvoorstellingen) deze „markt" bewerkt. Later richtte de aandacht zich ook op België en de Scandinavische landen.
Teneinde een indruk te geven van de arbeid van de stichting volgen hieronder enkele gegevens uit het verslag van de directeur over 1964.
Rond 9000 informaties werden schriftelijk verstrekt; enkele tienduizenden mondeling. Uitgegeven werd een kamerlijst in 9000 exemplaren en een hotel- en pensionlijst in 17.000 exemplaren. In het kader van de „gerichte" propaganda werden verspreid 50.000 folders en 15.000 circuit-programmafolders.
Ten gerieve van de bezoekers en inwoners werden 17 concerten georganiseerd op het Raadhuisplein en 6 vuurwerken op het strand.
Voor de kinderen werden zandbouwwedstrijden, strandfeesten, een lampionoptocht en een ballonwedstrijd gehouden.
De in 100.000 exemplaren vervaardigde folder 1965/66 in vierkleurendruk kwam gereed. 50.000 exemplaren werden reeds in binnen- en buitenland verspreid.

TOERISTISCH VERKEER

Zoals reeds in de beschouwing over het strand is vermeld, kon aan de hand van het aantal verhuurde strandstoelen worden geconcludeerd dat het standbezoek sinds 1946 is verdubbeld.
Een aantal factoren heeft de behoefte aan recreatie en de mogelijkheid om daaraan te voldoen doen toenemen. Dit zijn de invoering van de betaalde vakantie, de gestadig toenemende welvaart en de vrije zaterdag. Zandvoort heeft daarvan de gunstige gevolgen ondervonden.
Voor het gemeentelijk beleid is het van het grootste belang, een duidelijk inzicht te krijgen in de omvang van het bezoek aan de badplaats en de tendensen die zich daarbij openbaren. Vandaar dat in 1959 is begonnen met het houden van strand- en verkeerstellingen en met het samenstellen van een badgastenstatistiek.
Dientengevolge is het mogelijk enige cijfers te geven omtrent het toeristisch verkeer in de laatste jaren.
In 1963 werden 74.005 gasten geregistreerd n.l. 22470 Nederlanders en 51.535 buitenlanders.
Het aantal overnachtingen wordt voor 1962 geschat op 900.000, voor 1963 op 960.000 en voor 1964 op ruim 1.000.000. Percentsgewijze verdeeld naar de logiesvorm komt men tot het volgende resultaat: hotels 7%, pensions 9%, gemeubileerde kamers 26%, kampeerbedrijven 38%, strandtentenkamp 20%.
Het aandeel van buitenlanders in het aantal overnachtingen is naar de logies-

vorm als volgt: hotels 86%, pensions 88%, gemeubileerde kamers 37%, kampeerbedrijven 45%, strandtentenkamp nihil. Het merendeel der in Zandvoort logerende buitenlanders is van Duitse nationaliteit. Het aandeel van de Duitsers in het totale aantal bezoekers uit het buitenland is per logiesvorm: hotels 77%, pensions 93%, gemeubileerde kamers 84%, kampeerbedrijven 90%.
De volgende cijfers geven een indruk van de sociale structuur van de Zandvoortse gasten voor zover deze in hotels, pensions en op gemeubileerde kamers verblijven. Arbeiders en lagere employés 46%, hogere employés 16%, vrije beroepen 6%, zelfstandigen 22%, overigen 10%. Van de kampeerders zijn daaromtrent nog geen gegevens verzameld.
Voornoemde cijfers zijn ontleend aan de gastenstatistiek over 1963, samengesteld door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

Analysering van de in de laatste jaren gehouden verkeerstellingen heeft uitgewezen dat het toeristisch verkeer over de Zandvoortselaan van 1958 tot 1964 met 84% is toegenomen; dat over de Boulevard Barnaart (van Bloemendaal af) met 70%.
In de maanden mei tot en met augustus 1964 werd een daggemiddelde van 12.000 Zandvoort binnenkomende voertuigen geregistreerd, namelijk 7500 over de Zandvoortselaan en 4500 over de Boulevard Barnaart. 58% daarvan was toeristisch verkeer.
De verschuiving in de wijze waarop het dagbezoek de badplaats bereikt blijkt duidelijk uit onderstaande vergelijking:

aangevoerd in	1955	1964
per openbaar vervoer (spoorweg en N.Z.H.V.M.)	35%	20%
per motorvoertuig (auto's, bussen, motorfietsen, scooters)	41%	60%
per bromfiets en rijwiel	21%	18%
te voet	3%	2%
	100%	100%

Topdagen in 1964, voor wat het gemotoriseerde vervoer naar de badplaats betreft, waren 24 mei (Grand Prix) met 25.175 voertuigen, op de voet gevolgd door 17 mei (1e Pinksterdag) met 24.109 voertuigen.

In dit verband is het interessant enkele cijfers te geven omtrent het aantal in Zandvoort geparkeerde auto's. Daarnaar is in 1964 een onderzoek ingesteld.
Het aantal 's nachts op de *openbare* weg geparkeerde auto's bedraagt buiten het seizoen 800; tijdens het seizoen neemt dit aantal geleidelijk toe tot 3300. Daar komen dan bij de auto's die de dagbezoekers gaan parkeren. Op zondag 16 augustus 1964 werden 's middags om 3 uur 6500 geparkeerde auto's geteld. De dag van de Grand Prix is in dat opzicht ook een „topdag". In 1964 waren op die dag — gezien het verloop van het getelde in- en uitgaande verkeer te 14 uur — te Zandvoort 14.000 auto's aanwezig.
De verkeerstellingen geven ook een duidelijke indicatie omtrent de toenemende betekenis van de vrije zaterdag voor het bezoek aan Zandvoort. In 1958 be-

droeg het verkeer op zaterdag in het seizoen 56,3% van het zondagsverkeer, in 1964 was dit percentage gestegen tot 85,6%.
De lezer, die in dit aan de omvang van de recreatie gewijde hoofdstuk lichte lectuur, in bloemrijke taal gesteld, had verwacht, zal door de reeks nuchtere cijfers wellicht zijn teleurgesteld. Achter deze cijfers kan men echter een steeds toenemende stroom van gasten ontwaren, die van zon, zee en duinen wil genieten en daarvoor in Zandvoort — ondanks de groter wordende drukte — nog altijd aan hun trek kunnen komen.
De badplaatsaccommodatie zal zich in de komende jaren moeten blijven aanpassen aan de eisen die daaraan worden gesteld. In het licht van de gestadige ontwikkeling in het algemeen welvaarts- en verzorgingspeil van de bevolking van West-Europa, een niet te onderschatten opgave!

1964: kampeerterrein „De Branding".

KAMPEREN

Enkele jaren na de bevrijding begon zich een wijziging in het patroon van de vakantiebesteding te openbaren. Het zogenaamde „sociaal toerisme" diende zich aan. Het sportieve kamperen in tenten nam hand over hand toe evenals het meer comfortabele verblijf in caravans.
Zandvoort diende zich aan de nieuwe situatie aan te passen en ook deze categorieën van toeristen gelegenheid te geven in de badplaats te vertoeven.
In 1951 werd besloten tot de aanleg van het trekkerskamp „De Branding", gunstig gelegen aan de landzijde van de Boulevard Barnaart. Aanvankelijk was de exploitatie bescheiden van opzet, doch deze werd herhaaldelijk aan de groeiende behoefte aangepast. In 1952 verbleven daar 6400 personen en in 1964 bijna 25.000.
Tezelfder tijd werd op een terrein aan de Van Lennepweg door de gemeente een caravankamp aangelegd, dat aan een particulier in exploitatie werd gegeven.
In zijn nieuwjaarstoespraak van 1953 wees de burgemeester op de sociale taak, welke de gemeente door de totstandkoming van deze kampen had vervuld. Hij sprak van een volledige bijdrage tot het scheppen van zeer verschillende gelegenheden voor goedkope en sportieve vakantiebesteding.
De stroom van kampeerders werd echter steeds groter, zodat in 1956 en 1957 een noodkampeergelegenheid werd geboden nabij het Kennemer sportpark. Dit leidde tot de aanleg van het kampeerterrein „Sandevoerde" aan de Kennemerweg door de stichting Kennemer sportpark. Het werd in 1958 in exploitatie genomen, doch op 15 mei 1959 door burgemeester van Fenema officieel geopend. De gemeente garandeerde voor dat doel een geldlening groot *f* 100.000,-.
In 1963 nam de particuliere exploitatie van het caravankamp een einde. De gemeente nam deze zelf in handen, gaf het de naam „De Zeereep" en voteerde voor de noodzakelijke voorzieningen een bedrag van rond *f* 132.000,— en in 1965 nog *f* 85.000,—. Ook de accommodatie van „De Branding" werd regelmatig aangepast aan de eisen die het toenemend gebruik stelde. In totaal heeft de gemeente in dit kamp rond *f* 205.000,— geïnvesteerd.
In 1958 verhuurde de gemeente aan een particulier een perceel duinterrein ten oosten van de Boulevard Barnaart. Daarop werd gesticht het caravankamp „De Duinrand".
Het kamperen maakte ook in de bestuurlijke sector optreden van de plaatselijke overheid nodig. Op 27 februari 1962 stelde de raad een kampeerverordening vast, die regels geeft omtrent het kamperen in deze gemeente.
Dit geschrift zou niet volledig zijn zonder het strandtentenkamp te vermelden, dat al in de dertiger jaren werd ingericht en een plaats vond op het noordelijk strandgedeelte. Ruim 600 forensen-kampeerders, afkomstig uit Amsterdam en Haarlem, plaatsen daar reeds in april hun goed verzorgde en fleurige strandhuisjes. Een viertal kampeerverenigingen, in federatief verband samenwerkende, hebben elk voor haar leden een eigen „gebied". Deze vorm van „zelfbestuur" werkt tot tevredenheid van gemeentebestuur en kampeerders.
Hoe belangrijk het sociaal toerisme voor het totale beeld van de seizoenbedrijvigheid in Zandvoort is blijkt uit de gegevens over het seizoen 1964. De vier grote terreinen (met uitzondering van het strandtentenkamp) boekten rond 45.000 gasten met in totaal 325.000 overnachtingen.

Grand Prix 1952: Z.K.H. Prins Bernhard en H.K.H. Prinses Beatrix bezichtigen de „Ferrari-stal" achter de pits.

CIRCUIT

(Burgemeester van Alphenweg)

De Burgemeester van Alphenweg werd op 7 augustus 1948 officieel geopend met het houden van internationale autowedstrijden. Zandvoort kreeg toen een in ons land unieke gelegenheid voor het beoefenen van de auto- en motorsport die er mede toe heeft bijgedragen de naam van Zandvoort in de gehele wereld bekendheid te geven.

In de jaren vóór de tweede wereldoorlog werden reeds motorraces op een stratencircuit in Zandvoort-Noord gehouden. In 1939 vonden daarop voor het eerst autowedstrijden plaats.

Het stratencircuit was, ook uit een oogpunt van veiligheid van renners en publiek minder geschikt voor het beoefenen van de auto- en motorrensport. Daarom werd reeds in 1939 het plan gemaakt om op het noordelijk duinbezit der gemeente een zogenaamd „gesloten circuit" aan te leggen.

In het kader van de bestrijding van de werkloosheid begon men in 1941 met de aanleg van een aarden baan alsmede met de bebossing en het maken van wandelpaden ter ontsluiting van dit fraaie duingebied voor recreatieve doeleinden. Na de bevrijding werd de aarden baan met grote spoed verhard met het van de sloping van gebouwen aan het zeefront afkomstige puin; een asfaltwegdek bracht de voltooiing. Bij diens afscheid als burgemeester van Zand-

Grand Prix 1964: vóór de start.

voort op 1 februari 1948 besloot de gemeenteraad het circuit te noemen naar de heer van Alphen als initiatiefnemer en stimulerende kracht van de aanleg van het circuit.
De gemeente heeft in het circuit met de daarbij behorende accommodatie ruim 1 miljoen gulden geïnvesteerd; deze investering was op 1 januari 1965 voor een groot deel, namelijk tot ƒ 219.600,— afgeschreven. De opzet is, dat het exploitatietekort moet worden goedgemaakt door de opbrengst van de vermakelijkhedenbelasting geheven van de entrees voor de wedstrijden.
Het totaal der exploitatietekorten in de jaren 1949 tot en met 1964 bedroeg ƒ 1.144.067,16, de opbrengst van de vermakelijkhedenbelasting ƒ 1.072.440,84, zodat de exploitatie tot dusver een klein nadelig saldo heeft opgeleverd. De toenemende belangstelling voor de autosport geeft het circuit steeds betere netto-exploitatie-uitkomsten. Zo gaven de jaren 1960 tot en met 1964 in totaal een netto batig exploitatie-saldo van ƒ 71.722,66 waarvan alleen reeds in 1964 ƒ 24.157,18.
Indien de sterke afschrijvingen over enkele jaren, namelijk in 1968, tot het verleden behoren, zal het circuit een belangrijke inkomstenbron voor de gemeente kunnen worden.
Is het circuit een toeristische attractie van wereldvermaardheid, het bevordert ook de propaganda voor Zandvoort als badplaats. Vooral wanneer de „Grand Prix" verreden wordt krijgt Zandvoort ruime aandacht in de publiciteitsmedia (televisie, radio en pers) van de gehele wereld. Een hoogtepunt vormden de wedstrijden in 1955 toen de Argentijnse coureurs Fangio en Gonzales aan de wedstrijden deelnamen. Deze wedstrijd werd toen voor 34 radiostations „verslagen"!

Uit een oogpunt van publiciteit waren ook de wereldkampioenschappen wielrennen in 1959 van groot belang.

Het circuit werd tot dusver door ruim anderhalf miljoen betalende bezoekers bezocht.

Sedert 1 april 1950 is het buiten de normale exploitatie opengesteld voor het maken van toerritten met motorvoertuigen. Tot 1 januari j.l. werden ± 150.000 „toerrijdende" vervoermiddelen geregistreerd met ruim een half miljoen inzittenden.

Buiten het wedstrijdseizoen wordt het circuit door verscheidene bedrijven intensief gebruikt voor proefnemingen en demonstraties met auto's en motoren. Buitenlandse automobielclubs komen dan naar het circuit voor onderlinge wedstrijden. Dit onderdeel van de exploitatie levert een behoorlijke bron van inkomsten op. Voor het Zandvoortse bedrijfsleven is in dit verband van belang dat constant een koopkrachtig publiek naar Zandvoort wordt getrokken.

Hieronder volgen nog enkele technische bijzonderheden: lengte van de baan 4193 meter, breedte 9 meter; voor de veiligheid van publiek en renners is aan weerszijden van de baan een strook duinbeplanting opengehouden ter breedte van ± 8 meter. Waar deze strook ontbreekt, o.a. voor de tribunes, zijn driedubbele vanghekken geplaatst.

Op het terrein behorende bij het circuit werd in 1964 een antislipschool gesticht.

In de Burgemeester van Alphenweg heeft de gemeente een kostbaar bezit, dat propagandistisch, sportief en economisch goed „ligt" als men let op de prognoses omtrent de groei van het autopark, welke mede tot gevolg heeft dat de belangstelling voor de autosport in brede kringen toeneemt.

SLOTWOORD

Schrijver dezes heeft getracht in dit boekwerkje een schetsmatig beeld te geven van hetgeen zich in de jaren 1946 tot 1965 in Zandvoort heeft voorgedaan. Hij is er zich volkomen van bewust dat niet alle facetten van de Zandvoortse gemeenschap voldoende aandacht hebben gekregen.
Zo vond slechts een beperkt aantal verenigingen vermelding. Een complete lijst van de 156 verenigingen, organisates, comité's e.d. wordt tijdens de begroetngsavonden aan de nieuwe inwoners uitgereikt.
Zij geeft een indruk van een wijd vertakt en intensief verenigingsleven.
Dit geschrift draagt het kenmerk dat het „van het raadhuis uit" geschreven is. Vandaar dat hoofdzakelijk die onderwerpen zijn behandeld waar het gemeentebestuur in enigerlei vorm bij betrokken was.
Niettemin hoopt hij dat de burgerij — ondanks de onvolkomenheden van dit werkstuk — zich daaruit een beeld heeft kunnen vormen van hetgeen in de afgelopen twintig jaren aan belangrijks in Zandvoort is gepasseerd.
Een „echte" geschiedschrijver zal er te gelegener tijd zeker in slagen een meer boeiend relaas (met minder cijfers en data) te geven van het herstel van Zandvoort. De bedoeling van dit boekje is de burgerij — die zich opmaakt de twintigste verjaardag van onze bevrijding te gaan vieren — de overtuiging te geven dat er reden is tot dankbaarheid voor wat sinds 1945, met gebruikmaking van de herwonnen vrijheid, kon worden verricht.
Zandvoort heeft zich hersteld van de in de bezettingsjaren geleden schade en zal zich in de naaste toekomst verder ontwikkelen tot een aantrekkelijke woonplaats en een gezocht recreatie-oord voor velen in binnen- en buitenland.
Hij is dankbaar voor de van vele zijden verleende medewerking bij het vervullen van de taak die hij op zich genomen heeft. In het bijzonder dankt hij de heer S. K. Zonneveld, referendaris ter secretarie, die hem als een ervaren „vroedmeester" heeft bijgestaan bij het ter wereld brengen van dit geesteskind.

W. M. B. BOSMAN

Zandvoort, 15 februari 1965

TOESPRAAK GEHOUDEN DOOR BURGEMEESTER H. VAN ALPHEN OP 4 MEI 1946 TER GELEGENHEID VAN DE HERDENKING VAN DE GEVALLENEN

Mag ik de één minuut stilte, die onze gedachten naar ernstige en voor ons land uiterst zware tijden verplaatst heeft, thans verbreken door iets tot u te zeggen.
Het zou een merkwaardig resultaat opleveren, indien datgene wat ons in deze minuut heeft vastgehouden, geopenbaard zou kunnen worden.
Ik neem aan, dat wij in de eerste plaats voor ons zagen hen, die vielen als gevolg van de gevechtshandelingen in de eerste dagen van de krijg.
Hoewel diep daarmede begaan, hoopten wij, dat de slachtoffers van de oorlog zich zouden beperken tot de actief dienende militairen; wij weten nu anders. Hoevelen zijn niet gegaan door de onmenselijk wrede, sadistische handelingen, uitgevoerd door een gewetenloze bezetter.
Vergeef mij, indien ik tekort schiet in het noemen van namen, maar ik verwacht dat de Zandvoortse ingezetenen het op prijs zullen stellen, wanneer de locale dodenlijst op dit ogenblik voor u ontvouwd wordt.
De eerste dagen van de zeer zeker ongelijke, maar mogelijk niet voldoende voorbereide strijd, lieten op het slagveld het leven:
Jan Koper, telg van een oud Zandvoorts geslacht; hij sneuvelde te Katwijk.
Petrus de Block, winkelier, hij woonde hier slechts kort, sneuvelde te 's-Gravenhage.
S. Bartels, Kerkstraat, hij viel te Voorburg. Hoe herinneren wij ons dat gezin. Ik kom er straks op terug.
Ik noem u vervolgens:
W. Gertenbach, Zandvoorts illegale werker no. 1, drukker en verspreider van Het Parool. Zijn naam is ver buiten onze gemeentegrenzen bekend. Wim Gertenbach werd gefusilleerd.
Zijn zonnige vrouw en al zijn kinderen vonden bij een bombardement in Haarlem de dood. Voor goed weg van ons een uitnemend gezin, dat zich hier zo thuis voelde.
Een ander illegaal werker, één van de velen die zijn naam dragen en op dat gebied zoveel deden, overleed in een Duits gevangenkamp. Ik bedoel Boissevain, vroeger alhier woonachtig aan de Boulevard Paulus Loot.
Vervolgens:
H. Hendrikse, omgekomen bij een scheepsramp. Het was zijn eerste en laatste reis.
P. Koper, die op de Huygens voer en J. Krikke, hoofdmachinist op een Holl. Lloydboot.
Zandvoorters, herinnert gij u nog dat ons dorp als het ware af en toe opgeschrikt werd door een getoeter op zee en „de Warf" vol liep?
Kapitein Haasters zond zijn vrouw en dochter en ons een groet.

De volgende dag zag men, verheugd, om weer bij de zijnen te vertoeven, zijn ronde zeemanskop in ons dorp. Zijn vrouw is weduwe, maar ook zijn dochter, enig kind, wier man als zeeofficier in Normandië sneuvelde.
De juiste oorzaak van zijn dood is mij onbekend, maar ook hij is gevallen op zijn zee van. eer, ik bedoel kapitein Dekker, één van die ingezetenen, die ons bij voortduring deden denken wat Zandvoort aan de zee, aan die loodsen van goed zeemanschap, verschuldigd is.
Over de zeelieden sprekende mag ik dankbaar erkennen, dat van de vele Zandvoorters, die op zee voeren, er gelukkig menigeen terugkeerde.
Weggesleurd uit hun woningen werden: Aug. van der Mije, C. Brands, W. Th. H. van Aacken. Zij overleden in het kamp Rees. Een der ergste werkkampen in West-Duitsland.
In een concentratiekamp lieten M. Kraaijenoord en Arie Koper het leven. Ik weet niet hoe, maar vermoedelijk zijn deze Zandvoorters, die veel voor hun land deden, daar wel doodgeknuppeld.
De eerste dag van de oorlog zat L. J. K. Westhoeve op een kantoor in Amsterdam. Een bom maakte een eind aan het leven van deze rustige Zandvoortse forens.
A. Bakker, een van de velen, die dagelijks van hier uit op transport van de „Todt", zoals men dat noemde, stierf in Velsen tengevolge van een van de vele bombardementen waarmede die gemeente geregeld bezocht werd.
Een der Nederlandse vliegeniers, die in de oorlog zulk schitterend werk deden, ik denk ook aan Indië, sneuvelde in Engeland. Zijn naam was H. G. A. Akkers, inwoner onzer gemeente.
Ik kom nu aan J. J. L. A. Wijnne, onze apotheker, gelovig man, een goed mens zowel voor zijn gezin als voor zijn dorpsgenoten. Is het niet diep treurig, dat hij in de vervulling van zijn beroep, zoals hij dat zag, n.l. de noodlijdenden te helpen, bij een bezoek aan Amsterdam om Rode Kruismiddelen te halen, op de terugreis bij een beschieting der tram tengevolge daarvan in een ziekenhuis te Haarlem stierf?
Ook het gemeentepersoneel kreeg zijn slachtoffers. Jan Keur en Chris Visser kwamen om het leven bij een mijnontploffing op de Strandweg. Oppassende arbeiders, die wij missen.
Hoewel niet direct door de oorlog getroffen overleden L. Blaauboer en Piet Oud — beste mensen — tengevolge van het kabelwachten, een domme, min of meer belachelijke echt Duitse, echter niet ongevaarlijke vertoning. Ernst H. A. Brokmeier overleed plotseling op 28 november 1944 in de Kostverlorenstraat toen hij met een groep bij een razzia gevangen genomen Zandvoorters op transport zou worden gesteld.
Laten wij vooral niet vergeten de verschillende Zandvoorters, Piet Koper en anderen, die in Indië om het leven kwamen. Zij, brengers van Zandvoorts naam in overzeese gewesten, stierven in afstand ver, maar in gedachten dicht bij ons.
Ik denk verder bij deze beschouwing aan de Zandvoortse Joden.
Men kan aannemen, dat ongeveer 5% der bevolking vroeger, ja vroeger, uit Joden bestond, er waren er plm. 500, vermoedelijk 125 gezinnen. Nu houdt dit bij een tiental op!
115 gezinnen dood geranseld, vergast of op andere wijze vergiftigd.
Waren onze winkeliers De Zwarte, Bartels, Bronkhorst, Noach, Rood, Vedder en meerderen niet een sieraad van Zandvoorts handel en goede ingezetenen?

Hebben die toegewijde leerkrachten M. Leefsma en Mej. Citroen, met inzetting van hun gehele persoonlijkheid niet alles gedaan voor het Zandvoortse kind? Dit is de rol van Zandvoorts doden, mogelijk onvolledig, de niet genoemden echter leven evengoed in onze herinnering.
Ik behoef niet nader te spreken over het lijden van het Nederlandse volk in de oorlog. U allen heeft het mede gemaakt. Vijf lange, boze jaren hebben wij gesnakt naar de bevrijding.
Nu is die er sinds een jaar en wij herdenken haar heden en morgen. Ik wil in verband hiermede de plaatselijke verenigingen, die onder de bezielende leiding van het Oranjecomité, hun medewerking aan de herdenking van deze eerste verjaardag van vrij Zandvoort verlenen, mijn welgemeende dank betuigen.
Ben ik ver bezijden de waarheid met het vermoeden uit te spreken, dat menigeen zich de bevrijding en wat daarop volgde, anders had voorgesteld?
De vreugde van een nog in mei 1945 uitgehongerd volk schijnt bij vele Nederlanders, thans voldoende gevoed en daardoor tot oordelen toch beter in staat te achten, overgeslagen te zijn in een zin tot niets ontziende critiek.
Er deugt volgens hen zowat niets meer wat van regeringswege, hetzij in den lande hetzij plaatselijk geschiedt. Wij kennen de klachten wel.
Mensen, men ziet bij het luchten van zijn opgekropt gemoed, dat men nu gelukkig niet meer fluisterend behoeft te openbaren, over het hoofd, dat ons leeggeroofde land als herinnering aan de bezetting een schuld van 25 duizend miljoen gulden mede kreeg. Men vergeet, dat het zo nauw aan Nederland verbonden Indië bezocht is door een plaag van Japanners, die voor hun politieke geloofsgenoten, het Duitse Herrenvolk, niet onderdeden wat de uiting van hun, wat zij noemden eeuwenoude cultuur, betreft.
Zeker, ik weet dat wij nog dagelijks tegenvallers in onze land- en ook dorpsgenoten te incasseren krijgen, die wij van het Nederlandse volk nooit verwacht hadden.
Ik zal u zeggen wat ik bedoel.
Men hoort nog dikwijls de vraag stellen: „hoe heeft hij of zij zich *in* de oorlog gedragen"?
Begrijpelijk, men wil weten, wie als een goed vaderlander is aan te merken. Maar zouden wij ons ook niet afvragen: „hoe heeft hij of zij zich *nà* de oorlog gedragen"?
Menig Nederlander onder het mom van goed-vaderlanderschap verkoopt zijn ziel en fatsoen voor een sigaret. Iets dat in rook opgaat!
Laten wij trachten te zien in de toekomst waar ongetwijfeld het Nederlandse volk onder de bezielende leiding van H.M. onze geëerbiedigde Koningin zich wederom zal ontwikkelen tot een volk zijn geschiedenis waardig.
Wij zijn dat verplicht niet het minst ten opzichte van hen, die hun leven daarvoor lieten.

LOOP DER BEVOLKING
VAN DE GEMEENTE ZANDVOORT

Jaar	Aantal inwoners op 1 jan.	Aantal geborenen	Aantal overledenen	Geboorte-overschot	Aantal gevestigden	Aantal vertrokkenen	Migratiesaldo vestigingsoverschot = + vertrekoverschot = —
1931	8034	116	60	56	1205	1018	+ 187
1932	8277	120	68	52	1093	1012	+ 81
1933	8410	120	55	65	1446	1018	+ 428
1934	8903	126	72	54	1329	1211	+ 118
1935	9075	118	60	58	1122	1135	— 13
1936	9120	140	84	56	1305	1239	+ 66
1937	9242	121	99	22	1308	1333	— 25
1938	9239	124	86	38	1094	1153	— 59
1939	9218	143	81	62	1440	1266	+ 174
1940	9454	127	81	46	1230	1242	— 12
1941	9488	134	65	69	1158	910	+ 248
1942	9805	175	90	85	1003	2173	— 1170
1943	8720	73	53	20	108	7059	— 6951
1944	1789	47	21	26	300	259	+ 41
1945	1856	67	45	22	5255	176	+ 5079
1946	6957	238	72	166	2879	823	+ 2056
1947	9179	242	90	152	1325	1369	— 44
1948	9287	246	66	180	1055	895	+ 160
1949	9627	214	90	124	1105	778	+ 327
1950	10078	273	71	202	1696	930	+ 766
1951	11046	229	76	153	1775	1489	+ 286
1952	11485	264	81	183	1548	1653	— 105
1953	11563	228	57	171	1402	1442	— 40
1954	11694	205	91	114	1441	1211	+ 230
1955	12038	218	100	118	1961	1210	+ 751
1956	12907	226	111	115	1479	1211	+ 268
1957	13290	275	101	174	1499	1202	+ 297
1958	13761	244	116	128	1861	1382	+ 479
1959	14368	245	122	123	1213	1438	— 225
1960	14266	259	107	152	1086	1080	+ 6
1961	14424	256	119	137	1098	1105	— 7
1962	14554	235	133	102	1103	1059	+ 44
1963	14700	205	156	49	1168	1010	+ 158
1964	14907	221	156	65	1266	1189	+ 77
1965	15049	(officieel nog niet vastgesteld)					

INHOUD

Ontwerp omslag: Chris Tonbreeker.
Hierin wordt tot uitdrukking gebracht de ontwikkeling van Zandvoort sinds 1945
Het donker getinte geeft de situatie aan in 1945; 't lichtere de nieuwe bebouwing.

Gedrukt bij Gertenbachs Drukkerij

